

שאלות ותשובות רבי'ש סימן שעו

מפסיקין ובאמת כי בכל חמתי ישראל אין ערוך אליו ואי הוית באחרים מחוי לך חורפים ותודה על האמת כמדת החכם ולמה חרה לך על זה היקלף יהושע או יחזוב שטנה על מה שאמרו (ב"ב ע"ה:) פני משה לפני חמה פני יהושע לפני לבנה וכן כל חמתי ישראל שהם ככוכבים צרקים וכמאורות בהלם על מה שאמרו (אבות פ"ג מ"ב) שרבי אליעזר בן ערך מכריע את כלם ואף מה שאמרו אמרתי בבקשת מחילה ובנפילת רשות אף כי יש בזה מלטה בחוכמת מגולה מאהבה קויתי בה לדקה ולחוספת אהבה כרבי יוחנן בן טרי מעקיבא בן יוסף לקיים מה שנאמר הויכח לחכם ויאסבך כדאיתא בערכין (ט"ז:) והקוים אשורנה ארזנה ולא עתה אבל ימיה לא ימשו וקרוב לבא עתה כי חכם כמלאך אלהים אהיה מה שהפלגתו לאשר בכבוד החכמים הצרפתיים והאשכנזים מה עזרה ללא כח ומי עור כהתה עינו מדלות בלאר פני חמתם עדיין לא הגעה לחי כבוד לשליש ולרביע כי מלפני חלף חורם ודבר ה' מאשכנז ומימיהם אנו שותים והם פירשו לנו כל החכם ובלעדיהם היה התלמוד כדברי הספר החתום ואמרת כי בפלפול כרבינא (עירובין י"ג:) ידוע לפי שהרן ואין אני אומר בן אבל אני אומר כסומכוס (שם) שהיה יודע לעשרו במ"ה טעמים לא כרבינא שדן קל וחומר ה' לעשרו ואף הוא נדחה כמו שאמר שם ולא היה מידי דהוה אקון בעלמא ומה שכתבת ז"ל והוספת לאמר כי מדת הבאים מאשכנז לשאלו באלו הדברים לקפוד ואפשר כי גם בזה עליי היתה מדבר עכ"ל חלילה לי מרשע וחס ושלום לא תהא באת בישראל כי אין מהגוי ודרכי להטיל מום בקדושים ובשרידים אשר ה' קורא דבריהם מרפא לעלם ומטעם להך אבל בלשוני אספר תהלתם וישר רגליהם הלאך ואם תענין כחכמי תמלא שאמרתו שהקושים היתה קדומה והיא שגורה בפי התלמידים הצרפתיים והאשכנזים הבאים בשערים האלה וכו' ובאמת בן הוא כי הקושים היתה פעמים רבות שמעתיים מפי תלמידים היו להם קושים מפוזרות בתלמוד זעיר שם זעיר שם ולא מחכמה שואלים זה וזה כי זה רבה וגדול בחכמה ואת תלמידים לא תמנה ובקבלם לא תחד כבודך ולשון הבאים בשערים האלה לעד כי לא עליך המשא כי לא בשערינו עומדות היו רגליך וחקר חכום מפסיק בינינו מחילה חלוייה מתרת במים אבל מתוך שבאח לכלל כעם בזה לכלל עשות כהדון הנביאים להשיב עלי שון אשר לא דמייתו ולא עלתה על לבי והואלאת מפך מלין לדיק כביר להרשיע והגני כבן זכא" וברקתי בעוקל"י תואטותיך והגנתי בכל רמיותיך ואמרתו אדירים משברי ים הכעס והחרון נשאו קולם בשאון גליהם ואין משבית כי הם הולך וכוער נבון וחכם הסר כעס מלבך ונפן האהבה הנעושה בלבבנו ראה ופקוד שוב למען חסדיך והגחה על הרעה ולהטיב תפקוד ילא כעס לך מפך יביר בריה שלום וישועתך כלפיד קח נא מפי כחבי תודות בינה בגיני אל השערה לא תחטיא את חמלא נימא לא תקפיד מרתת כחקך לארץ חשפוך ואת סקללה לברכה הספקך אז יבקע כשחר חורך ונחך ה' תמיד ונפסק ישיב בנחמנות ינחך במעגלי לך למען שמו יכהך על מי מנוחות:

מה שכחנת בהיה דרמי בר יוחנאל איני לריך להשיב עליו כי לו עיינת בדברי סיטב לא כחכמה מה שכחנת ומה שחדשת דרמי בר יוחנאל לא היה לו להביא הברייתא כיון דאינה עיקרית דלא מחניא וכו' אין זו קושיא שהרי רמי תופס אותה בעיקרית דס"ל דהלכה היא וינחא ליה לאיתווי סתמא דהיהא ברייתא מלמימור הלכה כסומכוס וכבר כתבתי לך דלרמי ליכא לאקשווי לימא הלכה כפלוגי דאריגול אלטריכא ליה וכן אמרי כי רב סוס שנקב אלטריכא ליה. גם מה שכחנת בהיה דשלש ארלות לחזקה (ב"ב ל"ח-) שמי שאין מדקדק יקשה על פרש"י ז"ל איברא ודאי כי מי שלל למד משולם פרק חזקה יקשה לו אבל מי שלמדו ידע מיד דחזקה מכה מחאה קא איתא ולא יקשה לו כי כל הפרק הוה סובב על זאת הסברא כדלת חסוב על ירכה ולפי שבראש מכתבך שאתה לומד כתובות ארון עמך על מ"ש בספרך בפרק השולח וכו' ג"כ בריש כתובות (ג'.) גבי תינה דקדיש בכספה וכו' וז"ל ומ"מ ק"ל למס לא הקשה קדיש בשטר מאי איכא למימר ושמה היה קל להשיב שויוס רבנן חספה בעלמא עכ"ל ואני אומר ניחא לפרש"י ולא היית לריך לכחבו דפשיטא שכתו שיש לומר בקדיש בכספה ששקיעו המעות קן יב לומר בקדיש בשטר ששקיעו הנייר או הקלף אבל בקדיש בביאה מה יעשו על ביאתו אבל לפי רבותיו לא תרלת כלום שהרי קדושי שטר דאורייתא הם לבולי עלמא ואתה מודה בזה ובקושיא לפי שירושם מטעם קדושי כסף דרבנן לא מטעם השקפה וא"כ הוה ליה למימר קדיש בשטר מאי איכא למימר אבל זו אינה קושיא דנקט קדיש בביאה משום דקדושי ביאה כתיבי בקרא בהדיא אי מדכתיב ובפלה אי מדכתיב בעולת בעל אבל קדושי שטר אע"ג דאינהו ממי דאורייתא מהיקשא דוינחא ויהיה מיהו לא מפרשי בקרא בהדיא גם לפירוש רש"י ז"ל שמקשה מטעם הפקעה לפי מה שתרלת שהיה קל להשיב שויוס רבנן חספה בעלמא עדיין יקשה לך לאידך גיסא לימא תינה סיבת דקדיש בשטר אלא חד מינייהו נקט ועוד שקדושי כסף הם בקרא ברישא מבי יקח ועוד כי רגילות לקדש בהם יושר עוד כתבה חלף שקשה למס מקש' רש"י מנערה המאירסה היאך סוקלין על ידה נאמר דמיירי במקודשת ע"י שטר ונראה בדוחק דאין סברא לומר דקרא חיירי בשטר בקנין אחד לבד מג' קנינין דהיינו כסף שטר ביאה ובשלמא אי חיירי בקדושי כסף ונס אבן בקדושי שטר ניחא דקרא חיירי ברובן הקנינים דהיינו כסף ושטר אבל אי בשטר ברירה חיירי אין זה סברא כ"ל עכ"ל ואני אומר אם היתה קושיא רש"י ז"ל נערה המאירסה דבסקילה סיכי משכחת לה כמו שהבנת מדבריו ודאי

סקיח

דבר בבנין אב או בקל וחומר או באי זה ענין אבל כשקדמו הפרט ואחר ק בא הכלל נעשה הכלל מוסף על הפרט ורבי כל מיני ולא נדרש בבנין אב ולא ק"ו להוציא מן הכלל דבר וכן הוא המדה בין בכלל ופרט בין צרם וכלל זהו התיורח הכון שמביאין החוספות שהיה רגיל לתרן רביע ששאל ז"ל א] ותרם ראייתו בחוספות קבלתיו מפי מורי ורבי הרב הגדול רבי פרך הכסו ז"ל והשאלה השניה ההולכ' למולי מי ששאלה אליך לא ראה מאורו' ואת ידיו לא כביר בין ימין לשמאל ינהגו בו יביאוסו אל בית אמו הלמדוהו ואל חדר סודרו להניק אותו ולגמול כי בחלף אין הריאה חסרה ולא יחרה כי מה שחסר הימין משלים השמאל ויתור השמאל אינו יתור כי לריך להשלים הימין וריאה זו חמשה חוני אית לה לא פחות ולא יותר ומה ענין זו לריאה חסרה שאין לה כי אם ארבע חוני או ליחרה שיש לה ששה ואי חסיר אי יתיר הוא לפרש כי מה שאמר חמש חוני אית לה לריאה הוא לעכובא בין למעלה בין למטה וחלף הוא לפרש כי מה שאמר תלת מימינא ותרתי פשמלא ג"כ הוא לעכובא ואי חלף טרפס אע"פ שאין הריאה חסרה ויתרה יתירך השם לעובא יליך מריב לשוטה מדבר כוונת יושיבך בחללים כנחלים פעיו כגוטה רווח ישמך מכל מיני רעות המתרגשות בעולם והווח כנפשך ההשוכה ונפש דורש שלום חורתך לרחות כבודך פנים בפנים ולדבר בדברי פה אל פה עיניו מיחלוח ומקווח הצעיר יצחק ב"ר ששת ז"ל: :
שעל התבב בשלם סכו ומטווחו שלם בתורתו ושלמה משנתו אין קלה להנחתו החכם הרב רבי שלמה נ"ר בן הקדוש רבי אברהם ז"ל :

שעו עוד לו

עולם הסך ראיתי לא עולם ברור עליונים מצדדים חוליה לפקוד השאת אפונה ועון צרור להגדיל עקב רב על אנשי שלומם לבטח אחס יושבים חמה אהבתם רבה משעמה באף וחמה כצורר אבן במרגמה לרורות קנפיהם השכלות מרורות עליהם טיחנים נעוית משמוע מרלות נבסלתי סממלות הגדולות והנפלות לא אבין לאמריהם עד כי אחשוב להכחיש החוש ואומר חכו הרולות ותכסין עיניו מרלות כי איך יאמין כי יוסר יושבה בשנה החכמתי אף נחלת טובה עליו תשפר נבון וחכם כמך יסבת לבסא כארי תגשא בעדה כלם קדושים תאמר לקול מוסרך על מקום שהרזה הטח ומע סופר תמש' בקשה בשום נשון אמריה מרים מלפנה גדין קשים אנה פסח דודי אנה פסח מוסרך אשר עד כס גדלך כאב טעמתי פעמו לתמתי בלחשו ולתפעמותיו אחאכ פי פמרחי למלקוש שירוד כמטר על גז וכרביבים מנחם טף כדבש למחוק דברי דורים עלי ערבים עתה נהפכו עלי לגסם צוסף ואנשי אלגבים ברד אש מחלקתה וכן חכמה האש במים היורדים רוח אלפנות רוח קדים חסבר אניות ושבה לפחה בחתי באש ובמים שרפתני כל סמלא ותבלך עפרי אל סמאל לא ידעתי מה היה לך ועל מה סרימות קול שפצח אריה וקול שחל מה מאלת כחכמי עול ומה הלחייתך ענה בי כי מצלפתי אשם ועון נרשם עשית כונים להעליבי הלא ראשית אמרי ופחה דברי בתארי שבתך אי מפליג ובהגדלת רחב בינתך וחמתך בשפעת עולם לשוני כמו אבליג ואם אמרתי שאיני בתבנית שור אובל עשב הלוח חרגני ארץ יחס לבך וממקומו יתר ויהיה מותר בכל עלב ומה מידך חקה כי אף על זכ עיך תפקה הכי אמרתי אתה קראתי ק לא כי אבל כי אמרתי דלחודדי לי קא בעית באותן שתי שאלות האחת מן החוספות והאחרת אין לשאל אותה לנפר קמן באשר שיחת ה"ה צריכה תלמוד וראוי שידקדקו בלשונם. אמרתי שזכ הלשון מורגל תמיד מן הרב לתלמיד ולא למדתי לפיך כחלמיד היושב לפני רבי שתחוב לי בזה הלשון ועם כל זה לא הייתי שואב פה ועוד כנף פן תאקף ועתה נראה כי עודך מחזיק לתרף להשיבני כאש נקלה ואמרת תיחי לי דאפי' לגברא כותך לא חגי ליה החזקה עלמך כרב יהודה ואתי אפילו ככהוא דסעו שומעניה לא תשיבנא שהרי קראו רב יסודכ גברא רבה (מ"ק י"ד) וכן בספרינו בטוסחא כתוב' ואת אמרת לגברא כותך ורב"ה העוזבה ועוד אמרת כי היה לי להוכיר עובדא דרב דימי (ב"ב כ"ב-) ומה אירע לרב אלא כסבתו לאחד מן הלשונות ואיני רואה מה ענין ההוא עובדא לכאן וכי עשיתי לך בסגדלי ואמרת לך על כרחך אנה רבך חלילה אבל פרלת מדת סמוסר שבבאחי מה שאמרו רז"ל (ב"מ ל"ח-) על סוכה חוכית חלילו תלמיד לרב כלום הפסדתיך דבר ושם על הספר הגרונרות היתה הקפידה כאמרו (ב"ב כ"ב-) אנה ענישתי דאשכיר גרונרות דידי ועוד כי הלשון הסוא לא עמד ולא שאר הלשונות כי אם הלשון האחרון וסנה כתבו המפרשים ז"ל שלא היו מתפלגין אותן החכמים באמנם אנה ענישתיים אבל היו אומרים בן מתוך הצער שהיה מלירים ומלמטעים כל אחד על עצמו על שנענש בסבתו דהא כתיב גם ענוש ללדיק לא טוב ואדרבה היה לך להוכיר מה שהקשו בפרק אלו סן הגולין (י"ח) טעמא דלא מללו הא אי מללו הוו מייתי וכתיב כלפיר לעד וכו' אבל בכל זאת לא אתן הפלה ובשפתים לא אחטא בכחז או במכובא אם תהשיבני תולעת או יבחוש לא אחוש גדול תינתך אחשיב לתבן ובשרי נחוש כי המשפט לאלהים הוא יודע ישר לבי בוחן סרעפי יראה אם דרך עולב בי ומה שכחתי אליך מתורינו הרב הגדול רבינו נסים נ"ר הנה מאשר ראיתך מקלר בשבחו ומבין ריסי כחפך ניכר אתה מחשיבו כאחד החכמים ראית בספרך וכן ככתבך אל החכם דון חסדאי נ"ר יראתי פן יבא לך רב נ"ר ואלוי יגיע אי זה נזק בזה לכבודך ולכן בארתי אליך בספר ח. שכתב ולא כעפה מן הים כי אם באתו לכבוד אין אנו משפיקין ולא

[ח] עי' בחופ' חיר (ל"ה:) בד"ה איכא וכו' סכריחות לר"ש מקטן (בבתי מדות בית ב):

שאלות ותשובות ריב"ש סימן שעה

עוד בשם הרא"ש ז"ל דלא בעינן חסוקה וחזונו להלכת אלה לאותם שראו
 שטבע דאמר בדדמי כיון שראונו שפלא למים בסדיא חבל מי שלא ראה
 הטביעה ממש ומלאוהו במת שמכירו בטביעות עין נאמן ואין מדקדקין בדבר
 אחריו והנה למעלה סמכת על הרב בעל המחור ז"ל דאוקי סהוא דטבע
 בדגלת שלא ראו הטביעה ועתה אחת סומך על הרא"ש ז"ל דמוקי לה בשראו
 הטביעה והנה זה תרי דסתנין אהדדי וסתנין דאין לחלק בין ראו הטביעה
 ללא ראו לא בעינן קברתיו כמ"ס למעלה ולא בעינן חשתי שהרי בגמרא לא
 תלו הטנין באמר בדדמי אלא משום דמתפתח פתח וכיון שזוהו משתני מן
 יעיד עליו והרי מה נמים לאחר שעה כמה שלא נמים לאחר שלשה שאין
 מעידין עליו כלל ואין הטעם שם משום דאמר בדדמי חבל לפי הנראה הוה
 החכמים ז"ל הארפתים והאשכנזים ז"ל מקילין בעדות הש"ס וגם אה"כ הולך
 בעקביו ולא קן הגאונים ז"ל ולא המחברים והפוסקים שלנו חבל הם מהמירין
 בו הרבה ודי לנו כמה שסקלו בו חכמים ג] הלא תראה שרצה רב לנדות רב
 שילא על באמר שהחיר מים שאין להם סוף לכתולה (קב"ח) והא"ש בעינין
 מים שאין להם סוף הוא חשב רחוק וכדיעבד מותרת. והדקף הכני שכתבת
 שיש לך ח' להקל דאימר דאוחה שעה שמלאו העד מה אז פלגו הים ולא
 אשתחי. אפי' שעתה חדא דהא לא קאמר בגמ' חזייה דהאפקוהו אלה חזייה
 בשעתיה וזה היה דעת הרמב"ם ז"ל בלוחו שאומר דכתב והשתחי שעות
 פירוש דבשעה אחת חין קפידא וחין מכבודך זה אינו כי מה שאמרו בגמרא
 וחזוהו על ראיות פרטוף והכרת פניו אמרו כן וזה אינו לריך שיראה דהאפקוהו
 חבל די שיראהו ויכירנו תוך שעה אחת. חבל לעולם לריך שהעד יראה שזה
 האיש הוא אותו שהעלו מן המים כגון זה היה שם כשהעלוהו ח"ש"פ שלא
 הביע מיד אל תמונתו מי הוא או אפילו לא יכיר הוא שם כל שיש אחרים
 שהגידו בו שלא עברה שעה ח' מעת שהעלוהו עד שעה שהוא הכירו או שאותן
 העדים מעידים קן לפניו ובמעשה דשני תלמידי חכמים כחוב בגמ' דאמרי
 אפקיבו לקמן וחזייתוהו לאלהה הגם כאלן מפורש שלריך שיראה המעיד
 כשהעלוהו חבל ח"ש"פ שלא יביע אל תמונת פניו עד זמן מועט בשעה אחת
 לאלהה מקרי לדעת הר"ם ז"ל ומיאו חין לריך שיראה הוא ממש כשהעלוהו
 דהם יש מעידים ע"ז לפניו די בזה או אש העד מעיד שהגידו לו ג"כ דהא
 עד מפי עד כשר. ועוד כתבת דודאי דעת הר"ם ז"ל כ"ד שעות וח"כ לדברי
 אחתה זו שריא בלי גמנוס דודאי לא אשתחי המה כ"ד שעות ואפילו לדבריך
 מנין לך זה והלא הספק שלנו הוא שאין זה מכלוף חלה אדם אחר שמת בים
 ונשתח' ונשתחית לנרתו לנרת מכלוף ח"ש"פ יהיה ברור במכלוף היה חי מקודם
 לכן חוק יום אחד הנה הספק שלנו הוא שעדיין מכלוף חי וילא במקום אחר
 וזה המת איש אחר שפלט הים ונשתחה כמה שעות או כמה ימים ונשתחית
 לנרתו לנרת מכלוף. עוד כתבת בשם ר"ה ור"י ז"ל דמה שהגידו להעיד תוך
 ג' ימים היינו בשלה נמלא הנוף שלם ולא נשאר מהם חלה מה שבו חכמים
 פדלוף פנים עם התועט חבל אש הים הנוף שלם מעידין עליו בטביעות עין
 אפי' אחר ג' ימים ח"כ קן לי אחר שעה כשעלה מן הים כמו אחר ג' ימים
 ציבש' ומאי להפיד עליו בככרת פרטוף אחר שהנוף שלם וזה אינו דאפי' רבינו
 הם ז"ל לא קאמר חלה בשלשה ימים משום דסבירא ליה דקלא אמאי דקאמי
 מחתי' לעיל מיניה חין מעידין חלה על פרטוף פנים חבל ככה דמיס דקאי על
 הסוה גזרה דטבע דביגלה דנופו שלם הוה דהא קאמר חסוקה חגי' שירא
 ולא על פניו והועמו לבד אמרו כן ועלה אמרינן והג' מילי דהאפקוהו וחזויה
 בשעתיה חבל אשתחי מהפת הפת חלמה אפי' בנופו שלם דומיה דההוא אמרי'
 מהפת חפה ומיאו גם דברי ר"ח ז"ל נדחין מההוא דטבע דביגלה ומההוא
 דטבע בכרמי דמיתיה מינייהו ראי' בגמרא דר"י לקולה פליג דאי ס"ד להימרא
 אינוהו דעביד כמתן שבתירו נביתיהן של חלו לאחר שלשה ימים ולדברי ר"ח
 ז"ל מאי מוכח לימא שאני התם שהים גופו שלם חלה ודאי ליחא וכן השיג
 עליו הרשב"א ז"ל ד] ע"כ כחבתי להעמיד דברי למען חדע כי חין חשני למיכר
 בומנא ולא למשחי תרצה ואם לא חשתי להעמיד דבריך על עמדם הוה כי
 חשתי על כבוד קמי' בהאסיר לא תגורו משני איש ורבותיו ז"ל (בסנהדרין ו')
 דרשוהו אפילו בהלמיד היושב לפני רבו ורואה זכות לפניו וחובה לטפיד שלא
 ישחוק ואם נעמוהו הקל כל שכן בעדות ההמורה ולאפרושי מהסורה שאין
 חולקין כבוד לרב וכי משוא פנים יש בדבר. גם מה שאמרתי לך בתחזור כך
 לא אמרתי שתחזור כך מפני דעתי ובכרתי חבל שתחזור כך מלהגיתה שכתבת
 כי ידעתי רוב חכמי הארץ יחמירו בה ובראש מורינו הרב רבינו נסים ז"ל
 ומה יסבון לך אם תנשא ואלוי אחר כן יוליאוהו או יהיה על בניו חשב
 ממזרות כי בני ישראל קדושים הם ושומעין לרחק חבל לא לקרב ולא יהיה
 זה ספירתך וחי נפשי לכבודך נכבדתי בדברי זה ואם לא עוצה לך עלתי
 הך דבריך לך יעוד ככתב וזה לשוןך ולא עוד חלה חכמת הדין כאלו מפיך
 חנו חייך ע"כ ואני ידעתי כי לא מפיך ולא מפי חנו חייך ואני לא חכתי הדין
 חלה שכתבתי סברתי כנושא ונותן כי כן נדרשתי מאתך ומשכנגדך חבל
 אחת חכמת הדין ככתבת חותם בקודרסק הרבאון וקראתה כל המחמיר
 חסיד שופט וכמדקרות הרב בועה גם בזה כתבת בלחת לי עתה כתבת
 בסוף דבריך ותו לא מדי לזה אני קורה פסק דין ומה שאמרת בגיטתי אומך
 בכחתי לכשכנגדך ח"ו לא נחשונה לנטותך וחלילה לי מרשע חבל ככתבתי חלוי
 כי אחת ראונו לכבוד מנמה פנים כי חכמה יש כאלן וקנה יש כאלן וגם כי
 אחת שוקד על דלתות החורה יום יום לא תמוס מתוך החבל וגם באתה
 יושב ציביצה ובראש מעשה הקהל הקדוש י"ך אשר מנוך עליהם לבנת עין

האשה רבה דעד ח' קיבמה לבוק מסימן ואשכינו רבותא ז"ל דהכי מסקנא
 דשמעת' התם ח"כ עמ' דעד ח' לאו משום דחייבי דיקא דהא התם חייבי לא
 מסימנא חלה עממא דעד אחד מסימן משום דמילתא דעבירה לאגלוי לא
 מסקרי בה אפי' ח"כ דהתם עבירה לאגלוי טפי הוה לאחמסקא לך בגמרא
 חלה לכה נמי קרי לה ככה עבירה לאגלוי חבל כתב הרב ז"ל בסוף דברי
 שאין דעתו כדעת הרב אלפסי ז"ל דלא בעי' קברתיו כי אם באשה עצמה לפי
 שחיה אומרת בדדמי לפי שאין רוצה להשתען חבל בעדים או אפי' בעד ח'
 אם חין הדבר ברור להם כשמש מה להם ולעבר הוה והביא רחיה מן הדוש'
 חבו כמ"ס לך דהלכה לא בעי' קברתיו חס לא לחוש לדברי הרב אלפסי ז"ל
 ובר"ם ז"ל ועוד דאפי' לדעת בעל המחור ז"ל כדון זה הטחי יודע הטביעה
 ותם לי ראה מה לי ידע ושוד שהוא מזכיר בעדותו שראה בפניסקאל הפוך
 ח"כ הרי חוכב בטביעה מכלוף שירד בפניסקאל ח"ש"פ שאין כאלן גזרה גמור
 בטביעה כיון שאינו מבאר שראה הטביעה מ"מ די בזה להשגו כרואה
 הטביעה לפנין דאמר בדדמי. מכ שדקדקת מדברי הרשב"א דהא שעה פחות
 מיום ח' שפור מוגבל דלא בעי' חזיוה לשעתיה שהוא ז"ל כתב מתוך ששעה
 ונרשב בו' משמע ששעה זמן גדול חי נפשי חין כאלן דקדוק חלה בגמרא
 (קב"ח) קורא אשתחי כל שעתד יותר משעה אחת וכל"כ הרשב"א ז"ל עלמו
 שהוא כ' כמדושי (שם בד"ה הא) שגראה מלבן הרב אלפסי ז"ל שלא נשתחה
 כלל חלה שראו אותו בשעה שהעלוהו מן הים חבל הרמב"ם ז"ל כתב וזה
 שכה ציבשה אחר שטובלך מן המים י"ב שעות ונשתח חין מעידין עליו
 נראה מדברי שאין לריך להיות שם ממש כשהעלוהו מן המים חלה לזמן
 מועט כשעה חדא ע"כ לשון הרשב"א ז"ל ח] הנה שהרב ז"ל מפרש אשתחי
 שזכר בגמרא שעה אחת למרבה אם כן אחת מדקדק בשעה אחר שעלה ואם לבן
 הרשב"א ז"ל יותר ממה שהוא מדקדק בגמרא בשעה אחר שעלה ואם לבן
 אשתחי' בעלמו אינו נופל כי אם על זמן גדול הוה לכו למימר בגמרא חבל
 לא חזיוה לשעתיה מהפת חפה. ועוד שאתה עושה שער יום אחד מעלמך
 שלא נזכר בגמ' ויום אחד מאן דכר שמיא ועוד זיל בתר עממא כיון שאין
 חנו מלריבין שלשה ימים בני שמה במים מפני שרעב מה לי יום אחד מה
 לי כל שבו שברי כיון שטבע ועמד במים עד כמה שם מחמה המים הרי
 בלו המים במעיו ללבות בטן ואור פניו יפילון ומשתחית לנרתו ח"ש"פ דמיא
 מלמת לחתי כשעולה מן הים ושהה ציבשה מעט חוזר לבורו ותגלה רעתו
 ולשון הרמב"ם ז"ל בכל שמה במים הוה ועוד שהרי הלכה למשה מסיני
 ששחיה פוסלת בשחיתתו ונחלקו במחיתתו דהשוחט (לבי) אם השעור כדי
 שחיתת אחת או כדי בקור ועוד אמרו (פסחים ל"ו) גבי סריקין המלויירין
 משני שהנחתום שוכה עליהם ומחמין ואין השעור יום שלם והפירוש שחלחת
 מרב אלפסי ז"ל אינו יודע מי הברו ומאלן לימא לן דסמכת הוא ועוד דלא אמר
 דבפחות מיום ח' לא חלה חיידי דנקט ל"ש ג' ימים נקט ולא יום ח' וה"ה
 לפחות מיום ח' ומה שנהלית בהלוק ששחיתתו בין חוק ג' ימים לאחר ג' ימים
 ואמרתי שאפשר וישר חמה שהמרתי שאין להלוק עלך מן הגמ' שהרי אפשר
 לחלק ואם לא היה בהסורא דאורייתא וגם אם לא נזכר לראשונים ז"ל בהפך
 היינו מחלקים כן חבל כיון שזכר בגמרא התם והוא הסורא דאורייתא
 וכרת ועוד שהרמב"ם והרשב"א והאחרים ז"ל כתבו בהפך ואין לנו פוסק
 ומחבר להחליט בו חין נחלק אנחנו להקל בשל חורה והדרכים אחרים
 שאמרת דלית נגר ובר נגר דיפרקינן והא' הוא דלא בעינן חזיוה בשעתיה
 חלה בשראו שטבע חבל כדון זה העד כמסיה לה העיד כלל שראה שטבע
 חלה שמתלו מה על שפת הים ובכאלן נחלה להקל לומר דלא מת בים חלה
 ציבשה ילא חי כמו שילאו אחרים וגלי אשפלוה או נודמן לו דף או שמה
 סרגוהו שם כאשר רבים אומרים לנפשו ואני כבר הרגשתי בטענה זו ככתבי
 לכשכנגדך ודחיתיהו אכתוב לך מלה במלה מה שכתבתי לו בזה ח"ל וגם חין
 לומר שכיון שאין העובד טובבים מעיד שטבע חלה שראוהו מה על שפת הים
 כאמר שאמר שילא חי מן הים נהרג או מת בדרך כל הארץ דהא בריש פרק
 הששה שלום (ק"ד:) אמרינן דבמלחמה כי חמרה מת על מעוה מסימנא
 ואפילו ככי קחני מהגיתין דכמה סתמה לא מהימנא משום דבמלחמה מת
 סתמא קאמר' עד דאמר כפי' מת על מעוה דכיון דשעה מלחמה הוא טפי
 חיבה למחלי דמה במלחמה מעל מטחו הכה נמי הכי הוה דכשעה מלחמה דמי
 ועוד לא יחא חלה ספק כל היכא דחיבה למיחש חייבינן וגדולה מזו אמרו
 בירושלמי (פ"ט ח"ג) במגוייד שאין מעידין עליו ח"כ נודע שלא נשתח בססין
 (שא"י) מלונגת חא בספק חיישינן שמה בססין מלונגת נשתח ואין מעידין
 עליו עכ"ל. ועוד מה חתה חולה כשמש רחוק דגלי אשפלוה ונודמן לו דף
 והנה חכמים סחירו ערוה החמורה במים שאין להם סוף דיעבד ולא חשו
 לחשב רחוק דגלי אשפלוה ונודמן לו דף חלה חלה חלה לכתולה וחתה
 אומר בזה נחלה להקל כשמש רחוק דגלי אשפלוה ונודמן לו דף התמכה חלה
 ודאי כיון שגמלא על שפת הים בדרך הטבע עין שפלטם הים חיישינן שמה בים
 מה דכל דחיבה למיחש חיישינן וכ"ס הכה שהנמלטים מעוטה דמעוטה
 ואדרבה מן הטעם שאמרת יש לחוש שכיון שאין כאלן מי שראה כשילא מן
 הים נאמר שזה שגמלא בכאלן נהרג או מת זה זמן רב שמת יותר מנ' ימים
 וכשתחית לנרתו לנרת מכלוף ואין מעידין עליו לאחר ג' ימים דהיינו שטבע
 צודאי שזה שגמלא מת לא עברו עליו ג' ימים משעה שמת ועד שראוהו
 העדים כמו שנסתפק הרשב"א ז"ל שהיה הדבר בספק בסוף דבריך וכתב
 ולריכה תלמוד וגם התוספות לא כתבו בברור חלה אמרו ויכול להיות ב] ומש"כ

[ח] ב"י שם (ד' ע"ה) ד"ה ומה כד"ה : [ב] ב"י שם בד"ה ומה' ואפילו ופי' כיבובמי יבואה (ש"ו ח"ג) כה"פ בד"ה כ"י : [ג] ד"ה כ"ה ח' : [ד] ב"י שם (ד' ע"ה) כה"פ בד"ה ח' : [ה] ח' ע"ה :

שאלות ותשובות רבי'ש סימן שע"ט

דמיא חין דבריו של אחד במקום שנים ומשום שכי אמרין דלכחלה לא
 תנשא חשילו לאתו העד בחומרה פרי לי דהוה ליה ספק מצויים לחמירי
 מה ובנייה לחמירי לא מה הנה מראש מעורר מדברי סרב ו'ל' פלגיו באחריה
 לישאל דין על פי העד הראשון ואח"כ בה העד השני ואמר לא מה לא תנשא
 לפחלה ולא אמרין לא הלא מהיתרה הראשון לגבי העד הראשון כיון דלית
 להו דעולא הלמה טעמא משום שולא הוא וכן מה שאמרנו במסכת כפוסה
 בפ' האשה שנתארמלה גבי מתני' דחנן ואם משתאה ב'ו' עדים הרי ז'
 לא הלא ואמרין עליה בגמרא (כ"ז:) אמר שמואל לא נשאלה בשאלה ממע
 אלא כיון שהחירוה לישאל אע"פ שלא נשאלה ומאי לא הלא דקאמר לא הלא
 מהיתרה הראשון החם נמי הייט טעמא דכיון דכשהחירוה לא היו כאן עדי
 שביה הרי כותרה כדן על פי ז"ל משום ספק שאמר הוא ספק שהחיר ואע"פ
 בבאו עדי שביה אחרי ק' הרי חנים מכתשין אותה ואינם כנגד החד ב"ד
 שהרי היא גס כן אמרה בשבית אלא שפירשה היא אלא שאם באו עדים
 קודם החד ב"ד לא היה כאן ספק שאמר הוא ספק שהחיר ולא הייט מחירין
 אותה וכאן כיון שהותרה הותרה ועוד דכשנשים הקלו רבא כך סופא דאם
 משתאה ב'ו' עדים פסקו ר"ת ו'ל' והרב הלפסי ו'ל' פמאל דמארי לה אסופא
 משום דכשנשים הקלו רבא רבישא דאמרה אשה איש הייתי וגרופה אני לא
 וא"כ שמואל נמי מני למימר דאסופא אמרה ומשום דכשנשים הקלו רבא
 במקום אחר לא מלינו כיון שהחירוה לישאל אע"פ שלא נשאלה שאם מה
 שאמר שמואל לא נשאלה ממע היה כלל גדול בכל אם נשאלה לא תנא הוה
 להו בגמרא לחיותיה למילתיה דשמואל דפרק האשה שלום גבי הריה דעד
 חומר מה ונשאלה לבייטתה או למימר הוה פירוקא דאחמא דגמרא משמיה
 דשמואל אלא ודאי היכה דאחמא חומר היכה דלא חומר לא חומר ומלחא
 דשמואל למוד והיהו דפרק האשה שלום למוד ומה שאמרנו בריש פרק האשה
 ר"ב (פ"ח:) מאי לא תנא דקאמר רב לא תנא מהיתרה הראשון אינה ענין
 לזו דהתם בנשאלה ממע היא אלא שרופה לומר ששחרת לחזור לראשון ולא
 תנא מהיתרה של ראשון דהנחה היא כיון שנשאלה בעדים ואין פירוש זה
 דומה לפירוש לא תנא מהיתרה הראשון שאמרנו גבי עד חומר מה וגבי
 שבויה דהתם ר"ל שלא תנא מהיתרה שהחירוה ב"ד ומותרת לישאל לכחלה
 מפני הטעם שכתבתי בכל אהה מהן רבא במקום אחר שאמרנו אם נשאלה לא
 תנא דבר ברור הוא שלא נאמר בו אם החירוה ב"ד לא תנא מהיתרה הראשון
 ותנשא לכחלה ואע"פ שכתבתי החירוה דין כיון שאמר מקן גולד
 ספק בהחיר כל שכן וכ"כ שם החירוה ב"ד בפטות שפנו בהוראה שלא
 עלה על דעת שהנשא לכחלה מאחר שהורו ב"ד ואין זו הוראה אלא טעות
 וכי חכם שהורה במים שאין להם סוף שמדין אותו חטלה על דעתך שהאשה
 הנשא כיון שהחירוה והנהו מדין מי שהחירוה ב' ואל"ל בטועה בדבר משנה
 שאין ממע בדבריו ואפילו אם היה אוסר דתקן בצבורות (כ"ח:) ומייתיקן
 לה בצבורות (ל"ג:) מעשה דשפתו של בית מנחם שנטלה האם שלה והאכיל'
 רבי ערפון לבלבית ובה מעשה לפני חכמים והחירוה והמירין החם דשפור
 מלבלם משום דעופה בדבר משנה כוה וכיון דאי חיתה לפיה הוה הדרה
 ופטר השתא נמי פטר אלא חפילו בטועה דשקול הדעה שאמרנו (חולין מ"ד):
 חכם טעמא חין חזרו רשאי לטור אחר חין חזרו רשאי להחיר ומאי לישאל
 משמע דחפילו דיעבד לה עשה ולא כלום הפני ובעופה דשקול הדעת היא
 דאי בדבר משנה לא עשה ולא כלום הראשון כמ"ס מההיא דמעשה דפירשו
 היינו דוקא חכם שטמה או שאמר שהראשון מחמיר משום דחוליקן לחומר
 ואפילו בשחרון גדול מן הראשון כל ששאלוכו לראשון והחמיר שהרי קבלו
 דעתו כדמיה דפרק קמא דע"ז (ז') שאל לחכם ועמא לא ישאל לחכם אחר
 ויעבר וכו' ולא מפליג ברישה בין גדול ממנו בחכמה ובמנין ובסופא מפליג
 רבא חס ה' מקיל אמרין ליה איכה דשרי כי ה'ו' גוגא כדאמר ליה רבא
 לרב הוגא בר חיינה מי איכה דשרי כה"ג באחרא דשכתי קלפי כדאיתא בפ'
 חין מעמידין (מ') ונפקי שפורי דמאן דאמר ושפורי דמאן דשרי לפי שהם
 היו שוין וכחב הרמב"ן ו'ל' עלה דשפורי דמאן דשרי נפקי תחלה והכי הוה
 עובדא דרב הוגא בר חיינה שרי תחלה ואמר ליה רבא מי איכה דשרי כי
 ה"ג הא חי נפקי שפורי דמאן דאמר לא הוה מסיק רבא שפורי למשרי דהא
 בשקול הדעה קה מפליג וחכם שאמר חין חזרו רשאי להחיר וכ"כ חס
 המחמירין הם גדולים בחכמה ובמנין שהרן אפילו להקל בשל תורה שומעין
 להם כל בלא חסרו תחלה המחמירין אבל בנשאלו בנת אחת או שהמקילין
 ראשונים שומעין לגדולים בחכמה ובמנין אפי' להקל בשל תורה כ"ס להחמיר
 ששומעין להם אפילו בשוין לתנה קמא בין בשל תורה בין בשל אופרים ולרבי
 יוחנן בן קרח דקיי"ל בותיה בשל תורה לבד כל שכן כי מה שאמרה שאף
 לדברי החוסרין אם נשאלה לא תנא אילו כך דכיון דאשחיה חין מעידין
 עליו כלל שהרי נשחיה לורתו דאשחיה שעה במים כשלא ימים ביבשה
 דחין מעידין ובכל בני דקחני בהו במהניתין חין מעידין חין כאן עדות
 כלל ואם נשאלה תנא דומיא דליק דמתני' (ק"כ:) דחין מעידין עד שאלה
 נפשו דאם נשאלה תנא שהרי חין כאן עדות שמה וליכה למימר דחין מעידין
 עד שאלה נפשו קאי אמאי דקא בעי למחנה ואפילו מנוייד ובההוא הוי
 מדרבנן משום השתא דמפני שיכול ליטות ולחיות אבל מדאורייתא לא חיישינן
 להכי ואם נשאלה לא תנא דא"כ היכי מקשינן בגמרא ומי מליה מוקמת לה
 כרשב"ה ויהא קחני אופא מעשה באסיה באחד ששלטוהו ליה ולא עלתה
 בידה חלה רגלו חמרו חכמים מן הארכובים ולמעלה הנשא חשנו מן הארכובים
 ולמעלה

כסא הסודרה ופמן לחומה ולריב לחילב על שאינו מכבדך כרתי ואיט טקן
 מקום לשלום ופכתב שהוא נכחז קודם העדים כמה שהייתי במהר פנים
 ממך ועם כל זה כחכתי מה שראוי ואינו חושב יסיה בו דבר בגטתך ובגד
 כבודך ואם יש בו חיו מלה יש בה קלח נפיה מכבודך מה שלא לחשוב סיה
 או שעה ככנסם ופזן רחמא וחמינה לה ולאו דרעתא ובשלתו סכתב לא
 עיינתי בו כלל כי הייתי סרוד ונתן אלא שכתבתי מעט בסופו המחיל זה
 לי יותר משני חדשים כחכתי זה וכו' והנשא הנבון הנניחם דשמאמרי
 י"א יגיד לך זה כי הוא ראה סכתב קהו מראש ועד סוף וגם סיקר אלוים סוב
 גבלי י"א כי הראיתי לו פה טופסו ואם הוא נשחנה בזה בשוקים ובתחומות
 ספציר עלי אח הדרך כי היסלו להסחיר ולהעלים שגגה וטעותו ולא לפרסם
 ולגלות בקהל רב להבאישני בעיניהם והזיקני החח כונחי להועילו בהשתדלי
 כשימח שלום בניכס כמ"ס לכבודך מה וסגה הוא מפיז רעה החח טובה
 כי אני לשלום והוא למחמה - משניה מלחמות וטעה שלום במרומיו יבך
 את עמו בשלום ויענה שלום חרתך ויגדיל מעלתך וישאל כסאך כנפשו ויש
 סכתב כאמך יחזק בר ששח זל"ס :

שע"ט עוד לו על הענין הנזכר

חכם מרפיה ויושב בשנה חכמתי לרעבי חכמה טקן פשמה לחמו לחם נקיה כמחמו
 על שלמה מלה עפירה לא לחם עני ללמאי ביה אל בינה יעטו יתן להם במדק
 יין הדקה משמים רמוי לערומי ענה מאור לבשו נטה עליהם כשמה חדשה שם ושמי
 ורקמה פדים עם שני הוא ה"ל שלמה נר"ו הביעני כהן הארון ולוחדך בשסך
 לנדק בדנדך בכל מה שאפשר חפצי ורמוי כי אשנדך פפרות לי ורביד על גרוני אבל
 כמה שיהיה לדעתי נגד האמת לא אשא פנים לך ויושב בתיבה ופל כבודו לא החום
 פני אל אל אשים דכתי ויהיה חם על כבוד קני ואל חרם לא אכנה ואם יהיה חותם על
 יד ימיני אם דבריו טובים ויכתיבם אומר כפסוד ושרת ואם חין אומר פמכס לא ירד בני
 אם דברי פיו ושיחתי לא חבין אשיב אמרי לה אה שניך מועדות השמילי הימני כי
 ק' דקן של אובני האורה שלא לפשותה פלשאר שלא להשיב מפני הכבוד סלוגי חכם
 סיבה לי אם הדם והרתי לפלוגי מן מורה חזרה לאכבתי שלה בפחתי שפדים בראש
 המיות הקרו קרלתי למחבי הטה רימוני על כן כי ליתי ככתב הארון ל"ו ואמרה
 אשאלך והודיעני ברשותך אשיב מלין ואם אני באשרה כוה עלי הוה חומר עם קני
 אם אשר מן השמים יורוני וביי' אעז :

אמרה

ושאלת הארון ל"ו מאמר שאם נשאלה לא תנא מפני מה אחר
 לישאל כיון שכבר הותרה והלה אמרו (כתובות כ"ז:) לא נשאלה
 נשאלה ממע אלא כיון שהחירוה לישאל אע"פ שלא נשאלה ומאי לא תנא לא הלא
 מהיתרה הראשון ואני חומר חלילה לך חולין הוא לך לומר כדבר הזה שלא
 אמרו כיון שהחירוה לישאל אלא בעד חומר מה ועד חומר לא מה שאם
 החירוה על פי העד הראשון לא תנא מהיתרה משום דעולא דכיון שהחירוה
 לישאל על פיו הוה ליה כשנים ואין דבריו של אחד במקום שנים ותנשא
 לכחלה כדמיה דפרק האשה שלום (ק"ז:) עד חומר מה ונשאלה ובה אחר
 וחמר לא מה לא תנא ותקשינן בגמרא טעמא דנשאלה ה' לא נשאלה לא
 חכבא והחמר עולה כל מקום שהאמינה וכו' ומתרין הכי קאמר עד חומר
 מה והחירוה לישאל ובה חמר ואמר לא מה לא תנא מהיתרה הראשון אבל אם
 לא החירוה לישאל על פי הראשון ה"ל עד אחד בהכחשה ולא כלום הוא ולדעה
 הרמב"ן ו'ל' אף אם נשאלה תנא דהא דתקן החם עד אחד חומר מה ועד
 אחד חומר לא מה לא תנשא ולא קחני ואם נשאלה תנא כחב ו'ל' משום דמתני'
 בשואלי היתר מיירי רבא דנשאלין דכי נשאלה באחר נשאלה לא קה מיירי
 רבא דעה הרמב"ם ו'ל' דעד חומר מה ועד חומר לא מה אם נשאלה לחות
 העד שאמר מה והיה חומר ברי לי אע"פ שלא החירוה לישאל אם נשאלה
 לא תנא אבל בשנים חומרים חם ושנים חומרים לא מה דקיי"ל כדבן דפליגי
 עליה דרבי מנחם ב"ר יוסי ואמרי דאפי' באו עדים ואמר כך נשאלה לה תנא
 (כס פ"ח:) כחומר כנשאלה לאחד מעידיה ויהי חומר ברי לי אמרו בה
 דאם החירוה לישאל על פי העדים הראשונים ואע"פ שהינה לריכה להיתרה
 ואח"כ באו עדים בלא מה בלא תנא מהיתרה הראשון והנשא עמה לכחלה
 ואפילו לאחד מעידיה וחומר ברי לי שאין מניחין להם ב"ד כיון שהדבר
 ספק אלא שאם נשאלה להם חין מוליחין אותה מהם כהפך זה ח' וכן נראה
 מדברי הרב רבינו משה בר מיימוני ו'ל' שכתב (בפרק י"ב מהלכות גרושין)
 בא עד והעיד שמה בעלה והחירוה לישאל על פיו ואמר כך בה חמר והכחיש
 את הראשון ואמר לא מה סרי זו לא תנא מהיתרה הראשון והנשא שער אחד
 בעדות אשה כשאר שני עדים בשאר עדויות ואין דבריו של אחד במקום
 שנים ובפרק זה כתב שני עדים חומרים מה ושנים חומרים לא מה סרי זו
 לה חכבא ואם נשאלה תנא מפני שהוא ספק ואם נשאלה לאחד מעידיה ויהי
 חומר ברי לי שמת סרי זו לא תנא ע"כ - הנה שלא כחב כאן שאם החירוה
 לישאל לא תנא מהיתרה הראשון לגבי העדים שהם מותרת לישאל לכחלה
 לא מעידיה בחומר ברי לי כמ"ס בהלכה של עד אחד הנה שדעתי קמ"ס
 וכן נראה ממה שכתב הרמב"ן ו'ל' בפרק האשה שלום על מה שאמרנו בירוש'
 (פ"טו ה"ד) גבי עד חומר מה ונשאלה ועד חומר לא מה וכו' חמר רבי
 יוחנן זו דברי רבי מנחם ב"ר יוכי אבל דברי חכמים בין שאמר משתאה
 בין שאמר עד שלא נשאלה לא הנשא ואם נשאלה לא תנא ע"כ בירושלמי ולפי
 שדעה הרמב"ן ו'ל' שאם בא העד הפני קודם שהחירוה ע"פ הראשון הוי
 כבאו בנת אחת ועד ח' בהכחשה להו כיום הוא ואם נשאלה תנא כחב לחרץ
 זה הירושלמי דאפשר דעד שלא נשאלה דקאמר כגון מהחירוה לישאל דלא
 הוי עד אחד בהכחשה שנאמר אם נשאלה תנא וליה להו בירושלמי ה' דעולא
 ח' ב"ה ח"פ ס' י"ו (ד' ל"ט ע"ב) ב"ד' ו"ש ואם: ב' ל"ח ס' ע"י ל"ד :

שאלות ותשובות ריב"ש סימן שפ

קי

חברנו אלה שאין לנו הלא מה שעינינו רואות ואנחנו כומטות נעדות או כספורו וכל כוח מסיה לפי תומנו לפי דברי ענין לנו לחוש ולומר חולי הוא שמע דבריהם וספקם ונחמין להסיר ספקם אלא אם כן יש בדבר הוכחה שהוא מכון להיוס דבר בעצמו מפקד בהיה להשפעה (שם קכ"א): והיה דקומנטריון (גיטין כ"ג) והף הם נאמר שבמע דבריהם כל שלא שמע שאלה סיכודי לכוותי מתי נפקא מינה שהי כיון שהם היו מספקין גם כמסיהין לפי תומן ודרך ספור הם הכוה שומע דבריהם ויבא גם הוא בהקטם להפך עממה מבלי ששאלוהו דבר למע לא יקרא זה מסיה לפי תומן והלא חין זה לא מהכיון להחיר ולא מהכיון להעיד שפלונו בו המשנה ולא שואלין אותו ומשיב שפלונו מן הירושלמי (יבמות פט"ז הל' ב') שאמרו שזכו מהכיון וכן מסוניה נמתנו דמקשינן (קכ"ג) והא חיה חברנו קא אמרי לה דמבמע דכל שבוהלה חוהו ומשיב חין זה נקרא מסיה לפי תומן הלא מהכיון קדינא זכיה והם מפני שנתנון להסיר הספק שבהפק להם כיון שלא שאלוהו עליו לא יבא מידי מסיה לפי תומן שהרי גם הוא חושב שאין בספק שוב נפקוהו הלא כהם מספרים כהפך יספר חיש אל רעבו חין קרה למך פלוני ומלחמה פלוניה וזה תומר ככה וזה ככה באינה הלא ספור דברים והג' בסומע מהלוקהן ואומר לה קך הים מעשה הלא קך הים הנה גם הוא מספר דברים ומל"ת ח"כ שאלו אה פיו שאלו יש להוב שזוא מהכיון להעיד ומה שבוקבס לך כשהקבו נגמ' (קכ"א) הלא מתני' דקתי ובעובד ככבים וכו' כיכי מבכחה לה תמתי לה מבני כגון שמוט סיכודי מסופק במיתה פלוני בלא שאלה דהוי מסיה לפי תומן וכל כן כשלא שמע שוב מסופק חין זו קוביה חוץ מכבודך דהוב ס"ד דמקבס לעובד ככבים נאמן בעדות השם בהורה עדות דומיה דהנהו דמתניהן וכו' כיכי דלמאן דתמר נתנון להעיד עדותו עדות נאמן בהורה עדות הכי נמי למאן דפסיל נתנון להעיד נאמן בהורה עדות כל בלא נתנון להעיד ומבוס הכי מקשי היתך יהיה מידי בלא נתנון וכלה כל ככה ל"ד הפילו מעלמו נתנון להעיד הוא ופסול ויחיה ההכונה במסיה לפי תומן שאין עובד ככבים נאמן בהורה עדות דומיה דהנהו הלא דוקא כמספר דברים ולא כמהכיון להעיד והם כן נראה בכל בלא בה נפיה דין ולא בשאל הלא כהפך מטלמו מסיה לפי תומן קדינן זכיה הם הם בה ל"ד הפילו מעלמו הו נשאל הפילו בלא ב"ד כמ"ס בירוש' וכו' חיה חברנו נתנון להעיד הוא ופסול ואם מהכיון להסיר הספק הים פסול ח"כ כל מסיה לפי תומן היה פסול שהרי הוא מהכיון להודיע מה שבה לא היו יודעים אבל היו סבורים הפך דבריו ומה לי נתנון להסיר הספק מה לי נתנון להסיר הודתי וכלה במאן איכא בי סויהו היו מוחזקין בו שכוה הי וזה בה ומקבס בני ביהו להודיע במה היוהו כמו בפירש רב"י ז"ל מאן היכה בי סויהו מהגבי ביהו שישמעו מה דברי ונקרא זה מסיה לפי תומן כיון שאמר זה מעלמו מבלי שאלה קדמה לדבריו וכן כהב בפונדק' ככה פרב"י וכו' לפי תומן דקודם ששאלהו ההחלה לבכות וכן בכתורות פרק כל פסולי המוקדשין (ל"ה) דתמרי כהם לחוויי מסיה לפי תומן ופרש"י מסיה לפי תומן שלה שאלה קסדור מה טיבו אלה הם עלמן מסיחין לפי תומן עם עובד ככבים ואומרינן ראה זקן זה לא ישמע לשולם אלה ענ' ידי מוס והין מסוין שיעשה בו מוס וכן נראה מדברי רמב"ם ז"ל שאינו פוסל אלה מהכיון להעיד שכן כהב (פ"ב מהלכות גרוסין) עובד ככבים מסיה לפי תומן נאמן ומסיהין על פיו כמו שיכתאר ואם מהכיון להעיד חינו נאמן וכו' ובפ"ג כהב ב"ד הים העובד ככבים מסיה וכו' עד וכיוצא בדברים אלו שהם נראים שאין כוחו להעיד הרי זה נאמן נראה שכל שידעו שאינו מהכיון להעיד נאמן ח"כ שהרי ז"ל הביא דבריו שיהמר העובד ככבים חוי לו לפלוני שמה כמה הים נאה כמה עובד עשה עמי וכו' חוי חושב שאמר זה הרב ז"ל נעכזה דהא מבמע נגמ' מעובדה דסויהו והסא דכל שאמר עובד ככבים מעלמו בלא שאלה חיש פלוני מה בזה די דהא לא קאמר אלה שכיב סויהו עפע חסא וכן מההיה דשמע מקומטרסין חיש פלוני מה אל יסויהו חא חשמו ומקשינן עלה כפרק כל כהב והא קי"ל דעובד ככבים מסיה לפני תומן נאמן ח"כ דהם לא קאמרי הלא חיש פלוני מה חיש פלוני נהרג וכן מההיה דתנן (קכ"ג) מעשה בעמד אחד נראה הבר ואמר חיש פלוני כן חיש פלוני מה וכו' ומקשי' בגמרא ודלמא שד הוא ודילמא ארה היא ולא מקשינן דלמא עובד ככבים הוא ואין זה מסיה לפי תומן אלא ודאי כל שאמר העובד ככבים עלמו בלא שאלה קדמה לדבריו חיש פלוני מה הרי זה מסיה לפי תומן והרב ז"ל לא כהב כן הלא לרוחא דמלחא שבזה נכיר שאינו מהכיון להעיד וכו' מההיה דתנן בגמרא בקלה עובדי דעובד ככבים מסיה לפי תומן כגון ווי ליה לפרשה זריחא דשכיב חבל על קולר בני אדם חבל על ששים בני אדם ומסיה דכפרק כגול נהרא (ק"ד) דנחיל של דברים משמע כן דתמרינן כהם כגון שכיו בעלים מרדפין תמריהם ואלו מסיחין לפי תומן והומרים מכאן יבא נחיל זה ואמרינן כהם חין מסיה לפי תומן כשר אלא בעדות השם ומקשינן והא איכה נחיל דברים וההם כנהיל דברים חיש חומר אלא מכאן יבא נחיל זה ומשיב לכו מל"ת כיון שהומרים כן מעלמן בלא שאלה הלא שפנינו עוד רדוף בעלים ולא כגי כשיחא הקטנים לפי תומן לבד כיון דממונה הוא רדוף בעלים כגי כמ"ה כיון דממונה דרבנן הוא וליכא לפרובי וכיון שהמר ומסיחין לפי תומן רובה לומר ומסיחין דברים אמרי לפי תומן וכתקן אותן הדברים אומרים מכאן יבא נחיל דהא כהגוהו אחריני דמני כהם בחדם אחד שהיה מל"ת ואמר זורני כשחיי היתוק

ומורכב חני וכו' מעשה בחדם אחד שהיה מל"ת ואומר חני ואמי נשנינו לבין עובדי ככבים וכו' ובהנהו כשחומרים שהיה מל"ת חין פירושו שהיה אומר דברים אחרים שהרי לכולי עלמא די כמה שפיו מספרים מענינם א"כ מה שהזכיר בהם מל"ת פי' שאמרו דבריהם מעלמן בלא שאלה אלא כדרך מספרי דברים חף חני תומר כנהיל של דברים שפי' מל"ת המוכר בו שאומר דבריו מעלמו הכל חין לומר יותר ממה שמוכר כגמ' דהיינו מכאן יבא נחיל זכיה ח"כ ישיבני אדם מההיה דזכורני כשחיי חוקן שמוכר כל חוהו ספור וכו' ח"כ לעכזה הוא דליכא למימר דאם אמר אדם כמספר דברים דעו שאני כהן שיעלו חוהו להנהיג והכ"ה נמי נימא בעובד ככבים שאם אמר חיש פלוני מה בלא יבא נאמן דהתם בחיי שהוא קרוב אלל עלמו ויש לנו לחוש שיכיון שיעלוהו לפרוה כל שיאמר חני כהן לבד חבל כהן כשהעובד ככבים יאמר חיש פלוני מה מעלמו כמספר דברים יש לומר שרחווי ליקרא מל"ת ח"כ כגדון שלפניו נראה שהיה עדות העובד ככבים מל"ת והף חם שומע דבריהם מהחלה כל בלא שאלוהו וכו' ש ככחן חין הוכחה שהגין ממה היו מדברים והוא החחיל לשאל להם ממה חתם מדברים ואע"פ שאין בדבריו זה הוכחה במיתח סיכודי כמו בכניה הפונדקיה חין בזה קפידה לפי שבפונדקיה שאלו לה בפירוש חיה חברנו והיה ממש מהכונה להעיד חולי שיש בכניהם הודאה ענ המיתה ויש לנו לומר שאף חם לא שאלה חיש חברנו היתה מספרת המחודש כיון שהחחילה לבכות הלא שבה מיבדו לשאל חבל ככחן חין חנו לריכין הלא שיהיה לנו הוכחה שמה שאמרו למל"ת חנו מדברים באינם פלוני שיש חומרים הי וי"ל מה בלא יבא חיש זה כשאלה למל"ת וכיון שהמלה החחיל להם ממה חתם מדברים הנה נראה דברי סיכודי והגויס למל"ת חיש שאלה חלה השובה לשאלתו ששאל להם וכן נראה שכלמא לא הבין מהשוכחה שיבאליהת פיו חם הי חם מה שבהם כן היה לו לומר הי הוא חו מה הוא חבל אמר להם חין חתם חומרים שהוא הי נראה שאינו חשוכה שאלה חלה כמהמיה מעלמו וחולק על דבריהם ויאפשר שאם סיכודי והגויס החחילו לומר למל"ת ראה חתמו מדברים באינם פלוני חם הוא הי חם מה וכלמא חסיב חני יודע שמה בזה לא יקרא מסיה לפי תומן אלה היו כששאל ומשיב ואע"פ שלא אמרו לו בפירוש מה חתם יודע שפלוני או חיש פלוני והף על כן דבכתורות פרק כל פסולי המוקדשין אמרינן שלא מדעתו מותר לחיחויי מסיה לפי תומן ופרש"י שלא שאלה קסדור מה טיבו אלה הם עלמן מסיחין לפי תומן עם העובד ככבים ואומרי' ראה זקן זה לא ישמע לשולם אלה ע"י מוס ואינם מכונים שיעשה בו מוס דלמא הפילו בחומרים הבעלים זה מעלמן לעובד ככבים לא חשבינן ליה כחומר לו עשה בו מוס כהא נמי ח"כ שאלו מתחילין לומר לכותי חנו מדברים וכו' חין זה כחומר לו ענה חף חתם חלקך יש לחלק ולומר דשחיי חתם דכל שהישראל חני תומר לו לעובד ככבים עשה חין בזה הוכחה שיעשה הכוהי מוס לדעה של ישראל חלה מעלמו הוא עשה שהרי הישראל לא חמר לו שיעשה בו מוס ומפני ספורו של ישראל חין דרך השומע לעשות מוס כשהמחו חבל כהן דנעינן שהעובד ככבים המסיה במיתה סיכודי יכיה מל"ת ולא נשאל הפשר וכחן שזם הוא כשאלה שהרי דרך השומעין חף זה ספור שמנידים מה שבה יודעים כשפור שהוא ח"כ י"ל שאע"פ בלא שאלו בפירוש הלא שאמרו חנו מדברים בפלוני חם הי חם מה חוי כששאלה ולזה כוונו בחמרים חליו בדברים הלהם ועוד דהתם ליכא אלה חסורא דרבנן משום קנסא כדאיתא בתם (ל"ה) לדידיה קנסוה רבנן לנדיה לא קנסוה רבנן חבל כהא דהוי חסורא דאורייתא והנהו זו בחוקה חשת חיש יש להחמיר בענין זה ולומר דלא חוי מל"ת חבל כשהעובד ככבים שואל חתם ואומר כמה חתם מדברים או נראה כי מה ששיבנו לו חנו מדברים בפלוני וכו' חיש שאלה כלל חלה חשוכה להשוכחה ששאל להם ח"כ כשהטתי מספר אחר כך במיתה סיכודי מסיה לפי תומן נקרא דומיה דהתם כבכורות דעדיף כששאלו קסדור מה טיבו וסיכודי עונה על שאלתו מהיכא שלא שאלו דהא חתמין משנה יהורה לחחויי מל"ת דהיינו כשלא שאלו קסדור וכששאלו קסדור חוי כהדיח במתני' דהוי ממילא לפי שהישראל כשמשיב לקסדור כטר הוא חוי נשמע ח"כ חיה בו מוס לא חשבינן ליה כחומר לעובד ככבים עשה בו מוס חלה כמשיב על מה ששאל לו מה טיבו ואע"פ דהתם בעי רב חסדא למימר דאפי' בשאלו קסדור חיש מותר חלה כשמשיב ח"כ [חיה בו מוס חבל חם חמר לו ח"כ נעשה בו מוס] נעשה כמאן דח"ל זיל עביד דמי חיינו משום דמתי למימר ח"כ חיה ואמר ח"כ נעשה חבל כגדון זה כל מה שהשיבו למל"ת חיה לדין להשוכחה שאלתו ולהבינו ממה היו מדברים ולמסקנה כשהיה דבכורות מהכיון דחפילו בחומר ח"כ נעשה חוי ממילא ומכל מקום כל זה חני תומר כעשה ונתן לפי ההלכה וכוונת הגמ' והסגרא חבל למעשה לבי טקפי לחומר חשת חיש שהרי חין זה ברור כל כך שיספיק להחיר חשת חיש לעלמא ודי לנו בהאר טחיה מסיה לפי תומן כשיביב ברור לנו ביהי' מסיה לפי תומן גמור חבל כל שיש להסתפק כספורו חם הוא נשאל כהב זה ספקא דאורייתא ח"כ ואוקף חתמא בחוקה חסור שהרי אפשר שכל מה שכתירו בככורות חוי משום דהוי חסורא דרבנן ומשום קנסא חלה מדינא חבל בחסורא דאורייתא חפילו כשאלת קסדור חוס חשבינן ליה בחומר נעשה חאלו חומר עשה ולא חוי כמשיב לדברי הקסדור וכו' חבל שאפשר לומר שדרך כל השומעים ספורים להגיד מה שידעין גם הם כספור שהוא משח"כ כככור שאין דרך לעשות מוס כשהמת אחר מפני ספורו ועוד שכמה גדולי הדור כתבו כגדון זה ודעו לחסור שאין זה מסיה ל"ת ומי יקל ראשו כנגדם ולכן מוכך חני בזה להחמיר ח

[6] ב"י סה"ע סי' י"ז (ד' ל"ב ע"ג) נד"ה ופ"ט רב"ש רמ"א שם סע"י ופ"ט ב"י סק"ד

שאלות ותשובות ריב"ש סימן שפא

רש"י ז"ל גיב אריות רחב ואינו טומד עליהן ולפעמים שאין רעבים ואין אוכלין אותו וכן הריא דאין מעידין אלא על פרטף פנים עם הסומע חט"פ שיש סימנין בנפשו ובכליו ג"כ מדאורייתא ה"א ואם נשאלת תלמי דהא לכתב לישנא דאמרינן בנמרה משום דסימנין דרבנן דבר ברור הוא שאין לסמוך עליהם כלל בלימודא דאורייתא ולכתב לישנא דאמרינן סימנין דאורייתא ה"א מוקמינן מהני' בסימנין גרועין כגון גופו חרוך וגון כליו בחיורי ולאכמי וכומקי' שפ"י' גמיר סימנין דאורייתא אין סימנין כאלה כגון . וזה דפליגי בצרייתא ה"א מעידין על הסומא ה"א אין מעידין מדאורייתא נמי ה"א דכי מוקמינן פלוגתייהו בסימנין ה"א דאורייתא ה"א דרבנן שפוט הוא ולכתב לישנא דאמרינן דכתיב עלמא סימנין דאורייתא אלא דפליגי בשומא מלוה כגון גילו נמי אין כחן עדות שיהיה זה שהרי אפשר שיהיה האחר בן גילו וא"כ אין כחן עדות וכן נמי לכולהו לישנא דמוקמינן בנמרה משום שומא עשויה להשגיחה או שומא לאו סימן מוצק :

קדעת איוב ררבי משה הלוי בן אלקבץ י"א

שפא שאלת הנביר י"א . לאה ששכנה לרחל פיני'ל וחגורה כסף ררבית בסך מאה דינרין ועכשו לאה תבעה בפני ב"ד שתחזיר לה המשכונות בפרעון הקרן והרבית כי העובר בבבים שהמשכונות שלו רוצה לפרותם ורחל הודת בפני ב"ד שהאמת שקבלה המשכונות אבל הפקידה אותם ביד ראובן והיא תבקשם ממנו . עוד אמרה לאה בתביעתה שמשקל הבקף הוא חמשה זקוקין והבית דין שאלו את פי רחל אם האמת כדברי לאה או כמה משקלם ושויים והשיבה שאינה יודעת לפי שעבר הרבה מן הזמן שמשכנו אצלה . ולאה בקשה מאת הגובר לעשות עיכוב הנקרא אנפד"א לשמעון מכל נכסי רחל שיהיו בידו שאם ראובן יכפור במשכונות שיוכל ליפרע מעבסי רחל שבידו וכן נעשה . בין כך סתה רחל וראובן כפר במשכונות ויורשי רחל הראויים לירש אותה אינם רוצים לזכות בירושתה ואינם חפצים לטעון ברבר בגדר תביעת לאה ולאה תובעת כנגד שמעון שהיו בידו הנכסים המעוכבים שיביאם ליד הב"ד ושישבע אם יש ביד' יותר נכסים מרחל ויפרעו אליה מהם דמי המשכונות ושמעון טען שאין לו להביא המעות לב"ד לפי שאין ללאה שום זכות בנכסי רחל לפי שמעולם לא הודת במשקל המשכונות ובשוויים אבל כששאלו לה הב"ד כמה היה משקלם ושויים אמרה שאינה יודעת א"כ הו"ל כאומר כמה לי בידך והלה אומר איני יודע פסור וישבע שבועת היסת שאינו יודע ואם היתה רחל בחיים היו ב"ד משיבעין אותה שאין המשכונות בידה והיו כללים בשבועתה כמה משקלם ועכשו שמתה ישבעו יורשיה שאינם ברשותם וסאינם יודעים כמה שויים . עוד טען שאפילו היה ללאה זכות בנכסי רחל אין לו לישבע כמה נכסים בידו מרחל מפני שלאה טוענת בספק ואין נשבעין על טענת ספק ולאה אמרה שהדבר ברור שכל המלוה על המשכון לרבית שהמשכון שוה יותר מפלגים ועל כן יש לה זכות בנכסי רחל ובין כך שיש לב"ד להחריח שמעון והוציא מה שבידו ושינתן ביד הב"ד ולישבע אמיש בידו יותר ועל זה רנו הבד מה שרנו ונפתקו שניהם מדינם ובאו לפני דין הסלוקין ודיין הסלוקין צוה להביא ר' דינרין שהורה שמעון שהיו בידו מנכסי רחל בשעת העטוב ולסדרם ליד הב"ד ושמעון הפס על דין הסלוקין ואמר שלא דן סדין והביא ראיה לרבירי מפי' הרמב"ם ז"ל (בפרק י"ג מהלכות מלוה ולוה) סלע הלויתני עליו ושהים היה שוה והמלוה אומר איני יודע דמי' ישבע המלוה שאינו ברשותו ויכלול שאינו יודע שדמי' יותר מן החוב אפילו פרופה אחת ויפטר שהרי לא חייב עצמו בכלום וכן הביא ראיה כמה שהביא בעל העטור ז"ל בהלכות המלוה על המשכון הלוה תובע ואומר סלע הלויתני ושתים היה שוה והלה אומר איני יודע נשבע המלוה ויגלגל עליו שבועה שאינו יודע ואם יש עדים שאבד נשבע שבועת היסת ופסור . והדין משיב שהאמת הוא שאם היתה רחל אומרת כמה שוים בוראי שהיתה כללת בשבועתה כמה היו שויים והיתה פסורה אבל עתה שאמרה שאינה יודעת שויים הוה ליה מחוייב שבועה שאינו יכול לישבע ומשום דהוה ליה כאומר המשין ידענא וחמשין לא ידענא והביא ראיה מן הירושלמי (ג"ק פ"ו ה"ז) שהביא הרב אלפסי ז"ל בבבא קמא עוברא דשק צרור דאתא קומי דרב ואמר הרי זה נשבע וטמל ופי' דעל כרחין האי דאמר סינין היה כלא לאו בבירי טעין רבי רא"כ הוה ליה טענו חסים והודה לו בשעורים שהוא פסור אלא שסא סינין הוה סלא קאמר והוה באומר איני יודע כמה שוה ולפיכך חייב . ועוד הביא ראיה מן הירושלמי (שנוטע פ"ו ה"ח) שאמרו שם סלע הלויתני עליו ושתים היה שוה והלה אומר איני יודע רבי בא בר יונה בשם רב יאות לית את ידע חברך ידע כלומר וטמל בלא שבועה וחזרו והקשו שם תמן איתמר לית את ידע חברך ידע וכה אתמר הבין ופריקו תמן יש חלות שבועה וכאן לית חלות שבועה ע"כ . ופי' שהם הקשו מהא דאמרינן דבין שהוא אינו יודע וחברו יודע חייב לאידך דקיי"ל כמה לי בידך והלה אומר איני יודע פסור אלא שלא דקדקו בלשון תמן ולשון הבא שדיה להם לומר בהפך אלא שכן דרך הירושלמי שלא לדקדק בזה ופריק דלא רמי להיא דמנה לי בידך והלה אומר איני יודע אין בו חיוב שבועה שעל הכל הוא אומר איני יודע אבל באידך יש חלות שבועה שהוא כמורה מקצת . נראה מן הירושלמי הוה רכל שוה טוענו שמשכנו שוה שתים וזה אומר איני יודע דדינינן ליה כאלו מודה לו ששוה יותר אלא שאינו יודע כמה ומשום הכי אמרו שיש עליו חלות שבועה ודויב משום דהוה ליה מחוייב שבועה שאינו יכול לישבע והו' תורף טענתם כש שבא בשאלה בארובה :

תשובה

נראה שהדין עם שמעון שהרי דין המלוה על המשכון ואבד השטוי במתה בפרק שנוטע הדיונין (מ"ג) כל טענות הנופלות בין המלוה והלוה אין אלו חושבין אותן לענין מודה מקלל או כופר בק"ל אלא כמה שפוט המשכון יותר על הסלואה וכשהלוה תובע מן המלוה סלע הלויתני עליו ושתים היה שוה והמלוה אומר סלע הלויתני וסלע היה שוה אף על פי ששטוי

מה שכתבת בפנין השחתי' אני כחצתי לחכם רבי שלמה ל"ר דמיוקא מן בגמרא אין ככר לומר דבין שהם בחיים יותר מג' ימים בין לא שהם בעיני חזיוה בשעתא דאסקוס שהרי אפשר להאק ולומר דמאי דאמרת בגמרא וסני מילי דאסקוס וכו' קאי אמאי דקאמר מיה מלמח למתי ומעידין אפי' לבחר חמשה יומי דכיון ששהה במים אחר מיתתו יותר מג' ימים כבר נפסד והשחת אלא שלמחזרו המים ומנעוהו מהשחנות ומיד לאחר שפסד שיואל מן המים הוא משגיח כי הוא מוכן להפסד ולשינוי כיון שיש יותר מג' ימים שמה אבל מי שלא עמד ג' ימים במים אחרי מותו דהיינו (משעה) [במעל"ע] ג' טבעט אפשר דלא אמרינן ביה מחפה חפה אלא לעולם מעידין עליו עד שימלא לו שלשה ימים משעת מיתתו וכו' זה ככלל מה ששנינו (ק"כ) אין מעידין עליו לאחר שלשה ימים ה"א בחוך שלשה מעידין . והן להביא ראיה מהסיה דשני תלמידי חכמים דקאמר הלמודא (קט"ו) והאסקינכו וחזינכו לאלתר דהסח לרוחא דמלחא קאמר הלמודא הכי כי היכי דליכני חף אס עמדו במים יותר מג' ימים וגם לשון הרמב"ם ז"ל בענין השחתי' כובל לפרסו בדרך חלוק זה ה"א שהרמב"ן והרמב"ם ז"ל כתבו בחדושיהם בימות נפשיעות דבין שהם במים יותר משלשה ימים בין פחות משלשה בעיני חזיוה בשעתיה דכל שמה במים הוא משתנה אחר שעה שילא מן המים . גם גדול אחד מן האחרונים ל"כ בשעת ימות שלו וטעמא דכיון שטבע ועמד במים עד שמה עם מחמת המים הרי בלו המים צמיעו ללכות צען ולנפיל אור פניו ומשחתי' לודתו ואף על גב דמיה מלמח למתי כשעולה מן הנוים ושהה ביבבה מעט חוזר לסורו ותגלג רעו . סנה שלדעת אלה גדולי עולם ולבם קפחתו של אולם כל ששהה שעה אחת לאחר שעלה מן המים הוא משתנה ואין מעידין עליו חט"פ שלא שהה במים כיון שמה עם וח"כ אשה זו . אכורה שהרי לא ראהו המלה בשעתא דאסקוס ומלשון הרב אלפסי ז"ל נר' שרין לראותו מיד צעת שיעלוכו דאם לא כן מיד יפאסו אבל מדברי הרמב"ם ז"ל נראה כסוה מפרש בשעתיה שעה א' כנוסחא דוקי' שנקלח הכריו אחר שהושקך מן המים טענה וכן הבין הרמב"ם ז"ל מדבריו . ומה שהוכחה החדון ל"ר ממ"ש בעובדא דה"ח דאסקוס וחזיוה לאלתר אינה ראייה כל כך שהרי מלינו לאלתר שיש לו שיעור גדול ולא ראייה עד על זה הריא דתקן בפ' כל הנט (כ"ו) ומלאו לאלתר כשר ונחלקו חנאין בצרייתא ה"א וכו' לאלתר שהיה אפשר לדמות דהתם הוא דבדברי החנאין אבל האמוראין דרכן לפרש ולא להחוס ועוד דהתם (כ"ח) דאסיק' כלתא הלכה שלא עבר חדס עם וסוה שיעור מועט וגם לא מהסיה דאמר רבא בפ' חוקת (ל"ו) גבי הגודרות אין להן חוקה לאלתר אבל יש להן חוקה לאלתר שלש שנים הנה שכל פחות מג' שנים ככלל לאלתר דהתם לפי ששחי מיני חוקות סן חוקה דלאלתר דהיינו בממלכתי וחוקה שלש בקרקעות קאמר הכי שהגודרות אין להן דין מעלטלין אלא דין קרקעות וחוקתן שלש אבל הפילו בדברי האמוראין נמלא לשון זה בפרק המביא תינן (י"ה) גבי נכחז ביום ונחתם כלילה פסול ר"ש מכסיר ואמר רבי שמעון ב"ל בגמרא לא הכסיר רבי שמעון אלא לאלתר אבל מכתו ועד עשרה ימים לא נראה שכלשון האמוראין לאלתר כובל שיהיה זמן גדול פחות מעשרה ימים אלא שכתבן כיון שלא נזכר לו שיעור יש לנו לתפסו כשיעור המועט שכולל אבל כיון שזכר במקום אחר וחזיוה בשעתיה נראה שהשעור הוא שעה אחת כיון שאין לשון לאלתר כושר זה א] וכיון דבעינן דלא השחתי יותר משעה אחת כל ששהה שעה אחת אחר שעלה מן המים אין מעידין עליו דה"ל כאלה שלשה דיבשה דתקן במהני' דאין מעידין ואין מעידין משמע דאין כחן עדות כלל ואם נשאלת תלמי דמיה דאין מהני' דאין מעידין עד שתלך נפשו קאי אמאי דקבעי למיתתא ואפי' מגוייד ובהוהו הו' מדרבנן משום חששא דמפני שיכול ליכנות ולחיות אבל מדאורייתא לא חיישינן להכי והא נשאלת לא הלא דה"כ היכי מקשינן בנמ' (ק"כ) ומי מליה מוקמת לה כרשב"א והא קהני סופא מעשה בחסיה בנ' . ששללוהו לים ולא עלתה בידם אלא רגלו ואמרו חכמים מן הארכובס ולמעלה תנשא השחו מן הארכובס ולמעט לא תנשא השחו ואי אין מעידין על המגוייד משום חששא דרבנן לחוד ולכתחלה אבל אם נשאלת לא הלא מהי מקמי מהסיה דשללוהו לים דשאני הסח טבעט במים שאין להן סוף ואין אסורה אלא לכחלה מדרבנן ומשום הכי כיון שמלך אחר נחתם רגלו מן הארכובס ולמעלה הסירוה לכחלה ולה חשו לחשם מפני שיכול ליכנות ולחיות באסורה דרבנן אלא שמע מינה דרבי שמעון בן אלעזר דינא דאורייתא קאמר שאין מעידין עליו כלל ואם נשאלת הלא לפי שאין כחן עדות מיתה כלל ומשום הכי אפי' טבעט במים שאין להם סוף שאין אסורה אלא מדרבנן ולכתחלה לא היה להם להחירה בנחתם רגלו מן הארכובס ולמעלה שהרי אין כחן עדות כיון שיכול ליכנות ולחיות וכי מוקמינן למתני' בסבין מלונגה ודברי הכל כ"ש ודבר ברור שאין מעידין כלל ואם נשאלת הלא שהרי כבר נכוח ואפשר להתרפה והוה ליה כחולב דעלמא ומתי זה אמרו בירושלמי שהפילו לא נודע אס בסבין מלונגה אס באינה מלונגה אין מעידין שאני אומר בסבין מלונגה נכוח והיה זה מוכיח שאין מעידין מדאורייתא הוא ולפי זה אכרו בו הספק וכן חיה אוכלת בו כדמוקמינן נכ בגמ' מתקום שאין הנפש יולאה בו ג"כ אין מעידין כלל שהרי ה"א הוא ואין שוה למוח דבמקום שהנפש יולא בו אמרינן ה"א הוא וסופו למות אבל זה ה"א הוא ואין שוה למוח וכו' כהה דתנו רבנן (ק"א) נפל לבור אריות אין מעידין שאם נשאלת תלמי שהרי אין כחן חיה אוכלת בו כלל וכמו שפירש א] פי' בקראת יסקב אלגוי במענה לשון על לש"ח מה ל"ז :

שאלות ותשובות ריב"ש סימן שפב

גבי וחורת שטר עליו ולזה הסכים הרמב"ן ז"ל ורוב האחרונים ז"ל מדאמרינן עלה בפרק ארזי נשך (פ"ב) כפי דלא גבי מוזק ראשון מוזק שני מיכה ליגבי ומסיק רבי יוחנן גזירה שמה יגבה מוזק ראשון אלמלא מוזק שני בלחוד הוא דלא גבי ממעשבי הא מבני מרי כשטר שאין בו זמן גבי ודין שטר עליו וכן נראה ג"כ ממה שאמר שם גבי הכותב גזירה דמשכן פירסא דלכתיבין לו זוי חי כמלוה בשטר דמו או כמלוה על פה דמו ואסיק רבא דלא גבי ממעשבי משום דלא ניתן ליכתב ומשמע אבל מבני מרי גבי דכתיבין לן והקשיק אלא הא דאמר רבי יוחנן גזירה שמה יגבה מוזק ראשון נימא לא ניתן ליכתב ומפיקין כפי דלא ניתן ליכתב מוזק ראשון וכו' אלמלא הא דשטרי חוב המוקדמין דמיא להביא דפרסא ובהרואייהו מבני מרי גבי וא"כ בנדון זה כיון שתורת שטר עליו מרי יפ' לנו עדות שנחללה אפי"כ נראה ששטר זה פסול לגמרי שפרי העדים שקר טעוהו שלא אמרו דשטרי חוב המוקדמין בשרין לגבות מבני מרי אלא כגון שכתבו שטר ללוה אפי"כ שאין מלוה שמו בשטרי דלאו הקיימת דלא מפסלי עדים כהני דמאן דלא ידע לדבר אפי"כ (בב"מ י"ג) לאו רשע הוא א"כ משכחה לה במוקדם ממש שהקדימו זמנו לכתיבתו עגון דעשו בשפירא דירחא וקרוז שיטעו העדים בזה כדאמרינן בעלמא דעדים בשפירא דירחא לא דייקי ומשום הכי לא מפסלי כמו שכתבו המפרשים ז"ל א] אבל בנדון הזה שהקדימו זמנו לכתיבתו עדים פסולין הם שפרי חתמו שקר שהדבר ידוע שבזמן הכותב בשטר עדיין לא נולדה זו וכן נראה מלשון הרמב"ן ז"ל בפרק איזבו נשך ואין נראה לדמות זה לשפירא דירחא דמו חיכה למימר דעדים לא דייקי בזמן השטר אם יקדימו שנים שנים בהסרת הפרע' בכלן יפ' להביא ראיה הוה דפרק בן סורר (ס"ט) דרובא דאפי"כ טעו בשפירא דירחא וה"כ אין למדין העור מקל להקל עליו וכי חימא טעות כופר היה שכתבו אותו הפרס א"כ לעולם לא נמלא עדים פסולין מפני הקדמת הזמן שלעולם יחלה בעטותה או בשכחה ועוד דאפי"כ בשפירא דירחא אמרינן בפרק היו בודקין (מ"ח) דבתי שפרי דייקי ואפילו בחד שפירא דוקא עד רובו של הדב אבל בחד כפי דייקי כיון שראו הלבנה במלואה יפ' להם לחת לב להטיד בדקדוק כמו שפירשו המפרשים ז"ל כ"ש כמה שקוראין והוחמין דאין העדים הוחמין על השטר אלא א"כ קראוהו ו עוד דאמרינן בפ' גט פשוט (קפ"ו) הוה חבירא דהוה חמים ביה רבה בר רב חנן חתיר הוה חתיר לקמיה אמרם לאו אלא כואי וכו' אמ' אביי אפי"כ דאמר רבין כיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד לרבה מדבין לאו אורחיה למידק אלמלא אפילו נורבא מרבין דוקא במידי דלאו אורחיה למידק אבל במידי דאורחיה למידק לא מני למימר טעויה כל שכן בשאר עדים ואפי"כ שאם ידענו בודאי שטעו לא נפסלם כהני אפי"כ במידי דאורחיה למידק שאין אדם נעשה רשע כמה שלא עשה במו"ד אלא בשוגג ובטעות כדמשמע בפרק האשה שנתארמלה (י"ח) שאם אמרו שוגגין היינו מוטעין היינו נאמנין בשאין כחב ידן יולה ממקום אחר משום דלא משוו נפשיהו רשיפי והוה אפי"כ במידי דאורחיה למידק הוה דהו לאו אורחיה למידק אפי"כ כחב ידן יולה ממקום אחר הוה נאמנין ב] כדמשמע מהוה דפי"ג גט פשוט אפילו כפי אין לנו להלוח שנעשה בטעות כי אם במלחא דלאו אורחיה למידק והוה דאמרי' (ב"מ י"ד) באחריות טעות כופר הוה לא שאנו חולין שטעה הסופר אלא אף אם ידענו בברור שלא התכו באחריות הרי הוא כאלו חתנו עליו משום דלא שדי איניש וזויה כבדי וברי הוא כאלו ידענו בפירוש שהתכו וידענו כבדי שהסופר שכתב אותו אלא שכשחין כחב ידן יולה ממקום אחר נאמנין לפסול השטר לומר טע' אפילו במלחא דאורחיה למידק כיון שמשפיעים אנו חיינ בקיום חתימתן והפה שאמר הוא הפס שהחיר כיון דלא משוו נפשיהו רשיפי אבל לומר טעויה בחמי דאורחיה למידק כדי להכשיר השטר הפסול נראה שאין נאמנין וכל שכן כשחין לפנינו שיחמרו טעויה דלא משניק דבורייהו לומר טעו מפני שהוא מפורסם בשקר וכבר כתב הר"ז הטו ז"ל שכל טעות שהעדים מציין לעשות בה נאמנין הם בעלמא דאין בהם משום חוזר ומגיד ולריך בזה ב"ד הגדול ולהחמין דהן והביא ראיה מהוה דגט פשוט והך נהיר אהנו יבמה לשוק בעדות שאנו דאין שהוא שקר ועוד ראיה מדאמרינן בפ' אחד דיני ממונות (ל"ב) שטר שכתוב בו זמנו בלאחד בניסן בשמטע ובאו עדים ואמרו שאין אחס מעידין על זה ואלו ביום פלוני עמנו הייתם במקום פלוני שטר כשר ועדיו כשרים חיישינן שמה אחרוהו וכתבוהו שפרי יכולין העדים לחמר זמנו של שטר וכשר דומיא דהוה דפרק גט פשוט (קט"א) שטר שזמנו כתוב בשנת או בעשרה בשפרי דמשמע הא סיכא שאין לתלות במאמר עגון שכתבו בו שלא אחרוהו שטר פסול ועדיו פסולין ואמאי נימא מוקדם הוא שהיה ראוי שיכתב בו בלאחד שטר או בלאחד ועשרים אלא שטעו העדים ושכחו וחסרו מלת עשר או ועשרים ושטר כשר לגבות בו מבני מרי ועדים כשרים ואפילו כתבו בפירוש שכתבוהו שכיון שאנו חולין בשכחה נאמר שמה לא סגינשו בזמן הכותב בו אלא נראה שביולא בזה אין חולין בשכחה ועוד שאפי"כ אם היינו אומרים כן בעדים אין לומר כן בדיינים דבי דינא מידק דייקי כדאמרינן ביש טהלין (קל"ח) בלכתא אין מוששין לב"ד טועין דבי דינא בחד בי דינא לא דייקי בחד עדים דייקי כהה כהן שהפי' כמה שאין עדים מדקדקין יפ' לדייניש לדקדק ועוד דאמרינן בפרק גט פשוט (קט"ב) כי קיימיתו בשילי כתובו בשילי אפי"כ דמתסרן לנו מילי כהני וכתבו האחרונים ז"ל דמשפיל שפירא חי לא עבדי הכי משום דמחוי כשקרא כדאמרינן בפרק האשה שנתארמלה

(כ"א) הוה אפי' אשתרא דכתיבה מקמי דלסדרו סהדי אחתימות ידיהו פסילה משום דמחוי כשקרא ואפי"כ דהתם אסיקנא דלמחוי כשקרא לא חיישינן היינו למחוי כשקרא כי הוה אבל כי הוה דכתיב אשתרא ללא קיימי ביה חיישינן ומפסיל שפירא גס הרמב"ן ז"ל כן נראה דעתו ואפי"כ שרשי' ז"ל לא כתב כן בפרק אחד דיני ממונות ג] וזה לשון הרמב"ן ז"ל בפ' גט פשוט כי קיימיתו בשילי כתובו בשילי דלא מחחוי כשקרא ואפי"כ דאמרי' בעלמא למחוי כשקרא לא חיישינן כדאשתרא במשכח גשין (כ"ו) הכי שאני דהו לא כתבי דוכתא דקיימי ביה שקרא הוא ואין כל השקרים דומין זה לזה ע"כ לשונו . עוד כתב שם והו יודע דכי כתבי יומא דקנו ביה כתבי דוכתא דקנו ביה דהו כתבי דוכתא דקיימי ביה מחוי כשקרא וכשכתבו בשילי ואפי"כ דמסרין לנו מילי כהני כשחבין יוס הכתיבה אמרו ע"כ לשונו . גם הראש' ז"ל כן כתב דמשפיל שפירא כהני דהה מדמינן לה בפרק הורק (פ') לגט שהוא פסול בזה . הרי שבשטחין יוס הקניו לריך לכתוב מקום הקניו ואם כתבו מקום שהם עומדים בשעת הכתיבה מפסיל שפירא משום מחוי כשקרא ולא נחלה לומר שטעו לכתוב מקום הכתיבה אם לדעת לזיומם חייבים שכן יפס להם אם שנתחלה להם מקום במקום תפני רגילותם בשאר שטרות שכותבין מקום הכתיבה כל שכן בנדון זה שאין לך מחוי כשקרא גדול מזה שהזמן הכותב בו קודם ללידת היבמה כמה שנים וראוי ליפסל שלא יהיה לו דין שטר א"כ אין לנו עדות כלל שהאשה זו נחללה ואין נולידה מחוקתה ונעשה מעשה להחירא מפני שאנו מדמין בזה נעשה בטעות ובשכחה ואיברא שאם הו' הזמן הכותב בשטר בלשון מסופק שאם היו דנין אותו לשון בפנים מה היה כשר וטעויה כחקנו ואם בפנים אחרות היה פסול או מאומר שאו יפ' לנו לדון אותו לשון בענין שהשטר יהיה כשר כדמשמע מהוה ברייתא דפרק גט פשוט שטר שזמנו כתוב בשנת או בעשרה בשפרי וכו' שאפי"כ שלא נכתב ביום ההוא אין חולין במוקדם לפוסלו אלא במאמר להכשירו דמאי דאמרינן בעלמא יד בעל השטר על החתומה היינו בדבר שיש לו שני פנים והינו סותר עקר השטר שלא נכתב בכשרות אבל בדבר שיכא לפסול או להרע כמו של שטר משקרו אחרים משמדין השטר על חוקתו והבא לפוסלו עליו הראיה . וכן משמע נמי בפ"ק דע"ז (י') בהוה שפירא דהוה כתיב בה שיה שנין יחיתא ד] מיחו בנדון זה שהשטר לפנינו מוקדם והעדים הצידי שקר איך נאמר אהנו מעלמנו שוגגין היו מוטעין היו וכבר הוכיח הר"י ז"ל מהוה דפי"ק דע"ז שטר שכתב הסופר החשבון כדינו הכלל והשטר אלא שלה כתב לביראה עולם שהוא כשר וכן חי שבק לכולו כללי וכתב לפרעה לחוד ולא נאמר מוקדם הוא כדאמרינן הכא דלמא שבק לאלפא קמא וקטייה לאלפא בחדא אבל בנדון זה דכתב כלל קמא ושבק לפרעה מליעא והדר כתב לפרעה בחדא ודאי מוקדם הוא וכיון שכן פסול הוא שהרי שקר הצידי . ועוד שדעת ר"י בעל החושפות ז"ל כהוה דשפרי חוב המוקדמין דפסולין לגמרי ולא גבי אפי"כ מבני מרי שאין תורת שטר עליהם כלל וכן בהוה דפרסא דמשום טעמא דלא נתן ליכתב מפסיל שפירא לגמרי וכי אמרינן זוי כמלוה על פה דמו בשחייב מודה או שיש עדים אחרים על המכר וכשפר חשן משפט (סי' מ"ג ס"ו) כתוב שאביו הרב רבינו אשר ז"ל הסכים לדעת ר"י ז"ל דאין תורת שטר עליו כלל אם כן להאיר אשה זו שהיא בחזקה וקוקה ליבס רחוי לחוש לדבריהם שאין כראיות שהביאו כנגדם מכריעות כל קד יוש פנים לדבריהם מדכתיבין למימר בפרק איזבו נשך (שם) דהוה דמוקדמין פסולין חתיר כר"מ דאמר קאסינן הוה אשתרא אשתרא בשטר שכתוב בו רבית ובהוה שירש ר"י ז"ל גם כן דאינו גובה לא לא הקין ולא לא סרבית כלל אפילו מבני מרי ואפילו בשחייב מודה ואפי"כ שהרמב"ן ז"ל לא פירש ק' כהה בפ' המניח את הכד (ל"ג) נראה כפי' ר"י ז"ל דמדמי' הוה דשטר שכתוב בו רבית להוה דקאסינן גופן אנו שכתב דאלמא ר"מ קאסינן הוה אשתרא לגמרי אנו אשתרא ואפי"כ כי בעי' למימר דהוה דמוקדמין פסולין חתיר כר"מ משמע דלגמרי קאסינן להוה אשתרא והיינו שלא יהיה לשטר זה תורת שטר כלל ואפי"כ שפירא יפ' קלח חלוק ביניהם דהוה דשטר שכתוב בו רבית קאסינן אפי"כ בשחייב מודה או שיש עדים אחרים וכשפרי חוב המוקדמין לא קאסינן כולי האי מיכו משמע דלגמרי קאסינן להחירא שלא יהא לו תורת שטר כלל אבל לפי' הרמב"ן ז"ל הם רחוקים הרבה אלא שהוה פ"י גם שתיקן דלא קאסינן אלא ממעשבי והוה דפי' המניח את הכד קסיה עליה . וכל ראיה לדעת ר"י ז"ל מדאמרינן בפ"ק דמליעא (י"ז) גבי שטר שלוח בו ופרשו אינו חוזר ולוח בו שכבר נמחל שטעויה חפוק ליה דהוה ליה מוקדם וחנן שפרי חוב המוקדמין פסולין ואפי"כ בלחוד קאמרינן מאי קאסינן הוה דמחל שטעויה דלא גבי כלל אפילו מבני מרי מחמת השטר דכחשפא בעלמא הוא כדמשמע בפרק חזקה (ל"ב) גבי הוה ערבא דאמר ליה ללוה וכו' וכן כתב הרמב"ם ז"ל (פ"ד מהלכות מלוה ולוה) שטר שלוח בו ופרשו אינו חוזר וגובה בו שכבר נמחל שטעויה ונעשה כחם ע"כ . אלא ודאי מוקדם פסול לגמרי א] ונעשה כחם אפי' סיכא דליכא למפסליה מחמת פסול העדים כי הוה דשטר שלוח בו ופרשו :

עוד יפ' רעוהא אחרת בזה גס תליהם שבדולחניש טעו אשתרא דדייני על הגט תליהם ומתמו באשתרא הרי מגו הלחא ח"כ בבורגס טעו אשתרא אחרת שנתברר להם החינות אחד מדייני הגט תליהם וה' מדייני האשתרא שבדולחניש ומתמו באשתרא זו שבבורגוס ה' ולא כתבו באשתרא זו בעותב הלחא ולא בעותב חמשה ולא אכתבה כי דינא חלל כתבו אשתרא קדמנא

א] ב"י ח"ט ס' ט"ג ספ"ח ופ"ג כש"ך ס"ק ט"ו י"ז י"ט : ב] ג"פ חלל כחטות עם לא נעלה אלא סיכא שאמר לטוסיס קאסינן פסולין היינו אבל שוגגין ומוטעין לא הוכר, עם ואף לא עם משמעת ואשכר דעיס יפ' כאן וכל כדמשמע בירושלמי (ב"ב האשה שנתארמלה ל"ג) הוה דמני עם פד שלא נפסקה עדותן כב"ד אשת מכווין היינו וכו' ופי' כשור וכו' ח"כ ס' ל"ט ומנין דברי רבינו : ג] ב"י ס' ספ"ח י"ז ע"ג עם ספ"ח ופ"ג כש"ך ספ"ח : ד] ט"ו כש"ך עם ס' מ"ב סק"ל ופי' לשל (ס' ספ"ח) : ה] ב"י עם ס' מ"ג ספ"ח : ופי' כש"ך ספ"ח ופי' ס' מ"ח ספ"ח ונקט"ה סק"ל :

שאלות ותשובות ריב"ש סימן שפב

קב

לחננו סבדי דחתימי לתתא חתימות ידיהון דפלוני ופלוני וכו' אבל עבר קולמוס על סבדי וגשאר לשון אגחא דחתימין לתתא ומן העברת הקולמוס לא עשו הזכרה כלל באשרתא ואין לאשה זו שום עדות לא על החתימות דייני הגע חליצה ולא על החתימות דייני הקיום שנעשה בדונייש וזלתי מה שהעירו עליהם באשרתא שבכורגוס שהכירו אחד מדייני גפ חליצה ואחד מדייני הקיום ולא יותר. אמרתי גם בזה האשרתא שנעשה בבכורגוס יש לחוש שהרי מה שעבר קולמוס על מלת סבדי הרי הוא כאלו לא עבר כיון שלא כתבו קיומה ואין למדין מן העברת הקולמוס לאפשר דהאשה עשהה כן כדגרסינן בפ' גט פשוט (קס"א): כל המחוקק לריך לכתוב ודין קיומיהון והחליצה או העברת הקולמוס דכותה היא וכבר כתבו מקלטה המפרשים ז"ל דלכדי לא תתא חלויות סבדי מחוקק משום דמחוקק השער פסול לגמרי שאני אומר תנאי היה בו ומחוקק חלל ח"כ מוכיח ממה שלפניו ולאחריו מהו המחוקק כהיה דכסף זוזי דלזון ונמחקו שלא נפסל כל השער אבל בחלויות אין השער נפסל אלא שאין למדין מהן והדבר נכון ומוכרע מעלמו והעברת הקולמוס דין החליצה לה [ח] וא"כ הרי הוא כאלו כחוב באשרתא אגחא סבדי וא"כ אין כאן אשרתא דייני דקיום שערות בית דין בעינן כדאמרין בפ' הזקת (מ'.) קיום שערות בג' דכמעשה ב"ד דמו וחלו שכלן נעשין עדים ח"כ האשרתא פסולה ואע"פ שהחמו בה חמשה ומשמע בפ' האשה שנתארמלה (כג') דכל שחתמו בה ג' לא בעי' דליכתוב בה בי דינא כדאמרין בהיה דג' שיטבו לקיים את השער ומח' אחד מהם לריכין למכתב במוחב חלה' כחדא הוינא וחד ליטובי ואי כתיב ב' בי דינא תו לא לריך דאלמא היבא דחתמו ג' לא לריך למכתב. בי דינא מיכוו בעינן לכתוב במוחב חלה' דמשמע שיבא ב"ד ואף למה שפי' הר"ה ז"ל דחד ליטובי לאו דוקא דכיון דכתב במוחב חלה' כחדא הוינא תו לא לריך דלא גרע במוחב חלה' מבי דינא אבל אי חתימי חלה' לא לריך לא בי דינא ולא במוחב חלה' מיכו הני מילי שכתבו מהם אבל אלו שכתבו בפירוש שהם עדים ודאי נראה שהאשרתא פסולה וכבר כתב הרמב"ם ז"ל (פ"ו מהלכות עדות) אין מקיימין שערות אלא בג' אפי' שלשתן הדיוטות מפני שהוא דין ולפיכך אין מקיימין שערות בלילה ע"כ והע"פ שכתבו בכופו ומדאחזקרי לן החתימות ידיהון דפלוני ופלוני אשרתא וקיימוהו שהוא לשון ב"ד אין זה כמו בי דינא לבטל מה שכתבו חלה' אגחא סבדי דאמר' בהיה דג' שיטבו לקיים השער ומח' ח' מהם שאין לשון האשרתא הרגיל מוכיח שיטבו ב"ד כמו הם כתבו בי דינא וכן נמי בפ' זה בורר (כ"ט:) בהיה אודיתא דכוס כתיב בה דוכרן פחגמי וכל לישנא דבי דינא וכו' ולא דמי לחתימי דאמרין בפ' השולח (ל"ג.) גבי פרוצול לא שנה כתיב בלשון דייני וחתימי עדים לא שנה כתיב בלשון עדים וחתימי דייני דהם ה"פ שהם כתבו בלשון דייני בי דינא הוינא ואחא פלוני ואחא לנו מוכר חתי פלוני ופלוני דהם כיון שאמר לפני ב"ד מוכריני עלמס בלשון עדים פלוני עד וכן שלשתם או שנים מהם או שנים אחרים כל שכתבו וחתימו חנו העדים פלוני ופלוני דהם כיון שאמר לפני ב"ד מוכריני לכס פלוני ופלוני דיינין הרי נגמר מעשה הפרוצול והפרוצול שחתמין בו אינו אלא לראיה בעלמא דכא לתאן דאמר פרוצול בשלש אפי' סני דלחתמו ביה עדים משום דלא כיו אלא לראיה בעלמא אבל באשרתא זו משעת ישיבתן עד חתימתן היו עדים ולא דיינין. ויש לדון ולומר כיון דעד נעשה דין בקיום שערות ואפילו עד המעיד אפשר שאלו הם' שחתמו לא הטיד אחר בפניהם על חתימת ידי העדים אלא הם עלמס כלם היו מכירין החתימות ומפני זה קראו עלמס עדים סבדי נעשו עדים ודיינין בנה אחת דכיון דקיום שערות דרבנן עד נעשה דין אפילו בשעת עדותו דהכי אמרינן בפ"ק דנטיין (ה'.) בפני כמה נוהטו לה בפני שנים קסבר שליח נעשה עד ועד נעשה דין והתם שליח נעשה עד ועד נעשה דין בנה אחת דבשלמא אם העידו אחרים בפניהם או אי עשו נפשיהו עדים אפסילא אשרתא דהאין יקבלו עדות הם. הינם דיינים אבל כיון שהם עלמס עדים על החתימות ולא בעינן בכו הגדה כלל שנאמר קודם החתימה כבר העירו ואחר כך בשעת חתימת געשים דיינים ולא עדים אלא אף בשעת חתימת הם דיינים ועדים הם כן שפיר קרו נפשיהו עדים ויש לנו לדון כך כדי שלא נפסול האשרתא דומיא דהכיה דשער שכתוב בו ומנו בשבת או בעשרה נהשרי שאני אומר אחרתו וכחכוכו. ועוד יש לדון ולומר דכיון שהם עלמס עדים ומכירין החתימות ידי העדים אף הם לא יסיו דיינין יכולין לכתוב עדותם על השער והיו כמו שנחקרה עדותם בבית דין וכל שנמאלה לקיים החתימתן של אלו בהכי בני ויקבלו ב"ד עדותם מפי כתב זה ואע"פ שלא נכתב בלוח בעל דבר לא מפסיל מהם מפייהם ולא מפי כתבם כן כיון דקיום שערות דרבנן ולא בעינן דעת בעלים אלא מקיימין את השער אפי' שלא בפני בעל דין ואפילו עומד ואחא כדאיתא בפ' הגזול בתרא (ק"ב:) וכן כתב בשם הר"ה ז"ל גבי פרוצול דאי כתיב בלשון עדים וחתימי עדים שהעידם המלוה בדבר מהני ולא מפסיל משום מפייהם ולא מפי כתבם דכל מלתא דמתעבדה בעל כרחו של מחתיב בגון זה ומסירה מודעת לא בעינן לוחא מקיה שאם ק לא היו כותבין שער כזה מעולם אלא ודאי נכתב בהעדאה אידך ואין בו משום מפייהם ולא מפי כתבם עד כאן. וכתן הרי נכתב זה העדות לבקשה המלוה כדאמר' בפ"ק דמ"ב (כ'.) מאן מקיים שערות מלוה ולפי זה לא אמרו קיום שערות בג' אלא כשהריים מעידין בפניהם אלא העדים עלמס שאומרים זה כתב ידינו הכ אחרים המעידין עליהם ואינם יודעים אם רולים לתתם או שאין

לחננו סבדי דחתימי לתתא חתימות ידיהון דפלוני ופלוני וכו' אבל עבר קולמוס על סבדי וגשאר לשון אגחא דחתימין לתתא ומן העברת הקולמוס לא עשו הזכרה כלל באשרתא ואין לאשה זו שום עדות לא על החתימות דייני הגע חליצה ולא על החתימות דייני הקיום שנעשה בדונייש וזלתי מה שהעירו עליהם באשרתא שבכורגוס שהכירו אחד מדייני גפ חליצה ואחד מדייני הקיום ולא יותר. אמרתי גם בזה האשרתא שנעשה בבכורגוס יש לחוש שהרי מה שעבר קולמוס על מלת סבדי הרי הוא כאלו לא עבר כיון שלא כתבו קיומה ואין למדין מן העברת הקולמוס לאפשר דהאשה עשהה כן כדגרסינן בפ' גט פשוט (קס"א): כל המחוקק לריך לכתוב ודין קיומיהון והחליצה או העברת הקולמוס דכותה היא וכבר כתבו מקלטה המפרשים ז"ל דלכדי לא תתא חלויות סבדי מחוקק משום דמחוקק השער פסול לגמרי שאני אומר תנאי היה בו ומחוקק חלל ח"כ מוכיח ממה שלפניו ולאחריו מהו המחוקק כהיה דכסף זוזי דלזון ונמחקו שלא נפסל כל השער אבל בחלויות אין השער נפסל אלא שאין למדין מהן והדבר נכון ומוכרע מעלמו והעברת הקולמוס דין החליצה לה [ח] וא"כ הרי הוא כאלו כחוב באשרתא אגחא סבדי וא"כ אין כאן אשרתא דייני דקיום שערות בית דין בעינן כדאמרין בפ' הזקת (מ'.) קיום שערות בג' דכמעשה ב"ד דמו וחלו שכלן נעשין עדים ח"כ האשרתא פסולה ואע"פ שהחמו בה חמשה ומשמע בפ' האשה שנתארמלה (כג') דכל שחתמו בה ג' לא בעי' דליכתוב בה בי דינא כדאמרין בהיה דג' שיטבו לקיים את השער ומח' אחד מהם לריכין למכתב במוחב חלה' כחדא הוינא וחד ליטובי ואי כתיב ב' בי דינא תו לא לריך דאלמא היבא דחתמו ג' לא לריך למכתב. בי דינא מיכוו בעינן לכתוב במוחב חלה' דמשמע שיבא ב"ד ואף למה שפי' הר"ה ז"ל דחד ליטובי לאו דוקא דכיון דכתב במוחב חלה' כחדא הוינא תו לא לריך דלא גרע במוחב חלה' מבי דינא אבל אי חתימי חלה' לא לריך לא בי דינא ולא במוחב חלה' מיכו הני מילי שכתבו מהם אבל אלו שכתבו בפירוש שהם עדים ודאי נראה שהאשרתא פסולה וכבר כתב הרמב"ם ז"ל (פ"ו מהלכות עדות) אין מקיימין שערות אלא בג' אפי' שלשתן הדיוטות מפני שהוא דין ולפיכך אין מקיימין שערות בלילה ע"כ והע"פ שכתבו בכופו ומדאחזקרי לן החתימות ידיהון דפלוני ופלוני אשרתא וקיימוהו שהוא לשון ב"ד אין זה כמו בי דינא לבטל מה שכתבו חלה' אגחא סבדי דאמר' בהיה דג' שיטבו לקיים השער ומח' ח' מהם שאין לשון האשרתא הרגיל מוכיח שיטבו ב"ד כמו הם כתבו בי דינא וכן נמי בפ' זה בורר (כ"ט:) בהיה אודיתא דכוס כתיב בה דוכרן פחגמי וכל לישנא דבי דינא וכו' ולא דמי לחתימי דאמרין בפ' השולח (ל"ג.) גבי פרוצול לא שנה כתיב בלשון דייני וחתימי עדים לא שנה כתיב בלשון עדים וחתימי דייני דהם ה"פ שהם כתבו בלשון דייני בי דינא הוינא ואחא פלוני ואחא לנו מוכר חתי פלוני ופלוני דהם כיון שאמר לפני ב"ד מוכריני עלמס בלשון עדים פלוני עד וכן שלשתם או שנים מהם או שנים אחרים כל שכתבו וחתימו חנו העדים פלוני ופלוני דהם כיון שאמר לפני ב"ד מוכריני לכס פלוני ופלוני דיינין הרי נגמר מעשה הפרוצול והפרוצול שחתמין בו אינו אלא לראיה בעלמא דכא לתאן דאמר פרוצול בשלש אפי' סני דלחתמו ביה עדים משום דלא כיו אלא לראיה בעלמא אבל באשרתא זו משעת ישיבתן עד חתימתן היו עדים ולא דיינין. ויש לדון ולומר כיון דעד נעשה דין בקיום שערות ואפילו עד המעיד אפשר שאלו הם' שחתמו לא הטיד אחר בפניהם על חתימת ידי העדים אלא הם עלמס כלם היו מכירין החתימות ומפני זה קראו עלמס עדים סבדי נעשו עדים ודיינין בנה אחת דכיון דקיום שערות דרבנן עד נעשה דין אפילו בשעת עדותו דהכי אמרינן בפ"ק דנטיין (ה'.) בפני כמה נוהטו לה בפני שנים קסבר שליח נעשה עד ועד נעשה דין והתם שליח נעשה עד ועד נעשה דין בנה אחת דבשלמא אם העידו אחרים בפניהם או אי עשו נפשיהו עדים אפסילא אשרתא דהאין יקבלו עדות הם. הינם דיינים אבל כיון שהם עלמס עדים על החתימות ולא בעינן בכו הגדה כלל שנאמר קודם החתימה כבר העירו ואחר כך בשעת חתימת געשים דיינים ולא עדים אלא אף בשעת חתימת הם דיינים ועדים הם כן שפיר קרו נפשיהו עדים ויש לנו לדון כך כדי שלא נפסול האשרתא דומיא דהכיה דשער שכתוב בו ומנו בשבת או בעשרה נהשרי שאני אומר אחרתו וכחכוכו. ועוד יש לדון ולומר דכיון שהם עלמס עדים ומכירין החתימות ידי העדים אף הם לא יסיו דיינין יכולין לכתוב עדותם על השער והיו כמו שנחקרה עדותם בבית דין וכל שנמאלה לקיים החתימתן של אלו בהכי בני ויקבלו ב"ד עדותם מפי כתב זה ואע"פ שלא נכתב בלוח בעל דבר לא מפסיל מהם מפייהם ולא מפי כתבם כן כיון דקיום שערות דרבנן ולא בעינן דעת בעלים אלא מקיימין את השער אפי' שלא בפני בעל דין ואפילו עומד ואחא כדאיתא בפ' הגזול בתרא (ק"ב:) וכן כתב בשם הר"ה ז"ל גבי פרוצול דאי כתיב בלשון עדים וחתימי עדים שהעידם המלוה בדבר מהני ולא מפסיל משום מפייהם ולא מפי כתבם דכל מלתא דמתעבדה בעל כרחו של מחתיב בגון זה ומסירה מודעת לא בעינן לוחא מקיה שאם ק לא היו כותבין שער כזה מעולם אלא ודאי נכתב בהעדאה אידך ואין בו משום מפייהם ולא מפי כתבם עד כאן. וכתן הרי נכתב זה העדות לבקשה המלוה כדאמר' בפ"ק דמ"ב (כ'.) מאן מקיים שערות מלוה ולפי זה לא אמרו קיום שערות בג' אלא כשהריים מעידין בפניהם אלא העדים עלמס שאומרים זה כתב ידינו הכ אחרים המעידין עליהם ואינם יודעים אם רולים לתתם או שאין

עוד יש רעותא אחרת שלא נחקיימו בבכורגוס חתימות ב' הדיינין החתימין בגט חליצה ולא חתימות שני הדיינים החתומים על האשרתא שנעשה בדונייש אלא אחד מזה ואחד מזה וא"כ הו' לבו עד ודיין שאין מלטרפין כדאסיק רבא בפ' האשה שנתארמלה (כ"א.) דאמאי דקא מסהיד סהדא לא קא מסהיד דיינא וכמו שפרש"י ז"ל דיינא מסהיד אקיומא דאשרתא וסהדא מסהיד אמנה שבשער כרבנן ולא דמי לשנים מעידים על כתב ידי עד אחד ואחד אומר זה כתב ידי דהקיים שפירא בהכי חז"ג דאמאי דקא מסהיד סהדא לא מסהדי הקך משום דהתם כיון דאמר' זה כתב ידו של פלוני ודאי וכו' כתב ידו ואותו כתב הוא מעיד על מנה שבשער ומלטרפן עם חברו שהעדים החתומים על השער נעשה כמי שנחקרה עדותן בבית דין וכיון דמקיימי שפירא ממילא לפיק ממונא אשומיהו אבל דיינא אשפירא נושא לא קא מסהיד דמעליא הוא דאיתו לא ידע וכתב ידו של עד לא נחקיים בזה העדות של דין סבדי אין כאן עדות שלם לקיים חתימת אותו עד שני הלכך אין כאן לרוק למנה שבשער הכה נמי דכותה דיינין החתום בגט חליצה מעיד על החליצה ודיין החתום על האשרתא מעיד על כתב העדים וא"כ אין כאן עדות שלם לכתב ידי הדיין השני המעיד על החליצה ואין כאן לרוק דמה לי אם העד והדיין אומרים זה כתב ידיו או אם נחקיימה חתימתן באשרתא הכל אחד. וכן נראה צירושלמי שנחלקו בעד ודיין אם מלטרפין או אין מלטרפין כמו שנחלקו בגמרתנו שאמרו שם בפ' (דיני ממונות בתרא) [זה בורר הל' י"ב] אשר דיינין מהו שיבא לריך ב"ד רב הושעיא אמר בשם שמואל יתקיים אי בכתב ידי עדים אי בכתב ידי הדיינין ומרבה אמר אפי' בכתב ידי עד אחד ודיין אחד אלמא דלרב הושעיא דס"ל עד ודיין אין מלטרפין בשום ענין לא יתקיים חלה' או בכתב ידי עדים או בכתב ידי הדיינים יומה שכתוב בעטור זה לשוט החמישי עד ודיין מלטרפין וכוהבין מדאיתא פלוני דהתם בשפירא ופלוני דיינא דהתם באשרתא ואסהיד כל חד וחד לחתימות ידיהו חתקיים שפירא דין כדחזי עכ"ל. דעת חלוני הוא כי הוא פסק כרב יסודה אמר שמואל דאמר עד ודיין מלטרפין וכוהבין דשמעתא סלקא דאין מלטרפין כדסבירא ליה לרבא דכיה בתרא וכדאמר ליה רב אשי לחתימה משום דקלסא חבשה דאמך מקלסא לה כבר פירכה רבא ורמי בר יחזקאל נמי אמר לה חתימו להני כללי דכיל יסודה אחי משמיה דשמואל וכן פסק רב הלפסי ז"ל וכל הפוסקים ראשונים ואחרונים ז"ל דעד ודיין אין מלטרפין גם בעל הטעור ז"ל עלמו כתב במקום אחר למטה אמר רב יסודה אמ' שמואל עד ודיין מלטרפין ופירכה רבא והלכתא אין מלטרפין ובאריך בזה ואם דבריו סותרין זה את זה חפוש לשון אחרון ואפשר שמה שכתוב למעלה הוא ללמדע לשון האשרתא היך כותבין למ"ד מלטרפין ונפקא מינה לדין אם עד שבסוק מעיד על החתימות עדי השער ומאלו לקיים כתב ידו של דין דבענין זה עד ודיין מלטרפין לכ"ג דאמאי דמסהיד סהדא מסהיד דיינא ד: **עוד** יש רעותא אחרת שהדיין החתום על האשרתא שבדונייש אותו שנחקיימה חתימתו באשרתא הנעשה בבכורגוס הוא קרוב להולין והקורבה היא שאחות הדיין היא אשת החולין וא"כ האשרתא שבדונייש פסולה דכין עדי קיום בין דייני קיום קרובים לבעלי דיין פסולין שלא העירו קרוב בקיום שערות אלא עדי קיום לעדי השער לומר זה כתב ידו של אבא זה כתב ידו של אחי אבל לבעלי דיין בין עדי קיום בין דייני קיום פסולין דאפי' קרוב לעד האחד שבשער לא יעיד על חתימת ידי העד השני ואפי' בלרוק עד אחר רחוק כדאיתא בפרק חזקה (נ"ו.) משום דקא נפיק טולי ממונא ככי רבעא אפומא דאחי וכ"ש אם דייני הקיום או עדי הקיום קרובים לבעלי דיין דפסולין ואין זה לריך לפנין ה' ולא חקשי להא הא דאמר' בפ' שני דייני גזרות (ק"ע.) הדיינין חותמין על השער אע"פ שלא קראוהו דהתם לא בעי למימר אלא שאין לריכין לקרות מיכו אם טדע שהם קרובים ודאי פסולין ועוד דאפי' נאפי' שלא קראוהו לא בעי למימר אלא שאין לריך שיקראו כל השער מה שאין כן בעדים שאין חותמין אלא ח"כ קראו כל השער ומיאו אף הדיינין יש להם לראות מי הם בעלי דיין כדי שלא יחתמו על שער קרוביהן וכמדומה לי שכן פירשו בתוספות פרק שני דייני גזרות וכן כתוב בעטור דקרוב פסול להיות עד הקיום או דין הקיום גם הרשב"א ז"ל כתב בפ"ק דנטיין דשליח המביא גט שהוא נאמן לומר בפני נכתב ובפני נחתם אם הוא קרוב לריך ליחטו בפני שלשה לפי שהוא פסול לדין ואפילו בקיום שערות :

עוד יש רעותא אחרת שהאשרתא הנעשה בדונייש הרחיקו מכתובת

[ח] כ"י חמ"ט י"ד חמ"ו א' ופ"ט גר"ש אות ב' מ"ט גר"ש ריב"ש דמנחם סבא פסול ונאמן כן לכוין כן. [ב] ר"מ כ"י חמ"ט י"ד חמ"ו א' ופ"ט גר"ש ריב"ש דמנחם סבא פסול ונאמן כן לכוין כן. [ג] כ"י חמ"ט י"ד חמ"ו א' ופ"ט גר"ש ריב"ש דמנחם סבא פסול ונאמן כן לכוין כן.

שארות ותשובות ריב"ש סימן שפה

ק"י

שכרי היא ג"כ בת אחרתו של אחיו המת ודבר קרוב הוא ומלוא לישא ב"ב אחרתו ואי משום זמן מועט שבין מיתה לחליצה הלא בגמרא חששו לנכח ביום ונחתה בלילה משום זנות זמן מועט בחליצה כמו שכתב רש"י ז"ל וכו' ככאן שכרי אפטר שחמור זמן מרובה ויבמה זו שלפניו חוכים שיש קרוב ל' שנים שמה בעלה אבל טעם אחר אפשר לומר ביבמה משום דאין בה מלקוח בזונה גרידה כי אם בשקדו ובטל כמו שכתב הרמב"ם ז"ל והש"י שחלקו עליו בשאר חייבי לארץ ביבמה מודו ליה משום דכתיב בה כוונת דומיא דכנסו לאוי דכתיב בהו קחה כמ"ש הרמב"ן ז"ל בפרק פטרה יוחסין והוא כי האי על ידי קדושין אפשר דלא, שכיח אלא שכיון שלא מלינו חלוק זה בגמרא אין לנו לאמר אלא כל היכא דאיכא למיחש חיישינן משום כהן אחרתו לרבי יוחנן אפי"ג דלא שכיח ומיחו חף אם נאמר דליכא משום זנות כיון דאיכא משום פירות שפיר שייך למתקן ביה זמן אפילו לרבי יוחנן דהא רבי יוחנן לא פליג אדרים לקיב אלא משום דקסבר יש לבעל פירות עד שעת נחיה הא לאו הכי שפיר איכא לתקוני משום לחא דידים - אבל טעם אחר יש בגט חליצה שלא חקנו בו זמן לפוסלו כשאין בו זמן לפי שהחליצה היא המארה ואף בלא גט חליצה מותרת היא וגט חליצה ראייה בעלמא הוא והוא ליה כשאר שטרות הכשר' בלא זמן מה שאין כן. בגט אשה שהוא המחיר האשה ומכרה חקנו בו זמן שכיון שהוא מגרשה על כרחה איכא למיחש שיכתוב לה גט בלא זמן וימכור אחר כן הפירות ואם אין בו זמן פסול משום משנה ממשנע שטבעו מחיים בגטין אלא שאין סולד בו ממזר ומוקד' נמי אפילו לדעת הסבורין בשאר שטרות שמוקדם כשר לבני חרי גט אשה פסול להחיר האשה משום דהוא ליה משנה ממשנע שטבעו מחיים בגטין ובגט חליצה אין בו זמן כשר ומיחו מוקדם פסול בו ביון דאיכא משום פירות ולמיחש להפסד לקוחות או זבין פירי דכשאר שטרות הוא וכל שכן מוקדם למיתה הבעל דאיכא משום פירות מוזמן הבעל לכ"ע. וכי תימא הא לא אפשר שהוליה פירות מוזמן הבעל שכשנבא להוליה מן הלוקחות יוליהו שטרם המאור שמכר בעל הפירות וממנו יחברר שלא מת עדיין הבעל וא"כ הו' להו חרי וחרי ולא חטרוף. לא היה לפי שיש לנו אז לומר הבעל מכר קודם זמן הכתוב בגט החליצה אלא שאחרו זמן המכירה ברצון הלוקחות שמחלו ההקדמה כדלמרינן גבי מאור דעלמא ואין שטרות אלו מכחישינן זה את זה. ומ"מ אפי"ג שמוקדם פסול בגט חליצה כיון שאינו מפני שנתקן בו וגם שאין לומר בו כל המשנה אלא שהוא כשאר שטרות או אמרינן דכשאר שטרות פסול לגמרי ה"ל פסול לגמרי אפילו להיות רחוק בהתא האשה שאין דין שטר עליו ואין לנו מהמינין בדבר ממנו ואי כשאר שטרות כשר לבני חרי גם זה דין שטר יש בו להיות רחוק בהתא האשה אלא שיהיה פסול כיון שהוא מוקדם שלא יהיה. בו ראייה לענין טריפת פירות מן הלוקחות זאת היא כונתי :

ומה שכתבתי שהדבר ידוע שבזמן הכתוב בשטר עדיין לא נולדה זו לא לחוק דברי שלא טעו העדים אלא שאמרתי אמרת הדבר לטענת מחוי כשקרא שכתבתי אחר כן ומפני שהקדימוהו יותר מן הלוקח לה מפני זה לא נכסירה. והאם הארון ל"ר הפרות על מדווחין והכשרת מוקדם בגט חליצה אפילו הקדימוהו לדעת לפי שלדעתך אין בהקדמתו חושלת והפסד ואפי"ג בעל הדין לא אמר להחיר אלא מפני שהוליה שטענה בשכתוב הסופר אבל להחיר מוקדם לדעת ראה זה חדש הוא :

ומה שכתבתי שיש לחוש שגט זה נעשה בזמנו לחשה אחרת ששמה כשמה ושם היבם ובעלה כשם אלו זה גדלי אמת ויליב אין ספק בו וגם אני הרגשתי בטענה זו לולי כי מפני הטורה היה די לי בספקות אחרים לפוסלו אפילו לפי דברי האשה שחתמו עליה. ובספק הזה שכתבתי כתב אלי החכם אחי ל"ר כי הוא והחכם הגדול דון הסדלי קרשק"ש ל"ר עוררוהו בבדלוגה להביט הרב רבינו נסים ז"ל הכ"מ והורה בו להלך דיקה אם ימלא שם מי ששמה כשמה ושמו כשמו מן הזמן שהוא והלאה והתחיל על החירה שחם בתשובתו אל השואל ולא אמר להלכה דיקה זו באמרו כי לרוב פשיטותו לא היה לריך לבאר זה ואין צוה די התללות כבודו במקומו מונח והגני שולח כך טופס מה ששלח לי אחי ל"ר בשסק זה. ואב"י חקנתי עוד שיש לנו לומר דהא עדיף מהחזקו דאי כהחזקו דעלמא משוינן ליה מפני הקדמת הזמן הנה כיון שהגט יולא מתחת ידה של זו יש לנו לומר דשלה הוא והא קיימא נן בפרק גט פשוט (ק"ב ע"ג) דשני יוסף בן שמעון הדריש בעיר אחת מוליחין שטר חוב על אחרים ואפי"ג דקו"ל (שם ע"ז) אין אחריות נקטת אלא בכתיבה ומסירה והיינו משום דלמרינן דכיון שיוגה מתחת ידו של זה לא מספקין ליה בחיורין כיון דשקולין הן אבל בנדון זה שהשטר מוכיח מחובו שלא נכתב על זו כי אם על אחרת אפי"ג דלא החזקו ויולא מתחת ידה של זו הוי כודיה העידו על האח' ולא על זו ולא נתלה טעות בעדים וזה אמת אין ספק בו כי אם לתעסק. מה שכתבתי ראייה מההיא דפ' האשה שנתארמל' ומפרק זה בורר על מ"ש בהשפחה אנתנה סדרי לא הבחתי ראייה זולתי לומר כי לישנא דבי דינא לא הוי כמו אנתנה בי דינא כמו שנראה שם דאי ליכא כספוקי בדשמואל כל שכתבו בי דינא הו' לא לריך אפי"ג שלא חתמו בו כי אם שנים ואי לא כתבו בי דינא אפי"ג דכתבו כל לישנא דבי דינא חיישינן דעפי משמע שהיו תלחת ככתבו כי דינא מלישנא דבי דינא כיון שלא חתמו כי אם שנים בנדון זה ג"כ שכתבו בפירוש שהם עדים אין לבעל זה מפני לישנא דבי דינא חף אם כאתר לבעלו אם כתבו בפי"ג כי דינא הו' שחתמו פלוגי הדין ופלוגי הדין. זאת כונתי וכן נראה מן הלשון וסוף דבריך. בזה אלה שיש לדמוק

טעה מעשה שנעשו או אפשר לו לעשות המטה אבל המטה בעלמה שהיה הספק להנחתה מפני שאי אפשר לעשות שחיה ביחד זה אי אפשר שכרי גם המטה בעלמה אי אפשר לעשותה ברגע אחת ולדבריהם המטיל זילות בשני שליחות לריך לבדק על כל אחד ואחד שכרי אי אפשר להטיל בשניהם יחד וכבר כתב ר"י ז"ל בעל החוספות (בחולין פ"ז. ב"ה משתא וכו') שלא נאמר שיהיה דבור הספק אלא כגון משתא וברוכי לפי שהברכה הוי גמר סעודה והוי סלוק כיון דמשתא וברוכי. כהדי הדדי לא אפשר וכן בכסוי ששוא גמר שחיה אי לאו משום דאפשר דשחית בחדא ידא ומכסי בחדא ידא אבל תפלה באמצע סעודה אפי"ג בשעה עוברת שעל כרחו יש לו להפסול לא הוי הספק אפי"ג דמשתא ולוויי כהדי הדדי לא אפשר כל שכן וכ"ע שהמטה עצמה לא תהיה הספק להנחתה מפני שאי אפשר לעשותה ביחד. ועוד יש להביא ראיה מברכה החורה בבית הכנסת שנתקנה תחלה שהמתחיל מברך לפניהם והאחרון מברך לאחריה לולי מפני הסכסוך והיוצאין ואפי"ג שאין לקרות כלן יחד שזה אחר זה נחקו זה נראה לי פשוט בדין זה ולכן רבינו ל"ר יבא דברך בכלל ובפרט אם ראי' לחוש למריבין ברכה לכל א' וא' או שלא לחוש להם כלל כיון שיש טעם לברכה שאינה לריבה ואיכא משום לא תשא ואפי"ג שכתב הרא"ש ז"ל בפרק מי שמתו ברכה שאינה לריבה דרבנן והכתוב חקרא. מ"מ רמיזא בחוריחא :

שפה שודילה אל הרב רבי חסראי בר רבי שלמה להשיב על דבריו בענין הגט חריצה של מערה

החכם כמלאך חלבים טרח מאוד הוד והדר לכתב הרועה בשוטים דעה והשכל. הגיעתי השבתך מקושרת מור ולבונה מל אבקת רובל עשה שן הפירים משולפת שמתיה כחותה על זרועי ועל ראשי עטרה ומלפפה ובין עיני לטוטפת הלא היא המורה על עינים שופה והיולדה ומחויקה מכלכל דבריו במשפט לא ימעל פיו רב להושיע מדבר בלדקה אבל אחר שומי עין כבוד לבושך מחולתי וירחוק על פני זכרון המיד לא אגשה ולא אונח אשיב מעט כמה שחשבת דעתי ולא עלה על לבי כבודך במקומו מונח. והוא שכתב כבודך שמתוך דברי נראה שראיתי לדמות ההר זאת האשה בזה הגט חליצה לגביית בני חרי אלמא לא נתקן זמן בגט חליצה ומוקדם אינו פסול בו שאם לא כן הוה ליה בגט אשה ועבדיית משעבדי והיה פסול בין מוזמן ראשון בין מוזמן שני ואמרת שהדין עמי. בזה דודאי טעם גט אשה לא שייך בגט חליצה דיבם אין לו פירות וזנות דבת אחות שהנשא לאחיו וחפול לפניו ליבום וחגה בזמן מועט שבין מיתה ליבום או לחליצה אפילו לרבי יוחנן (בגיטין י"ח) ודאי לא שכיח חיישינן להכי וכ"ע לדעת רש"י ז"ל שאין ביבמה לשוק אפי"ג אכור לאו ומתה ההקדמה נולד כך שלא ותמה איך כתבתי עדים פסולים שכרי חתמו שקר ומה להם לשקר הלא הקדמה זו לא מעלה ולא מורידה. ועוד הוספת להפליא על מה שסיימתי לחזק דברי שהדבר ידוע שבזמן הכתוב בשטר עדיין לא נולדה זו דאדרבה היא הכוננת שטעו בודאי ולא חתמו שקר דודאי זה הגט האשה שולח אחיו לראיה שיכתבו לה הדיינין איך נתלה בפניהם והקדמה כזו אינה חושלת לה בשום פנים שמה האמר שלא נתלה מעולם ועל הכל העידו שקר לטובת האשה אם כן למה הקדימו זמנו קודם ללידה :

ואני לא היתה זאת כונתי דמה שלא נתקן זמן בגט חליצה לא מן השם הוא זה רוצה לומר משום דאין ליבם פירות שכרי היבם יש לו פירות כמו שבעלו רוב הפוסקים ראב"גים ואחרונים זכרונם לברכה אם בנכסי מנוג שפלו לה תחתיו דבעל אם בנכסי אף ברזל אם בכלן אם במקלחן וזה תלוי בפירוש אוחה סוגי' שבפרק החולץ (ל"ט) ידו כידה או ידו עדיפה מידה וכן בפסק ההלכה אם הסלכס כאב"י משום דמתני' דיקה קותיה או כרבה כמו בכלא תלמודא ואין בכל הפוסקים שראיתי דבריהם שיהיה דעתו דיבם אין לו פירות כלל זולת הרמב"ם ז"ל שכתב כן ודחו דבריו מהכיה דלמרינן בפרק החולץ דמפלגי בגופה לאחד מיתה ליפלו בחייה ולפירות ואף הרב בעל מגיד משנה המהפך בזכותו של הר"ם ז"ל בכל מה שאפשר לא מלא לו זכות בנכסי אף ברזל כי אם בנכסי מנוג ואמר כי היה דעת הר"ם ז"ל בנכסי מנוג מפני שפרקיה תחת פירות נכסי מנוג וכיון שאין היבם חייב לפדותה אין לו פירות ולי נראה שפני טעם זה אין לנו לדחות אוחה סוגי' שבפרק החולץ דמה שתקנו פרקיה תחת פירות היינו תחת כל פירות רוצה לומר נכסי מנוג שפלו לה קודם שגשחם ושפלו לה בעודה תחתיו אבל יבם אין לו פירות בנכסי מנוג שפלו לה בעודה זקוקה ליבם אלא בפירות נכסים שפלו לה בעודה תחתיו דבעל משום דיבם במקום בעל קאי א' וכי תימא יתחייב בפרקיה כשנשכית בחיי בעלה כיון שאוכל פירות נכסים שפלו לה אז. הא לא אפשר לפי שכיון ששנשכית בחיי בעלה נתחייב לפדותה הבעל וכשמת פקע ליה חיוביה לפי שאין חיי קורא בה וההדריך לי לאנחו כדליתא בפרק נערה שנתפתחה (ל"ב) והיבם אפי"ג דלגבי נכסים קאי במקום בעל מ"מ אינו הבעל בעלמא שנתה קורא בה וההדריך לי לאנחו וכל האחרונים הרמב"ן וחולחו כן העלו דיבם יש לו פירות נכסי מנוג ואם מפני שחלץ אין לו להפסיד אלא משעת חליצה וליקרי אפשר דיבמה משום זנות ליכא ולא מן העעמים שכתבת דהא לרבי יוחנן דמייש לבח אחרתו הרי כשאלו דין על היבמה יש לנו לחוש בה משום כה אחרתו [6] ז"ל אפי"ג ק"ם בפ"ה ואם מה :

שאלות ותשובות ריב"ש סימן שפו

לדחוק ולומר ודי לי בזה לענין הספק השני שאין שעה שהיה ראיה :
ומה שכתב כבודו להקיר גט חשה בלא קיום לינשא לכתחלה כיון שאין
 עליו עוררין אלו דברי הרמב"ם ז"ל הם וילוף לה מהכיה שבבאח
 מסוף המביא תצין (כ"ד) חשה מני מעי גיטא לידם אגרסה אבל הראב"ד
 ז"ל שמשוה האשם לדין השליח יפרשה בדרך אחרת כיון שכבר נהגתה מני
 מעי גיטא לידה ואינה שליח למע לריבך שהאמר בפני נכתב כדי שלא חוקק
 לעדים כיון שכבר נהגתה כרי אין דבורה מועיל כלום כמו השליח אחר
 שכתן לה הגט ולא אמר בפני נכתב ולריבך לעדים דמאי דאמרין במתני'
 (כ"ג) לריבך שהאמר בפ"ג דומיא דמאי דאמרין גבי שליח המביא ממדינת
 הים לריבך שיאמר בפ"ג ובפני נחתם כדי שלא יזקק לעדים ואם לא אמר
 יתקיים בחותמו וכשר כדליתא בפרק קמח (ב') דמאי דקתני לה מתני'
 באיט יכול לא שהם יכול לא יהא די בקיום חותמו אלא שביכול אינו לריבך
 קיום דוקא אלא באומר בפ"ג סגי ובאינו יכול אין תקנה אלא בקיום כמו
 שפי' ר"ח ז"ל במאי דאקשי לרבה (שס) אי הכי יכול נמי דמשמע הו' לרבה
 ניהא וכמו שבשליח המביא בחולס לארץ ולא אמר בפני נכתב לריבך קיום
 אפילו בלא ערער כדקתני במתניתין (ט) אם יש עליו עדים ולא קתני
 אם יש עליו עוררים כדקתני (ב') במתני' בא"י הכי נמי בחשה עלמה חף
 ע"פ שאינה שליח כדק"ד מעקרה ואפשר שרש"י ז"ל לזה נכתבין שהם נומר
 כיון דלאו שליח היא אינה לריבך לומר בפני נכתב אלא חשה בלא קיום
 ח"כ ליפני ליה לריבך לומר כדי שאם יבא הבטל ויערער לא הסא לריבך
 לעדים ומנא ליה שאין לחוש שיבא הבטל ויערער כשבא מידו לידם דלקשי
 ליה אלא הפירוש הו' כיון שהגט כבר נתן לה וכרי נגמרו הגרושין ולמה
 לה למימר בפני נכתב שהרי לא יועיל לה כמו בשליח אחר שכתן לה הגט
 ולריבך קיום שרי ז' אינה שליח שהאמר לא נגמרו הגרושין ולכתי מוקמינן
 לה בבגדי אפני דכויא כעין שליח שלא נהגתה מני מטא לידה ומעולם
 לא שמענו מי שנהג קולה כזו למעשה להחיר חשה שהיא בחזקת חשה איש
 בנט שבידה בלא קיום ומה במקום שאין מלווין לקיימו ולא ראינו להרמב"ן
 ז"ל שיחלק בין חשה לשליח כי מה שכתב בהדפוסו (ט') בד"ה ח"כ וכו') גבי
 מתני' דהמביא גט בארץ ישראל חשה אינה לריבך קיום בלא ערער בארץ
 ישראל היא דמתני' דקתני ח"כ עליו עוררין ילוף לה אבל בחולס לארץ
 דאין עדים מלווין לקיימו דקתני מתני' בשליח ח"כ עליו עדים יתקיים
 בחותמו דמשמע חף בלא ערער בחשה נמי חיישינן ולריבך קיום קודם
 שאשמה - ומה שהוכיח ר"י ז"ל למוציא שטר חוב על חברו שאין חוששין למזויף
 סיכי דלא טעין בכרי מארץ ישראל ילוף לה שהמוציא שטר חוב על חברו
 אינו מביאו ממדינת הים אלא סחמא דמלחא בעירם נכתבו עדים מלווין
 לקיימו ואל תשיבני ממ"ש שם הרמב"ן ז"ל זה שאמר שמואל [בב"מ ע"ז :
 המוצא שטר הקנאה בשוק] יחזיר ולא חיישינן לזוף אפשר שהיה בשעדים
 מלווין לקיימו דמשמע שדבריו בשאין עדים מלווין לקיימו לא היה לעולם
 דבריו בח"י הם והיה דמוקי בשעדים מלווין לקיימו אינו כמו עדים מלווין
 לקיימו דא"י שרובה לומר אפשר לקיימו אבל ר"ל שיש כאן עדים שמכירין
 החתימות ומקיימין אותן עכשיו אבל בעת שמלא השטר לא היה מקיים
 ומשום הכי חיישינן ביה לכתב ללוה ולא לזה ולא חיישינן למזויף ולעולם
 סובר הרב ז"ל דדין השליח והאשם שוין דבארץ ישראל לא לריבך ובמוציא לארץ
 דאין עדים מלווין לקיימו ואי חתי בטל ומערער לא המלא קיום חף קודם
 שיא ערער עליו כחוש לו ונדון זה כרי אין מלווין לקיימו - ואל תשיבני
 ממה שאמרו בפ' קמח (ב') : השתא איכו לא מערער אן נקום ויערער
 דההם בשנשאח היא דאין לא נקום ויערער להוליאה תחת בטלה אבל לחוש
 לא אמרו ורמב"ן ז"ל לדמיון בעלמא נקטי' להיבא שעדים מלווין לקיימו וגם
 מדברי הרשב"א ז"ל במתני' דהמביא גט בארץ ישראל נראה דהיבא שאין
 עדים מלווין לקיימו חיישינן וגם מדברי הרמב"ן ז"ל נראה דדוקא בנט חשה
 ומשום עמר שהחמרת עליה בסופה אבל ביבמה לא ממ"ש ז"ל ועוד שמתוך
 חומר שהחמרת עליה בסופה הקלח עליה בחחלהה ונאמנת כעין מה שהאמינו
 לומר מה בעלי ע"כ - ואחכ האדון כ"ד גלית מדבריו טפה וכסית עפחיים ובודאי
 זה הטעם שהאדון הוא העיקר כי הטעם הראשון יש לדון עליו הרבה כי
 אחר שהסכים הרב ז"ל דדדיני ממונות ח"ג דלא טעין מזויף לריבך קיום
 כ"כ בחבורה והפי' בארץ ישראל ואם מפני שהאשם ברשות עלמה להגשה
 ואינו כמו ממון שנוליא ממון מהזקתו כרי ג"כ יש כאן חזקה דאחורה ובסוף
 פ"ק דב"מ (כ') משמע דעפי המיר אכורה מממונה דח"ל רב עמרם לרבה
 סיכי פשיע מר אכורה מממונה ורבה לא פליג עליה בטעמיה אלא משום
 דמתני' חן נמי אכורה ועוד אינה לחשה ע"מא שטענתה בכרי שלא נמחה
 בידה אבל כבא לימלק חשה זו אכורה חו מותרת וביה הללו בחזקת אכור
 וגם הוא אינו יודע בהתרה חף נוליאה מחזקתה ונחיר לו לישאלה א] ומה
 שהביא ראי' דאין לא נקום ויערער החם בשנשאח היא כמ"ש למעלה אלא
 ודאי מפני זה אין ראוי להוליאה מחזקתה ולהחירה ח"כ לא מפני הטעם
 האחרון דמתוך חומר שהחמרת עליה בסופה וח"כ ביבמה שאין לומר טעם זה
 יש לנו לומר שריבך קיום ולא נוליאה מחזקתה דחזקת אכור יבמה ואכור
 חזקת אשת איש שוין ח"כ כולד ממנה ממזר כיון דתרווייהו אכורה
 דאורייתא כדמוכח בפ"ק דמליעא גבי ההוא גיטא דאשתכח בני דינה דרב
 סוגא דאמר ליה רב עמרם לרבה היכי פשיט מר אכורה מממונה ואחדר
 ליה תדתי שפרי חליה ומלווין חן ועדיין היה לו להשיב שני אכורה דאשת

איש שהולד ממנה ממזר מאכורה דיבמה הלל ודאי כיון שכבד אכורה
 דאורייתא אין לחלק וכי חמיה לא מחליצה מייהי ראי' אלא ממלווין שהולד
 ממנה ממזר כגון שגדלה ובעל תינה לרב דאמר החם ביבמות (ק"ט) : דאינה
 לריבך גט מפני אבל לשמואל דאמר לריבך גט מפני וראשון על דעה קדושין
 הראשונים הוה בטל מאי מייתי ראי' ממלווין דאי אפשר לרבה כי הם לידו
 אכורה דרבנן לגט חשה דאכורה דאורייתא הלל ודאי מחליצה מייתי ראי' חשה
 איש מכוס דהא אכורה דאורייתא ובה אכורה דאורייתא וכי חמיה
 הכא בנדון זה כיון שיש שטר החום בידיה אין כאן כי ח"כ אכורה דרבנן בנט
 חשה ג"כ אין זו כי ח"כ אכורה דרבנן כל שאין כאן ערער דעדים וחף היבא
 דאיכה ערער דבעל דמדאורייתא עדים החתומים על השטר נעשה כמו
 שנחקרה עדותן כב"ד ואעפ"כ חשו חכמים שלא חשה במדינת הים בלא
 קיום הכא נמי דכוחה וח"כ העולה מזה דבשליח שלא אמר בפני נכתב ובפני
 נחתם במקום שעדים מלווין לקיימו אינו לריבך קיום אלא שבהבטל מערער
 ובמקום שאין עדים מלווין לקיימו לריבך קיום חף ח"כ אין הבטל מערער
 בחשה עלמה כן סדין לפי דעה הראב"ד ז"ל וכן נראה דעה הרמב"ן ז"ל שהביא
 בדין השליח דין האשם עלמה נראה מדבריו ששוין הן ביבמה לפיכך קיום
 חף בלא ערער חף למי שאינו מלךך בגט חשה משיב דליבא טעמא להאמינה
 משום שהחמרת עליה בסופה לפי הטעם האחרון העיקרי שכתב הרמב"ן וכן
 הרמב"ם ז"ל וח"כ בנדון זה שהיה יבמה ובמקום שאין עדים מלווין לקיימו
 דהוא ממדינת למדינה לריבך היא קיום וב"ש למה שכתב הרשב"א ז"ל בשם
 ר"ת ז"ל דהאידנא כל שצא מהון לעיר הו' כמו ממדינת למדינה דדיינינן
 להו בפני מהוזה דניידי כדליתא בפ"ק דגטין (ו') ב] : שעל היתב לדיו
 ליה כבר בחיה מפליה עלה מגדיל חופים ההכס הגדול הרב רבי חסדאי
 ג"ר ב"ר שלמה זל"ה :

שפו עוד לו על הענין הנזכר

כתב כבודך להחזיק במה שכתבת מחלה שאין ליבם פירות כלל דלאבי
 סייע טעמא דקשיא ליה מהה משום דלית ליה ספק מוציא מדי
 ודאי כדליתיה לרבה לעיל ולא חזר בו וזה קשה דח"כ עפי כו"ל למימר
 דהדר ביה ולא תקשי ליה מהה כיון דמתני' דלוחיבי מינה אהרלה לה משום
 שטר הטומא לגבות וסיכי קאמר תלמודא (יבמות ל"ט) וחו לא מדי ועוד
 דח"כ סיכי מוקי (ל"ח) : רישא נפלו לה כשחיה שומרה יבם והא כיון דלית
 שמאי ספק מוציא מדי ודאי ח"כ דקיימא איכי הוה להו לאפלוגי כרישא
 ועוד שכתבת דאפילו לבית שמאי אליבא דחב"י ח"כ הו' אומרים ידו כידה
 הו' מודים דאין ספק מוציא מדי ודאי ואם היה כאן ספק למע הו' מודים
 כיון דלאב"י לית להו ספק מוציא מדי ודאי ועוד כיון דאמר דלרבה דידו
 עדיפא ח"כ הויה האשה ודאי בחייה ולפירות ח"כ לאב"י נמי אמאי אצטרך
 למימר לב"ה ידו כידה ח"כ לית להו ידו עדיפא מני למימר דכשמת אין ספק
 מוציא מדי ודאי בחייה לפירות ולאמר מיתתה נמי לירושה הו' יורשים ודאי
 כמוה דהא מכתה הן באין דה"כ אמרין בנכסים שנפלו לה כשחיה שומרת
 יבם שדין יורשים כמוה וח"כ כהא מני חב"י לשוויי פלוגתייהו דב"ש וב"ה אי
 ספק מוציא מדי ודאי חו לא חזלי לטעמייהו ולא לחדותי פלוגתא חמיתית
 בינייהו אלא ודאי נפלו לה כשחיה תחתיו דבעל אין ענין כלל לספק מוציא
 מדי ודאי דאף רבה לא אמרה לעיל אלא משום דמוקי מתני' נפלו לה
 כשחיה שומרת יבם כפשתא דרישא דמתני' ומוקי רישא וסיפא בחד גונא
 וכיון שלא זכה מעולם הבטל בפירות ליתן נכסים שייך למימר דכיון שהאשה
 ודאי מוחזקה בנכסי מורשה וסיבם ספק ח"כ זוכה בן מחמחה אין ספק
 סיבם מוציא מדי ודאי של חשה אלא שכשמתה ס"ל לרבה אליבא דב"ש
 דבטילה חזקהה ונשאר הספק וחולקין אבל נפלו לה תחתיו דבעל אין לומר
 בהם אין ספק מוציא מדי ודאי שרי כבר היה מוחזק הבטל בפירותיהן
 ועתה כשמת לו יהי כדברך שהיבם ספק מ"מ אין לומר שהאשה ודאי אלא
 כשמת הבטל נשאר היבם במאמו אלא שהוא ספק אלא בדבר חלוי ח"כ ידו
 כידה חו ידו עדיפא מידה ואף רבה יודע בזה דאי רבה מוקי סיפא דמתני'
 נפלו לה תחתיו דבעל כי אמר רב פפא דיקא מתני' כותיה דחב"י הוה ליה
 למימר נמי כותיה דרבה אלא ודאי ליבא מאן דמוקי מתני' נפלו לה תחתיו
 דבעל כי ח"כ חב"י דמוקי סופא כרי - ומה שכתבת שאמרו החוסרות דמ"ש
 לא קשיא לרבה מהה משום דכיון דקיימא איכי הוה לה איכי ודאי כטעמיה
 דרבה אין לי חוספת מיבמות - ואמנם עדיין לא אמרו אלא נפלו לה כשחיה
 שומרת יבם כאוקימתיה דרבה אבל נפלו לה בעודה תחתיו דבעל לא אמרו
 כן דהחם לא שייך למימר כלל דהויה ודאי וח"כ דקיימא איכי אבל שייך
 למימר עשמה דידו כידה חו עדיפא מידה מ"מ חף למע שכתבו החוספות
 קשה לי דאי רבה לית ליה דרבה מאי דוחקיה לאוקומי מתניתין
 בתרי טעמי ה"ל לאוקומי רישא וסיפא בחד גונא כשעשה בה מאמר ורישא
 משום דקיימא איכי הויה לה איכי ודאי ב] וב"ה לית ליה לרבה טעמיה דרבה כי
 ח"כ לענין פירות אבל לענין מכירת טפא לא הו' ליבא למימר דאדרבה יותר
 חשה מוחזקה בגופה של קרקע מפירותי ועוד דח"כ לעולה נמי לא קשיא
 דינמא דס"ל לרבה כהא דהא זיקא בלא מאמר עושה ספק נשואה לעולה כמו
 במאמר לרבה וכיכי חידחיה לעיל חוקימתיה דעולה משום כך קשיא אלא
 רבה לית ליה דרבה ומי שפוסק בחב"י זהו טעמו דדיקה מתניתין כותיה
 וח"כ דקשיא ליה מהה גם לרבה קשיא - ומיכה איבא למימר דלרבה דמוקי

[א] כ"י ח"כ סי' קמ"ג (ב' ל"ח ע"ב) ד"ה וכו' הרשב"א : א"כ ע"כ נראה שיש לתקן זה ופ"ה נראה דה"ל כ"ה כ"ה :

שאלות ותשובות ריב"ש סימן שפו

קיד

לומר בשעת גזייתו כלי אני נטעל משום שבת בית אבי ואין חלוק בין מטעמי למקרקעי ששאלך שם יבס אין היתומים אכלין פירות נכסי לאן ברזל אפילו בהמה ועבדים ואע"ג דמחברי גזייתא ומוליא מהן הפירות אס אכלו אותן ואפי' זונת מהם כיון דאיתיהו בעיניו שברי חין חייבין בפרקונה ואין הפירות חתה סמוכות ובמקום בעל היבס אובל אותן בין קרקעות בין מטעלין ואפילו איתיהו בעיניו שברי כשאלמו כחובה בחוקה יורשי הבעל וגזייתא בכלל או יחלוקו למאן דאית ליה הכי לא חלקו בין קרקעות למטעלין ואע"ג דלא מחברי גזייתא כיון דאיתיהו על הבעל ויבס קאי במקום בעל לא כוונתה - ועוד דאע"ג דלא מחברי גזייתא מחברי שומא שברי אס סוקרו וסוקרו לבעל כדאיתא התם בפרק אלמנה לכ"ג (ס"ז) סניסה לו שני בליס וכו' וזודאי ה"ס לקרקעות דאין לחלק זמנה שאלמנה שברי"ס הלך לשטחו שפסק נכסי לאן ברזל ואס מהם יחלוקו ומחיים לפירות ליה ליה דאין ספק מוליא מידי ודאי ליכא למימר שהאשה ודאי נכסי לאן ברזל כיון דאפי' לב"ס חליבא דחייב ידו עדיפא בכו שלא כאמר שהאשה כויה ודאי רק נכסים שנפלו לה כשהיא שומרת יבס כמו שכתבתי למעלה ובעל הלכות גדולות ז"ל שפסק כאב"י נכסי לאן ברזל כלן ליבס סבירא במתה דגריס במתני' ערסה הגאונים כחובה בלא וי"ו וא"כ אף בפירוח כלן ליבס לדעתו אפילו לסברתך שברי חין כאן - ספק ב' :

שפו בלנסיה לחכם הר עמרם אפרתי נרץ

ויסרה הרבם אחי רון קרשקש ברפה ז"ל ותתמנה וקיימנה שנינו :

פי זה בא מרבנות קדש מארץ מרחקים מגיד מה שיחזו כרוב כמו ודבר גבורות ואין פרכו וחנו מהתקיים פיו יעזב הכמה חכמה שמהו אמרו סבורות נכניס ורמזת מה' כונו ודגון מתקיים לו זרע עם גבורה נפלות כפרותיה ולידור גדר למשמרת מצוה וסורה לשונכ נתיבות וסבה נוספת לתקום סן גערמו יטפון משנלי ה' מתעבי משפט מדיחי חוביה היו נקמה רמיה ורמתי עולתה מחזיקן וברוח שפחו במארה יולדו יריחה ברב פשיעה כי יתגברו ונס נמקיס מהלכות מעלתו משגיח למי טלפים חס למי מליס למי ביה רואה דמעה העשוקים מנחם חשיב נפשוה אביונים נקיים ישועו מזרוע רביס ולא יחמינו בחיים הגלגלים והגלגלים ומדרך עמו להרים לור מכשול ואנן עף לסקל יקה רעוטה ומקל לכוונה על קדקד המורדים והשופטים פוחים ורקיס ולאשר באלה לא יוסר הולך שובכ ככל לנו חסר כי הולל כלך אחרי לו יכירו למשפט יסלה חליו לירות בין השריק ובין הדברים כל אלה יפעל ובמשפט לא יפעל שפט נדק והאיכה במישור לספור חס המלוכה ואס החקים יתהלל בגבורתו ולידק בחלומותו ונלכ ימינו יפעל בשריונו לא יבנה מתקיים לא השיב ידו מסני סחה אחד מיוחד שנעדה לא הכיס חון ועמל לא ראה ואס מעולם ענדו עפרה לנאשו כמשפט ולגרנדווחיו ענקיס יען אמר חין חכמה ואין ענה לנגד ה' וכל מקום שיש חילול השם כבוד חין חולקים כמשפט עבדי ה' ונדקסם עבדי מהלכה לא כמשפט פנים ולשון מחליקים והיה כי נראה כי בללה ולא יחמינו לקול האות ויאמרו בהם מהלכות וייהי קולות ונרקיס ולעומתו יחליב מעד חס לבב ואמין כה יריב חף יצריח ומחיה אסוקים אביר הרופים משבר סלעים חרועותיו הרים מהתקיים הלך לו אלה הגדולים למושעה להרים ולגנעוה הרקיע לשמקיס ושאל כמשפט הארזים לפני זרועות טולס גולת הכותרות לכל יבא גבורות הורחם מרקיס להגיד ישרו למטן ידק בדברו יזכה כמשפט חספסין דרקיס ויזא כאור נדקו כסם שג"ר נדק מנוקיס ואל חרין יב"ס השפיל לראות לנחיות ולחסיקים השכונ' באלים לניס בחוק העמק ולא נעמקה של הלכה אשר היא מנחר עמקיס לא למדו חכמה ודעת קדושים ודודים עמקיס למטן יודעי בשפטים בחולות גרועות ובחוקים משפט כשה יסד לו מפי טוליס ויוקיס :

גבר חכם המקאה לחורה ולתעודה מי לא יביע תהלהך בקהלתך על האיש העובר על שבועתו שהיא בודאי שבועה בטויה בדברים של אחרים ולא מצטיח בנדון זה שפתי' התנה אס חרלה היא ותבא שם להגשא לו דהשתח בידו לקיים ולבעל אלא אפי' אחר סחה ונדין לבון שבועתו דלא סגי דלא נסיב אפי' שבועתו בטויה היא והנה חייב להובעה להגשא לו ואס לא רתה הרי הוא אנוס כדחקן (שבועות כ"ט) אהן מנכ לפלוני ושלא חתן וכ"ה מאי שגא מירדוק פלוני צרור לים דמפקא משבועת בטויה משום שאין בידו לקיים ולבעל לא דמי כלל דירדוק פלוני חין בידו כלל לא קיום השבועה ולא בעולה אכל חתן לפלוני וכן בנדון זה אע"פ שאין בידו לקיים לגמרי בידו לבעל מפני שהוא שותף במעשה חלה עליו שבועת בטויה וחייב לתת ואס לא רתה חנרו לקבל אנוס הוא וכ"ס שאין בתשומת חתן לפלוני אלה חס ירנה לקבל שברי להגשחו נחטוין וסתמו כפירוסו נמלא שחם לא רתה לקבל הרי הוא פטור גמור לא מדין אנוס אלה שלא נתבעה כלל שבועתו ובראיה מדחקן בפרק קובס יין (ס"ג:) קובס שאני נהגה לך אס חין חסה בא ונטל לבך כור ח' של חטים הרי זה יכול להפיר חת נדרו שלא ע"פ חכם ויאמר לו כלום חמרת אלא מפני כבודי זה כבודי וע"כ לא צעיקן סחה דלימא זהו כבודי אלא מפני שהלכה נדרו בקבלתו ואמר חס חין חתה נטל חס אמר חס חין חתה נטל לא אמר אלא להגשחו של מקבל ואס לא רתה לקבל פטור ומחי דאמרין בניטין (ע"ד:) ע"מ שתהי לי מאתים זוז נתנה בעל כרחו אינה מגורשת גטין שאני שאפילו אמר מחולין הן לך איש גט עד שתתן דלעשרה קא מיכוין ג' כדאיתא בפ' מי שאחזו (סס) משא"כ בשבועות ונדריס שיכול לומר הריני כאלו התקבלתי כדאיתא בפרק קובס יין (סס) וכן בנדון זה שפיון שלא נשבע זה אלא לבקשת קרובה של אשה לא נחטוין בשבועתו אלא להגשחה שדנין כונת הנשבע כפי דברי המסרבין כדחקן בפרק המזכר (סס) היו מסרבים בו לשאת את בת אחותו וכו' דוק והשתכח מעשה חס לא רתה חין כאלן שבועת הלכך הויה לה שבועת בטויה גמורה שבידו לקיים ולבעל ד' ונפלינו עליך למה הודית לכשנגדך שהאומר חתן לפלוני ה"ל כירדוק פלוני לפי שאין בידו שיקבל הלה מהנחו ואמרת דכ"ס למאן דס"ל בגטין נתינה בעל כרחו לא שמה נתינה ושוד

סופא דמתני' בשעשה בה מאמר לא קשיא ליה מתה דאיכה למימר דכתיב ולפירות לא אמרי בית שמאי יחלוקו אלא טולס ליבס אפילו נכסים שנפלו לה בעודה שומרת יבס כיון דס"ל שמאמר עשה אותה ספק נשואה לחלוק נכסים דלמא היינו דוקא לאחר שמתה ש"ל לכונס אכל מחיים כיון שעשה בה מאמר עומדת היא לכונס ואין הספק שקול וכוו כל הפירות ליבס ומש"ס : לא נקט פלוגתייהו מחיים ולפירות ואע"פ שעדיין יכיה בהם מחלוקה בין בית שמאי ובית הלל דלכיה הלל כל הפירות לאשה שאין המאמר עשה כלום ולכיה שמאי טולס ליבס מ"מ כיון דלא כו' כי הויה פלוגתא גופא ליכא לאקשויי אדמפלגי בטופס וכו' ובין אב"י ובין רבנן ליה לכו דרבה כלל ולאו משום דפליגי לעעמיה דאין ספק מוליא מידי ודאי דאף אב"י קבליה : לחירוים דרבה דשטר העומד לגבות כגזי דמי וכן נראה מפירש"י ז"ל במאי דמקשינן ואב"י לוחזיה מהא שהאריך וכתב ואב"י דלא אסיק אדעתיה : מתקרא לפעמא דשטר העומד וכו' ואב"י גופיה קאמר בפרק האשה שנפלו נכסים (פ"ח) מאן שמעה ליה דאית ליה מדרש כחובה בית שמאי שמעינן לכו לב"ס דאמרי שטר העומד לגבות כגזי דמי דמי דחקן מתו בעליהן וכו' וכ"ה בכחובה לתוד קאמר ומשום חגיגה וכדדחיק הכה הא ליכא למימר דסתמא קאמר שטר העומד לגבות ה' ועוד דא"כ מאי מוכח להחובה יבס שמהם היא ולאנו דנין מי קוצרה דהתם ליכא משום חגיגה כדמוכח בשמעתין דבחר דדחי דלמא שאני כחובה משום חגיגה אקשינן ולוחזיה כחובה דמתני' כלומר וסתם כיון שמתה ליכא למימר טעמא משום חגיגה כמש"ס בפרש"י ז"ל אלא ודאי שמע מונס דקבלה אב"י מיניס דרבה ואב"י ורבה חרווייהו ס"ל דאין זיקה עושה כלום נכסים שנפלו לה בעודה שומרת יבס כי אס בשעשה מאמר שעושה ספק לרבה חליבא דב"ס בין מחיים בין לאחר מיתה ולא אמרינן משום דקיימא חייב הויה חייב ודאי דאי חייב הויה ודאי חף יורשיה כבאין מכה בשמה כוה לן למימר דלהו ודאי ואב"י גמי הכי ס"ל דנפלו לה כשהיא שומרת יבס חין כויקה עושה כלום אפי' לב"ס אפי' לענין ירושה כשמתה לפי שאין כאן ספק כלל לענין הנכסים שברי ודחה של אשה מוליא מידי ספק ואף לאחר מיתתה לענין ירושה דירשיה באין מכה וכוו לכו ודאי כמות וכן כתב רש"י ז"ל בטעמו של אב"י וזה לשון טעמא לאו משום דבריהא הא קיימא וסופא משום דליהא דודאי סופא גמי אי כשהיא שומרת יבס נפלו לה מודו ב"ס דירשיה האז ודאין ונכסים בחזקתן עכ"ל אכל נפלו לה תחתיו דבעל אז חין לומר שהיא ודאי אלא שאס יד הבעל והאשה שוין בחזקת נכסים כשמתה גריעה חזקה ליבס ואין לו כלום נכסים לא בחייה ולא בפירותה ולא בגופה לאחר מיתה ואס ידו עדיפא מידה מחיים דבעל הוא מוחזק ולא האשה וא"כ בשמת די שגא' שהכיה האשה מוחזקה כמו היבס ויחלוקו כפרש"י ז"ל :

ומה שכתבנו בזכות הפוסקים דיבס יש לו פירות שאין לדחות אותה סוגיה מפני טעם פרקונה אפי' הוא מוכה ומזכה אפי' במקומי שאס היה כעטס שהוא חתה יב"י אמרי' דקשיא ליה מהה לאב"י אדמפלגי וכו' ואמרין וכו' לא מידי לשני דמש"ס לא פליגי בפירות לפי שהם החת פרקונה וכיון שאינו פודה משום דלא קרינן ביה והאדרניך לי לאתו משו"ס לית ליה פירות אלא שאין טעם זה עקר שבין שהכמים חקנו שבעל יתחייב בפרקונה כל שאפשר לו להחזירה לו לאשה ולא בזולת זה ומפני הויב זה הקנו לו פירות הנה ביבס ראוי שלא יתחייב בפרקונה ומ"מ זכותו בפירות מהמת מה שעומד במקום בעל לא פקע מיניה ואין כאן משפט מעוקל חלילה דהוי כמו במדיר את חשבו לדעת רבי יבאשע דס"ל דאיו פודה שהין חני קורא בה והאדרניך כדאיתא בפרק נערה שנתפתחה (כ"ב) ואע"פ שזודאי נראה שאובל פירות נכסים בין סדרה לגרושין וכן נמשכה בחיי בעלה ומה שאין סורשין ולא סיכמין חייבין לפדותה ואע"פ שאכל פירות שבין שביה למיתה וכן מליט בספק אלמנה לבנה גדול איו אובל פירות כדתיבא בפרק יש פוחרות (פ"ה) ופי' שמוציאה ממנו פירות שאכל וחייב לפדותה לדעה אב"י כיון שאני קורא בה והאדרניך למדינתיה' ואין נראה שיתחלק פירות חין לה פירות בין אב"י לרבנן ואס חז"ל כמו שהקנו שמפני חויב פרקונה עד כדי דמיה ועד כדי כחובתה ולא יוהר יאכל פירות נכסים עשרת אלפים ככר כסף וכן לשעמיה יתחייב בפרקונה ואין לה נכסי מלוג היו מתקנין ג"כ שמפני חויב פרקונה בחייו לבד יאכל פירות נכסים הוא וירשיהו אחריו לעולם מה משפט מעוקל היה כאלן כ"ס שלא חקנו כי אס ליבס דקאי במקום בעל ונכסים שזכה בהם הבעל ובהמתה כי כשרחיהו שכתבה שזה ברור חלף' סייתי חשד דעתי וסברתי וחומר חוי לי כי נדמיתי דמיון חלום והכסין עיני שכני מרחות כי הדברים הכרוכים בשמש למשכילים זכירו כזוכר הרקיע סס חללי חשך ענן וערפל עד שראיתי שכתבה בענין גט מוקדם מה שכתבה והרמב"ן כתב ספכו ואמר שהוא העקר חין ספק בו ואתה אמרת שמה שכתבה הוא ברור אע"פ שרמב"ן ז"ל לא כתב כן וכן סמכת על פירוש אחד שהביא הרמב"ן ז"ל בחדושו ואמר שאיש נטון ואהה עשיהו מוסד מוסד ובניה עליו בגין גבות ותלול אז אמרתי מעשה דיו לעבד להיות כרבו ואין זה רק דאמר גברא רבה מלתא ומתאמר משמיה דגברא רבה אמרינא דלא כותיה ואלו ואלו נתנו מרועה ח' מה שאין היבס מוכר מנכסי אחיו הוא מפני שאין כחובתה עליו כי חס על הראשון וכיון שאין אמרינא עליו לה רעו שימטר ויפסיד נכסי אחיו ומ"מ הרי הוא חובל פירותיהן שברי גס הבעל אובל פירות נכסים בחייה ואינו יכול למכרן גס היבס אובל פירות נכסי לאן ברזל אע"פ שיכולה

ח' ע"י כמות כחובת שם נדיה ומעמיקן : ב' ע"י כוז ככאור כגריא ז"ל לאשה ס' ק"ס סק"ח : ג' ע"י נרין שבועות שם כחלית שביכ כסם הגמין ז"ל וכו' דעת הרשב"א בח"י שם בדי"ס או ימא וכו' הרשב"א בח"י שם כד"ס אלא וע"י כסום כרש"א ח"א ס' י"ח : ד' כ"י יוד"ס ס' רל"ז כד"ס ומ"ס רבינו - רמ"א שם סע"י ב' ופ"ס כס"ך סק"ח :

שאלות ותשובות רבי'ש סימן שפז

נפלינו אם דברי שנגדך הם כמו שהנחתם שיהא אומר שהגדון הזה וכן אחר
 לפלוגי ה"ל כיוצא בזה, ודעתו ביחוד פלוגי שהיה שבוטח שזה כמו שהיה
 דעתך לפי שבטעם שנגדך יתחייב מפי' לשוא אחר שאין בידו לקיים א"כ כ"ש
 שזדון שבוטח זו חמור לפי הנחתו משאם היה שבוטח בטוי שאם היה בטוי
 כו"ל להו שאין בו מעשה להבא ואינו לוקה דלא אחרצי למלקות אלא שוא
 ודומה לשוא כמו שהזכר בשבועות (כ"א) כמו שהבאת אהה ואם היה
 שבוטח שוא משעה שיחיה מפי' לוקה שכל שבוטח שוא כ"ד מלקין אותו
 ומלקין אותו וא"כ ממה נפשך היה ראוי העובר הזה להעניש ובודאי שכן
 דעת רש"י ז"ל ביצדוק פלוגי שא"פ שאינה שבוטח בטוי לוקה עליה משום שוא
 אבל דעת הרמב"ם ז"ל לפי הנרא' מדבריו שירדוק פלוגי אע"פ שיחיה משבועת
 בטוי לקרבן מכלל אסור לאו לא יתחייב אלא שאינו לוקה עליו לפי שהיה
 התרחה ספק ואינה שבוטח שוא לפי שאפשר שירדוק פלוגי ונמצא שלא נחבטלה
 שבוטחו ולכן אינו לוקה משום שבוטח שוא ומשום שבוטח שקר ג"כ אינו לוקה
 לפי שהיה התרחה ספק ונראה שדעתו ז"ל שחיוז שבוטח זו תלוי ועומד שאם
 ירדוק פלוגי נתקיימה שבוטחו למפרע ואם לא ירדוק נחבטלה משעה שיחיה
 מפי' וכיון שכן אינה בכלל שוא שאין שוא אלא לשעבר כדאמרי' (שם) מה שוא
 לשעבר. ואינו לוקה משום שקר לפי שהיה התרחה ספק שאפשר שירדוק
 ומכל מקום הורה ז"ל שא"פ שאינו לוקה מן התורה מכין אותו מכה
 מרדות לפי שגם לשבועת שוא ורלונו לומר שבוטח שקר אלא שקרא אותו
 שוא לפי שהיה דומה לשוא יעיינו דבריו בדקדוק ונמצאנו למדך שדברי
 המלמד זכות מחייבין אותו יותר ואם לענין קיום השבועה בעתיד אחס
 דין בזה כיון שעבר הזמן וכבר נחבטלה השבועה אין מקום למשא ומתן
 זה כמו שכתוב בסמוך :

ומה בכחבט הנביר שהגשבע להבא והחליף עובר משום לא השבוע
 ומשום לא יהל לבחורה נראה שדברך דלא כמאן לא כר"ד אחר
 ר"י (כ"י) דמוקי לא השבוע לאוכל ולא אוכל דהוי נשבע ומחליף וכל יחל
 לקונמות בלמוד הוא דאחא ולא כרבין אחר ר"א אחר ר"י דמוקי לא השבוע
 לאכלתי ולא הכלתי דהוא נשבע להחליף ומוקי כל יחל לאוכל ולא אוכל
 והאמת כי כדברך הוא אבל היה לך לפרש השמועה בענין שהכריע לדברך
 חלה וגדולה מזו הפליא הרמב"ם שכתב שאכלתי ולא הכלתי ואוכל ולא אוכל
 ארבעה משום לא השבוע ולא הזכיר כל יחל אלא על הקונמות וכן בספר
 המלות שלו כשמנה המלות והלאוין שלהם בדרך זה הלך והגה נראין דבריו
 ז"ל יותר מחמיהם כפי פשט השמועה והנחתו נפרש אותה בענין מסכים
 לדבריו ז"ל :

ונאמר שרבי דימי היה כולל אכלתי ולא אכלתי בשבועת שוא וכבירה
 גיה דכל שעבר שוא הוא והיה מיחד לא יחל לקונמות לא לשבועה
 אוכל ולא לאכלתי ולא הכלתי והיה מיחד לא יחל לקונמות לא לשבועה
 והולך לחק [הברייתא שם כ"א] ולשנות נשבע ומחליף. ורבין אחר רבי
 אבהו אחר רבי יוחנן אין בכלל שוא אלא נשבע לשנות את הידוע אבל אכלתי
 ולא אכלתי אינו שוא אלא הרי הוא בכלל לא השבוע וכו"ל אוכל ולא אוכל
 וכי קאמר אוכל ולא אוכל כל יחל חף כל יחל קאמר ולא חשקי מרב דימי דאמר
 לקונמות לחור והבירח הוא לפרש כן שא"פ שאמר רבין בראי' ולא אוכל
 הוא כל יחל לבד ולא שקר שהרי שבוטח בטוי היה מפורשת בפשט הכתוב
 באוכל ולא אוכל. וכתיב זה וגשבע על שקר אלמא אוכל ולא אוכל
 שקר הוא אלא ודאי בזה לא פליג רבין אדרב דימי ולפי שראה
 הרמב"ם ז"ל הכרע זה הפירוש וראה שראוי לפסוק הלכה כרבין כמו
 שנאמר לפיכך כתב שבין לשעבר בין להבא הכל בכלל לא השבוע ולפי דרך
 זה יהיה אוכל ולא אוכל גם בלא יחל כדברי רבין וכמו שכחבת אהה. ומה
 שלא כתב הרמב"ם ז"ל לא יחל על אוכל ולא אוכל לפי שאין דרכו למנות
 לאוין הרבה על מלוא אחת כפי שרשו במנין המלות שבחברות הלואין לה
 חתריבניה המלות ולכן הזכיר לשבועת שקר להבא הלאה המיוחד לה ולא כל
 יחל שהוא משותף לה ולקונמות והזכיר לא יחל על הקונמות לבד. ומה שפסק
 הרמב"ם ז"ל כרבין היה לג' טעמים האחד שהזכר בגמ' אחרון ובכל מקום
 פסקין כלישנא בתרא ושוד דלישנא דרבין אחרת משמיה דרבי אבהו מכלל
 דמלתיה דר' יוחנן דאמר משמיה דרבי יוסי בגלילי כל לא תעשה שבועה
 וכו' וקיס ליה לתלמודא דאמרה רבי יוסי בגלילי ואמרה רבי יוחנן משמו
 דהא תלמודא מייחתי לה בכמה דוכתי ועלם קאמר ר"י משמיה דר' ישמעאל
 טעמא מאי והא נמי קושטא היא כדמיייתין לה בשבועות ובחמורה ועלה
 קאמר רבי יוחנן ידידיה לשוא לשוא וכו' וכיון דכל בני מימרי דאחמרי משמיהו
 דאחאי ליה לכו פיתרי אלא בהכי על כרחין הכי עקר ותליין בדרב דימי דלא
 דק בכלליה דבייל משמיה דר' יוחנן ושוד דסוגיא בעלמא כלישנא דרבין דאמרי'
 בהאי פירקא גופיה (כ"ה) מחייב רבא אי זוהי שבוטח שוא נשבע לשטח את
 הידוע לאדם אחר על עמוד של אבן שהיה של זהב ואמר עולה והוא שנכר
 גשעו בני אדם טעמא דנכר הא לא נכר עובר משום שבוטח בטוי אחאי
 והא אינו בלשנא הוא מתיב לה והוא מפרק לה נכר עובר משום שבוטח שוא
 לא נכר עובר משום שבוטח שקר עד כאן אלמא אפילו לשעבר הוי שקר חזן
 ממשנה את הידוע והוא שנכר והיינו כלישנא דרבין וכוונתו חו כרבין דאמרי'
 בהאי פירקא (כ"ו) דומיא דהארע או להטיב מי שאסורו משום לא יחל יחל
 זה שאין אסורו משום לא יחל אלא משום לא השקרו ומדקאמר דלהבא
 איכא כל יחל היינו כלישנא דרבין ולא למימרה שאין אסורו אלא לא יחל אלא
 הכי פירושא מי שיש באסורו חף משום לא יחל דהיינו להבא יחל לשעבר
 א] כ"מ פ"א מה' שטעמא ה"ג ועי' לקמן (פ"י תמ"ה) :

שאין אסורו אלא משום לא השקרו פי' לא חשבונו הגה זהו מה שנראה לנו
 עקר בפירוש השמועה ובפסק ההלכה והוא מסכים לדברי הרמב"ם ז"ל א
 ומתוך פי' זה תלדק בדברך. ולענין טענת האונס שטוען בעל הדין שהיה
 אונס לפי שהסוכן עכבו ואם יעבור מלוחו יזוק בממון מה והיה ברור אללך
 שאם רצה העובר לבטל אונסו היה מבטלו בנקלה אך מאשר היה רצונו לבטלי
 שמר מוצא שפתיו לא רצה לבטלו ולכן לא קבלת התלולתו ונחתו כמזיד יפה
 דנת שכל שבירו לבטל אונסו בנקלה ואינו מבטל אינו אונס אלא מזיד ולא
 עוד אלא אפילו לא היה יכול לבטל אונסו אלא פי' ממון הרבה שיטעור
 בנחיתתו נראה לנו שחייב לתת ולא יעבור על מלוח לא תעשה שלא מלוחו
 בשום מקום החר לעבור על מלוח לא תעשה מחמת הפסד ממון ובעל הדין
 הרואה לפעור עצמו מחמת אונס ממון נשאל לו אם דין זה טוב אללו בכל
 המלוח או הוא דין מיוחד בשבועות ואם יאמר שהוא דין טוב בכל המלוח
 נשאל לו מתי יאל לו החר זה ואם יאמר מולגער לא תעשה דבר נאמר לו
 שאין בדבריו ממש. שאין אנו למדן משם למי שטובר מחמת פחד ואפילו
 פחד מיתה שהרי הענין בעצרה המאורסה אינו כן אדרבה אם היה בידה
 להגלל מן העברה בשתחפור עצמה למיתה החרג ואל תעבור ומסתח ילפינן
 לגלוי עדיות משום דלחקש לרולח אלא החס אונסה היא לגמרי שא"כ לה
 להגלל מן העברה בשום ענין דקרקע עולם היא וכל אונס שהוא כיוצא בו
 שא"כ לאדם לקיים המלוא בשום פנים מחמת אונס ואפילו אם ירצה
 למכור עצמו למיתה חט למדן משם שהוא פטור לא נמי שיכול לקיים המלוא
 ועובר עליה מחמת פחד מיתה שיביע לו ממנה אם יקיימה שזה פקוח נפש
 הוא ואין לא ילפינן פקוח נפש מהסכ. ואם יאמר שאל לו זה מוחי בהם כ"ש
 שאין בדבריו ממש דמהסכ לא ילפינן אלא פקוח נפש לא פקוח ממון חרע
 דהא פקוח נפש בשבת מוחי בהם נפקא כדאיתא בסוף יומא (פ"ה): והלו
 על עסקי ממון חין מחללין כדגרסינן בפרק מי שהוליאוכו (מ"ה) כותים
 שצרו על עיינות ישראל אין יולאין עליהם בכלי זין ואין מחללין וכו' ד"ה
 שבאו על עסקי ממון וכו' ויאלפי פקוח אבר לא דמי שבת כדגרסינן (פ"ג כ"ח):
 עין שמרדה מותר לכותלה בשבת עבור מיתה ה"מ היכא דשהיקי סמנין וכו'
 חלמא הוה ס"ד דכיון דלית ביה סכנת נפש לא שרו מלחכה דאורייתא אפי"ג
 דלית ביה סכנת אבר דאי לא אפילו שבות דכותלה לא הוה שרי ע"י ישראל
 דלרכי הולא שאין בו סכנה נעשין ע"י כותי בשבת ולא ע"י ישראל וזה מבואר
 עד שהדבור בו מותר. ואם יאמר שהוא דין מיוחד בשבועה וילוף לה
 מהאדם בשבועה דדרשינן מיתה (שבועות כ"ו) פרע לאונס גם זה
 אינו כלום שאין הכחוש מדבר אלא על שעת הלוח השבועה דהיינו
 שעת השבועה למי שנגדע לשעבר כגון רב כהנא ורב אחי מר אמר
 שבועתא הכי אחר רב וכו' דקרינא ליה אונס כפ' שבועת בתרא
 וקרי' ליה שבועת שגגות בנדרים בפרק ד' נדרים (כ"ה) וכולה חדא
 מלחא היא וחמרינן בשבועות שתיס בתרא (שם) ח"ו היא שגגת שבועת
 בטוי לשעבר אי דידע מזיד הוא אי דלא ידע הוה הוה וכו' וכו' וכו' וכו' וכו'
 חלה אסור פירות כמה שעבר כדתנן החס נדרי שגגות כ"ד קונס את הכלתי
 וכו' וזכר שאכל וכו' או שעת הלוח השבועה אע"פ שאינו שעת השבועה כגון
 נשבע להבא על הנאי העתיד כחומ' שבועה שלא אוכל זו אם אוכל זו והכל את
 ההנאי קודם שזוגג שהוא שעת הלוח אסור השבועה וכיון שהוא שוגג בשעת
 הלוח השבועה חטם הוא ואין השבועה חלה עליו והוא מותר לאכול השניה של
 אסור כדאיתא בשבועות בשמעתא דכרכוס (כ"ה) וקרי לה החס שבועות
 שגגות ומפיק להו מהאדם בשבועה וכנגדה בקונמות חס חלה אסור פירות
 כמה שעתיד כדתנן נמי גבי נדרי שגגות שאינו אוכל ושאני שותה ושכח
 ואכל ושחה וכו' פירוש קונס דבר פלוגי עלי חס אוכל ואם חני שותה
 דהיינו לישינא דגדר הדע דהא דבר ליתיה בלא אעשה כדאמרי' (בנדרים ב'):
 נדרים דאחר הפלח אנפשיה ותנן נמי החס קונס אשתי נכסיה נ שגגה וכו'
 ועלה אמרינן בגמרא חנה כהן שנדרי שגגות וכו'. ואע"ג דפקך שגגה כי
 כתיבא בשבועה כתיבה ונדרים ילפינן מהיקשא דאיתקוש לשבועות אפי"ה
 נקט האי לישינא משום דאמתניתין דנדרים קאי והאי דקאמר סיכי דמי לאו
 למימרה דלא משכחת לה בשבועה אלא כה"ג דהא משכחת לה בהכי גוני
 דאמרן ח"ל גרבותא נקטיה כאלו אמר עד היכן שבועת שגגות וקמ"ל דאע"ג
 דכל חד מחמיס ליה מצריה ולא מש ליה ואשחבע חשיב חטם דליביה חנסיס
 ושוד אלמריך לאשמועינן הא משום דנדרים ליחא כה"ג דקונמות ליתאייכו
 בלשעבר אלא בהנאי. הנה בכל חלה הדרדין וכל כיוצא בהן נאמר האדם
 בשבועה אבל מי שחלה עליו השבועה בלא שום אונס וטעות ונחתה לו
 אונס בשעת קיום השבועה ואינו יכול לקיימה בזה לא דבר הכתוב כשאמר
 האדם בשבועה אלא אם האונס הוא שאינו יכול לקיים כמי שנגדע ללכת
 למקום פלוגי והפסיקו נהר או שחלה או שחבטתו בבית האסורין ואינו יכול
 ללכת בשום פנים הוא פטור מולגער לא תעשה דבר ואם האונס הוא שיכול
 לקיים חס ירצה אלא שאם יקיים ימכור עצמו למיתה או ספק מיתה הוא
 מותר לדחות שבועתו מדין פקוח נפש מוחי בהם אבל אונס ממון וכו' ואלו בו
 חלילה מלבטל השבועה מפניו ואם יביא ראיה בעל הדין מדתנן פ' ד' נדרים
 (כ"ו) נדרי אונסין כ"ד הדירו חברו שיאכל אלו וחלה הוא או שחלה בנו
 או שכתב נכר וכו' ויאמר שהרי חלה בנו אונס ממון הוא שאם רצה שוכר
 לו משמשינן. שלם שבועת דבר חרף דחולי בנו עדיף מלחוס ממון וקרוב
 לסכנה הוא שהבן ילעטר הרבה אם יניחט אביו ויסתכן ומסתמא הכי הוא לא
 יוכל הנער לעזוב את אביו ועוז את אביו ומח ועוד דאפילו ת"ל אונס ממון
 הוא

א] כ"מ פ"א מה' שטעמא ה"ג ועי' לקמן (פ"י תמ"ה) :

שאלות ותשובות רבי'ש סימן שפח

שיכו חין לרין לומר לדברי האוסר בשאר המטות אלא הפילו לדברי המתיר במקום מלוא במקום פסידא לא שריק ואפי' שבו דשבות נמי במקום פסידא לא שריק וכדו' דליקא יוכיא ועוד מדאמרי' בפ' נוטל (קמ"ב:) פטם אחת שכתו דיסקיא מלאה מטעם בסרטיא וכו' ואסקין אפילו בשוכה נמי לא אמרו ככר או היטק אלא למת בלבד ומשמע שהיו רוצין להביאו על ידי מחילה של בני אדם שסרי סרטיא רשות הרבים היא ולהחיר הטלטול אמרו ככר או חנוק דליקא למימר שהחירו טלטול בשמות פחות מד' אמות שאם קן היאך אמרו טלטול עלמו ע"י ככר או היטק מאחר שהותר להם פתוח פתוח מד"א שבו אחסר חמור ממנו ועוד היאך יוסף בהפניה שלו הככר הזה אלא במחילה של בני אדם קאמר ולא החירו לו כלום אפילו בכל דבריהם אלא ככר או היטק דהתר גמור הוא חשוב להו' ומסקנא שלא החירוהו אלא למת בלבד אמ"ג דטלטול על ידי ככר או היטק קיל עובא דהא גריע טפי מטלטול מן הכד כדאיתא בפ' כירס (מ"ג:) וטלטול מן הכד ליכא מאן דשרי וכו"ש אמירה דמלאכה גמורה ולא מבטיח אמירה בשבת אלא אפי' לומר לו בחול שיטעם בשבת לא שרי ואפילו במקום פסידא ובראייה מדיחין (שבת ק"ג:) מי שהשיך לו בדרך נותן כיסו לעובד סוככים ואמרי' בגמ' מאי טעמא שרו ליה רבנן למיתן כיסו לבתי קיס לכו לרבנן דאין אדם מעמיד עלמו על ממונו ואי לא שרית ליה אחי לאהויי כלומר אין אדם מוצא בלבו לזרוק כיס שבדיו ומשום הכי שרו ליה שבות דלא ליחי לדי אסורה דאורייתא ותקנה גדולה תקנו בו ביום בעליית הגני' כדאמרינן בפ"ק דשבת (י"ז:) אף מי שהשיך לו בדרך בו ביום גזרו ואמרינן בו ביום גזרו סאה סאה סאה במידי דלאו בידו ממע כגון דליקא אדרבה אמרינן (ק"י:) אי שרית ליה אחי לכבויו וכיינו טעמא דאמרינן שכתו בסרטיא דלא החירו בו אמירה לבתי ואפילו טלטול על ידי ככר או היטק ומחילה של בני אדם לא החירו ומה שאמרו לגור שטעו בו קשקשין ממשכן ברגלו בלעטו בשבת ואינו חושש הא פרישו טעמא משום דמחקן בלחמך יד הוא ובמקום פסידא לא גזרו כדאיתא בפרק אפי"פ (ס"ו) וכיון דלא מייכרה מלאה קליש אסורה עובא ולא גזרו במקום פסידא דכל כלאחר יד קיל לכו לרבנן עובא א' ואמר שהתבאר שאין לאיש שהגלוהו ממה שטעו על הכבועים ועל אסורי השבת מלזרוק לזה הגבלה הגדול' אשר עשה לאשה כבאה אל ביתו שוקעת ובוטחת ונרשע משם בכלימה וכו' ובלבד כזאת מי שמע ומי ראה הגם מבוחר שהיה רחוי לשלם אל חיכו שצמחים מאשר פולם והאמת כי היה יותר טוב לעגשו בדיוני ישראל אי כוס לייח דינא כי יש לחוש ולפחד מני שים אדם מישראל ביד שופטי הטובדי ככני' וכ"ש על מל' חורחטו כי ידוע יש מהם רבים חומדי ממון ישראל ולא טוב לפתוח להם פתח לפשע במעשינו כי יש עבדות שאדם דש בעקביו ועגשם גדול חתנם אחר אשר האלמים אנה לידו ומטעו קרבו וכו' והגיוסו אל המשפט לפני הטובדי סוככים והטעם כמשיל קנאת ה' לנפשות לבלתי הנקוחו אחרי נפלו וקיימת בו מאמרו ז"ל הוא עשה שלא כהוגן הגם על זה נאוו לך חטונתו [ו] ומי לא יכיר כי יראה ה' הוא אשר עמדה לימיך דבריו עד הגם כחלמיודים המתחדים זה ה' זה בהלכה לא כמשפטים לשואל הלכה למעשה ולא כמורי הוראה כי הגדון זה ככר עמר דינו ומאי דהו' הוא והגדנו מה שגורא לנו לפי קולר שכלנו ואם ימלא בדברינו נטויה בדבר קטן או גדול מדברי ב' המאורות הגדולים מורית ורבינו י"ש ל"ו הנה אנתו משימים לאל מלתנו וישחקק הדבר ולא יאמר כי מפיסה אנו חיין ומימיהם אנו שותים ואתה חכם וגבור חיל רב פעלים יגדל כחך וחושיע לך ימין ה' רוממה מן קמיו חרומתך כנפשך כטורה ונפש המתעללים בנאום במסורת ברית שלומך לכל אשר תלום יאמרו לך הגנו יצחק ב"ר ששון יהודה ב"ר ששון: שעל הבתב מזויו מלאים חכמה ובינה מן אל זן מפיקים מעלותיו מחטבות מלאות וטובות כזויות מזבח כמזרקים למלאותו ה' ידיו אמונה ואלבעותיו בראי מולק חוקים החכם השלם ה"ר עמרם אפרתי ל"ר:

שפח בתב שלחתי ררב רבינו נסים גיד תקב בואי סרקסטה:

על ענין קריאה המגילה לנשים בלעז במגלה הבתובה בלעז והקורא יודע רשון קורש וכן על ענין ההכרות שגורגין שם ועל פעשה בית דין אחר של גפ אשה:

מורינן ורבינו ג"ד אלהים שמת קרעו היך וכבודך היא החיה באופי רבנו כי אכרה מקדש רבינו של אורות סוף אל פי יניחו ומלקושי נשם נדבות מטר לקחך בריבט נבטתי ברכה ובשמחה לבב כהו"ק בחליל העמוד כסך עד ביהך בית אלהים עמדי כהודים ובמירוס זה פניך מקדש חיים ברצוק העמוד להכרי עז וחסד עשית עמדי שאלתי בלב על זרופך דוחך פונה נחתי בלחם מיסור ויסיך חסדני ועבה כי הכו עוטתי וגליתי מעל נחם שלחך מ"א דשן חשאלתי עמנו ומעט הסוב ממני הסכרה פיך הייתי נבל כביהי לקבי יומי ומכאובי עדי המיד עגמה נפשי מלאה כהנס נחלה מכהי מלאה הרפא ולא כל הכבוד היה אחי במקום הזה עיר האלהים מדבר בה נכבדות לככר החורה לומדיה קטן וגדול שם הוא רגליהם היו עומדות הכל כאף עדי על כל כבוד משקטתך מה ידידות ליב לנחום את מושל לחם חמודות זלח אשיב אל לבי והיה עטור בעלמותי כאש פלדוס ומה יש לי עוד לזקק ולצטוק ולמה אדבר דברי רק לטובל על שכמי עול הגדוד מיהל ומלטה עת קן חוסף להביט אל היכל קדשך והפונת לבורך בהקן מעמל נפשי אראה אשכנע נחמים זלח נחמתי בעניי ידימתי שלום הורה רבינו ל"ר וכסאו כשחר נכון מולאו אוהביו כללח השמש בגבורהו ואויביו עטר ילחכו אמן:

אריך רבינו ל"ר חגלה את ריבוי ריב לה' ופחה פיך שפוט לזקן הגם בבואי כנשם לכל יושבי הארץ הזאת פטרו פיהם למקוט דברי בהבה בשמחה ובטוב לבב כקטן בגדול היו עיניהם נשואות לחקן להם גדרים [ח] פי' ש"פ או"ה סי' ע"ז במג"א סק"ז: [ב] ב"י ח"מ סי' ב' סס"ח:

וסייגים משמרת למשמרת בשכלם מכירים כי השעה לריכב לך גם אני רחיתי רוב מנהגיהם לקולה ובקלחם יש להם על מה שישמטו כמו דיניי הטמנה שוכנין כמנהיגה כפסק רבינו האוי ז"ל ובקלח דברים אין עוד ואין סומך פחה קודם פורים הגידו לי כי מזה כמו שלשים שנה נוהגים לקרוא לנשים המגילה בלעז וכתובה בלעז אמרתי להם כי לא נכתן לעשות כן כי הקורא אותה יודע השורית ויודע לעז ולעמנו חינו מוליא בקריאה הכיח כשבת דרמב"ן ז"ל וכן לא יוליא הנשים כמו שמבואר בירושלמי (מגילה פ"ב הל' ה') גם הרשב"א ז"ל כן דעתו גם הרב אבירל דמולוש ז"ל נטה לזה בספרו ואתה מורנו לפולם תחיה כתבת (ברפ"ב דמגילה כהלכות) שיש לחוש לדברי דרמב"ן ז"ל והחכם הנכבד ר' יוסף ו' דוד סומך ידס בכל מנהגיהם אם להחניפם למפן ימלא חן בעיניהם אם להבחישי קלח אם כי יחוש לכבודו על לא כיסה הוא גם עד עתה אם כולכו איתנכו ביה ועם נכבד וישיש אחד שבכאן דון פזרח לבני אלעזאר י"א נחחבר לכל ישט מנהגם אחרי שהקודמים ז"ל היה דעהם קן ולקיים מנהגם בשב ואל העשה הקטן יהיה לחף גם הביאו ראייה כי דרמב"ן ז"ל כחכ ובכרבה מקומות בספרד טעו בזה ח"כ כיון שכרבה מקומות עושים כן לא נניח מנהגו ואם הוא אומר שסם פועים ימלא ל' אדרבה אמרתי להם לו יכי כדבריהם הגם על כל פנים המנהג שלכם בטעוה שהקורא לועז האתחאריני לוש שטור"ש פיגו"ש דלחש חיבוא"ש וכן כתוב במגלה ומאן סליק לעילא ואחא והגיד להם שזכו לעז אוחן החבות וחז"ל אמרו (מגילה י"ח) אשמו האתחאריני בני דרמכים מי ידעינן מאי קאמרינן וכו' ויחיו מהו שילחין בלשון הקדש אף מי שלא יבינהו ואם כן הרי אדם מחסרים אוחן החבות מקריאתה והחדתם כל הקריאה ועוד למה אדם מכניסין עלמכס בהפק ולא חטשו כמנהג חכמינו ז"ל שהיו קוראים לנשים בלשון הקודש כמו שגורא ממה שאמרו (שם) מידי דכוס האשים ועמי הארץ הא חדא: עוד אמרתי יש פה מנהג שכל מי שמוכר קרקע מכריזין ביום שבת בין יולד למסוף ד' שבתות רטפות במלוא כבורים שכל מי שיש לו זכות או תביעה על אותו קרקע שיבא ויגיד להם חוץ שלשים יום ואם לא שיאחד זכותו וכשמשי הסכרה תמהתי מאד תחלה כי זה ראוי ליאחד מטעם שלא יהא דבורך של שבת כדבורך של חול ואפי"פ שפי' בו שלא להרבות כדבור מן הירושלמי (שבת פט"ז הל' ג') הגם כ"ש שראוי ליאחד אם הדבור בעלמא דומה לדבו' של חול עוד שדומה לגמר דין שמחליטין ומפקיטין זכות היחיד שהוא אם לא יגיד והגם שגינו (ביבא לוי) אין דנין גזרה שמת יכחוב אפי"פ שיש בזה מלוא כל סקן בזה שאין כאן מלוא להפקיע זכות מי שלא כדין והשיבו כי זה המנהג הוא קדוש ונעשה כהסכמת הקהל ובעלת הרא"ה ז"ל והראוי לי שטר חתום מהקטות קדומות נעשה זה תשעים שנה ומכיר בעטור שהוא בחלתו שהבדורין וכל הקהל תקטו אוחן התקטות בעלת רבי הארץ הלוי ל"ר ב"ר יוסף הלוי ז"ל והתקנה הראשונה היא זאת וזה לשון ההסכמה הסכימו ככ"ה מוקדמין והבדורים והקהל כסרקסטה יל"ו בעלת ר' אהרן הלוי ל"ר ב"ר יוסף הלוי ז"ל שכל מי שימכור או מי שיתן במחנה שום קרקע לחבירו שיבא הרשות בידו של לוקח או של מוכר או של נותן או של מקבל מחנה שיודיע להבדורים שדיינין או למוקדמין אם אין שם בדוריי ויבקשו מהם שיכריזו על אותו קרקע על ידי שלוחי לבור בשלש בחי כנסיות של העיר הזאת בכל שבת ושבת ארבע שבתות רטפות שכל מי שיש לו שום זכות או שום שטר או שום שטבד בשטר או בשום פנים בשולם בשטר לבד שטר כתובה אשה ומחננה שיבא ויודיע לבדורים או למוקדמין כמו שנזכר למעלה משבת ראשון של הסכרה עד השלום שלשים יום ואם לא הודיע לבדורים או למוקדמים כמו שנזכר למעלה בחוץ זמן זה שיהא זכותו מופקע ולא יכח לו רשות לחבשו לפולם ויתחייבו לעשות לו שטר מן הסכרה פ"כ לשון התקנה היתה אמרתי גם ממה שכתוב בהסכמה שיתחייבו לעשות לו שטר מן הסכרה אסור מוסיף שיש לחוש יותר לשמא יכחוב יאחי רואה ככאן שיהיה זה לרכי רבים ולא כמו פוסקי לזקה לעניים ולא כמו סינוקה ליאחר וחיטוק ללמדו ספר וללמדו אומנות והנה רבי יוסף המזכר מביא ראייה למנהגם מהכרזות ארבע שבתות של מורדת שגורא מלבן רש"י ז"ל שסם שבתות ממש ממה שנזכר בגמרא (כתובות ס"ג:) גבי אין מכריזין עליה אלא בבתי כנסיות וכו' דיקא נמי דקחתי ארבע שבתות וכן מירושלמי שמביא בעל הספור ז"ל על ההיא דמורדת וכחכ כמו שאמרו בירושלמי (גיטין פ"ה הל' ז') גבי סיקריקון לאמר י"כ חדש מכריזין עליו ד' שבתות רטפות ואי כי היה בעיני ז' מאד דבר זה אמרתי בכרזות המורדת סם הארלות כדי שחבשו והשב עם בעלה ויש כאן משום שלום הבית ושלום ביתו עדיף והיה לירושלמי דסיקריקון כל תקנות סיקריקון משום ישוב ארץ ישראל כמו שכתוב בתוספתא (גיטין פ"ג הל' ד') משום ישוב המדינה והחירו חז"ל (גיטין ה') משום ישוב ארץ ישראל אמירה לבתי דכתיבין עליו אונן אפי' בשבת ושנעטו בצרור כי באושק"א עושין אלו ההכרזות כמולתי שבתות ובשני ובחמישי אבל בעודיל"ה עושין אותן בשבת ואי ירח ומרד למת שראיתי כתוב בשטר שנעשה בעלת הרא"ה ז"ל ואפי"פ לחשובהך רבינו ל"ר אם נניח הענין באשר הוא או אם יש בזה אסור וכי נהנו לא שבקינן להו ואף אם יהיה מותר מטעם הדבר ומה במקום דאיכא עמי הארץ ומקילים סרבה באסורי שבת וראוי להתמיר להם יותר מדאי:

עוד קרה פה שהשם חתה מנחה שליח לקבל לה גיטה מיד ארוסה שהוא בולגסיאה והשליח הביא מעשה בית דין שקרעו הגט והחירוה ליגשא

שאלות ותשובות ריב"ש סימן שפ"ט

קמ"ז

ושטר המעשה ביה דין קצ"ר מאד ויש בו טעויה מדקדוק הלשון מורכ שאין כו"ד יודעין בעיניו גמין וקדושין כראוי וכחוב בו אלו בית דין וכו' ק"ה היה שבה לפניו פלוני בשליה וכו' ואמר לנו רבותי כרי וכו' וכבשל הנזכר כחב לי גם לאשחתי פלוני המזכר ומכר אותו מידו לידו בפניכם רבותי ולכן וכו' ואלו ראיתי הנט שכתב הכבש הנזכר ומכר אותו ליד השליח הנזכר לפניו והחזיר לו שכל ענייני הנזכרין נעשו כהוגן וכתקון חכמים וקדשנו הנט והחזירו לינשה וכו' . ואני בהיותי משחד חמיר פן הכשל בכוראה ומה להחזיר אשה איש ובהיותי חושק לדבוק בדרכיך וללכת בעקבות מדווחך להחזיר ולחוש ולדקדק בכל מה שאפשר ומה בענין כזה השפתי שמה דדיינין כאלה היו עדי מסורה הנט לפי פשט לשונם ואם כן אין עד נעשה דין ושטר מעשה ביה דין זה כאלו אינו ואין למדן ממנו כלל ואף אם נאמר ביון ששלשם ראו דנין פ"פ ראייתם כמו בעדות החדש ולא בעיני הגדה כלל דלא קיי"ל כרב אשי דכ"ה: דברך דחיה אמרה אשי' ככי יש לחוש במה נמסר בליה שהיה שעה שאינה ראו לדין ולא נעשין דיינין אף לפירוש-תוספתא ז"ל (בב"ק ז': ד"ה עגון וכו') משום דראייתם סוי כחלתי דין וה"ל כשראו בליה פסולין ואם למי שמפרש משום דהוי כאלו נחטו להעיד אף בראויה ביום על שנתנו להעיד אשתי אשתי נעשין דיינין וכגון הא היכה למיחש לבית דין טועין דומיא דהכיה אודיהא דכתיב כה דוכן פתגמי וכו' (בבב"ב ד"ה:) וגל שכן למע שכתב הרמב"ן ז"ל בפ' האשה שנתארמלה שאפשר דהא דלא בעיני הגדה דרבנן אבל בדאורייתא בעיני הגדה ואף ראויה ביום אין דנין פ"פ ראייתם ושינה היה בעדות החדש דלא כתיב כה הגדה והא"פ שהרב ז"ל כתב אחר כן ומיחו מסהכרה וכו' נעשה הפך למע שכתב ההלכה הגה כיון שאפשר ללכת מידו כל ספק לשלוח ולנסותה ויעידו אלו הבית דין בפני בית דין אחרים שהם קדשו הגה ויעשו לה מעשה בית דין אחר בכל מאי דאפשר לתקוני מתקנין לכתחילה ומפני זה השפתי בדבר וההכח הנזכר מיקל הרבה בהוראותיו לעלמנו ולאחרים ועם כל זה אני מכבדו ומנסהו לחכמתו ולזקנתו נכנס ראשון ויולא - כלל אלה איחל אלפי למלקות השוכתך בטל מאת ה' אפרוש לרוב סוכת שלומים בלב ובנפש אל הנשאים האלילים אלופי ובעי מליני רעי החכמים בניך דון חסדו גר"ו ודון ראויה גר"ו ושלום כבוד תורתך רבינו ל"ד יגדל וישגה ויפרוץ לרוב תמלך וחנשא ביקרך ובהדר גלון טווח על כסא ה' למך על כל ישראל חשב עולם לפני אלכים כנפשך השוכנה והטעורה ונפש הלעיד בעבדך וזיונקי מים על ידך משתחוו מרחוק נוסק הרלפה תחת כפות רגליך אלו הוא יצחק ב"ר ששת :

ש"צ תשובת הר"ר נסים גר"ו על ג' השאלות הבתובות למעלה .

עיניך הלא לאמנה תחזינה מצרים לעשות משמרת למשמרת של תורה ולישר הדורים וכח ומשפט לגדולי הדור יראי השם וחושבי שמו כסוך גת את לבך לעשות משמרת למשמרתה של תורה ולדריש משול סודך העם וראשונה הודעתני כי במקום הנבחר הוא אשר שלחך השם להחיות עם רב וגנו מזה כמו שלשים שנה לקרא לנשים הסגילה בלעז במגלה התבונה בלעז ורוח מבינתך ענתה בם כי לא נכון לעשות כן כי הקורא אותה יודע אשורית ויודע לעז ולעצמו אינו מוציא בקריאה ההיא כסברת הרמב"ן ז"ל וכן לא יוציא הנשים כמו שמבאר בירושלמי וכן דעת הרשב"א ז"ל ואפילו לדברי המתירין הגה על כל פנים המנהג שנהגו שם צריך תקון שהקורא לעז האחשתרנים בני הרמב"ם דו"ש פוטר"ש פיגו"ש דלאש איגוא"ש וכן כתוב במגלה וסאן סליק לעילא ואתא והגיד להם שזהו לעז אותן התבות ור"ל אמרו אפיו האחשתרנים בני הרמב"ם פי ידעין מאי קאמרינן והוכיחו מזה שיצא בלשון הקדש אף מי שלא יביטו ואסכן הרי הם מחסרין אותן התבות מקריאתה ומאבדים כל הקריאה . ועוד שאין ראוי לאדם שיכניס עצמו ליד הספק אבל ראוי לעשות כמנהג רבותינו ז"ל שהיו קורין אותה לנשים בלשון הקדש כמו שגראה משה שאמרו סודי רהוה אנשים ועמי הארץ ע"כ דברך :

ורואה אני אותה טובים ונכוחים עליהם אין להוסיף ומסס אין לגרוע חלפי' בעסקי העולם כל משכיל בוחה לנפשו בדרך היותו בטוח וכמשומר מכל נזק ומכשול והפילו בלשון רחוק ועל אחת כמה וכמה שיש לנו לעשות כן בדרכי החורג והמלוח שהן כבשנו של עולם ואין נניח בדרך אשר דרכו זה רבותינו הקדושים ז"ל ונכניס עצמנו במקום לר ובמשעול הכרמים שלא מדחוק כלל אלו היה דבר שחשף השעה לריכה לו על כל פנים חרשתי אבל לבניה את הודאי ולחפום את הספק בענייני המלות אינו ראוי בשום פנים לקבל קדוש מכובד כמוכו וכ"ה שאשי' לדברי המתירין ח"ל להחזיק המנהג ההוא מפני מש"כ כמה שלעזו האחשתרני' בני הרמב"ם ואגיד לך מה בעדתי להסוד חולי אוכל להעמיד המנהג ההוא ולא יסלתי אמרתי חולי מה שאמרו רז"ל אלו הן האחשתרנים בני הרמב"ם מי ידעין מאי היה לא היתה כונתו לומר שחכמי התלמוד לא היו יודעין זה אלא לומר שהכלל לא היו בקיין בו ואפילו אותן שאינן מכלל עמי הארץ מפני שהמלות האלה זרות ואין לכן חברים במקרא ואשפ"כ ענינם ושירושם היה מקובל בידם ולזה אמרתי חולי בלעז ההוא הוא מקובל בפירוש המלות ואין להעביר ממנה מפני אותו טעם ועיינתי בדברי מפרשי הפסוק ומסס אומרים כי האחשתרנים מלה מורכב' וענינה אחת הרין והגון' טוספת וסיו"ד והמ"ס סימן כרכים וענינה בהמות חבוזות בלות משני מינים והם הפרדים ומפני שיש מהם שאמס סוסיא ומסס שאמס חמורה אחר בני הרמב"ם כלומר בני סוסיות שהם חבוזים יותר וזהו מה שפירשו בו קלח המפרשים וסאלתי לבעלי הלשון ההוא אם הם קורין לפרדים פוערוש ואמרו אין כי לא יפלו למלה ההוא אלא על הסוסים עולי הימים ומעיה אין ספק שהלעז ההוא הוא משוש ופושל הקריאה לגמרי וכ"ה לדברי רש"י ז"ל שכתב שהם מיני גמליים ועכשיו אשוב לדקדק על עיקר הדין אם היתה המגילה כתובה בלעז מתוקן אם הסקי בלשון אשורית יולא בו כשר היתה מה שכתבתי בפירוש ההלכות וקיימתי בו פי' של רש"י ז"ל לענין משנתנו ושמה שהמרו בירושלמי שידוע אשורית ויודע לעז חיש מוליה את הארמים בלעז הוא נאמר על דעת רש"ב' וכיון דקיימתי לן כרשב"ג בהשדים ראוי להוסיף בירושלמי וזהו העולה ממה שכתבתי שם ואני רצין להאריך לפי שידעתי הספר ההוא מלוי ביד הלמידוך עכשיו מהוך שערב עלי לישא וליתן עמך עיינתי בירושלמי אם נוכל להעמיד דברי הרמב"ם ז"ל שגראה שמכשיר וכך מלאתי שם הני שמואל טעם והשמיט פסוק ח' והרגמו המתרגם ילא אן אמרינן בכל לשון

ושטר המעשה ביה דין קצ"ר מאד ויש בו טעויה מדקדוק הלשון מורכ שאין כו"ד יודעין בעיניו גמין וקדושין כראוי וכחוב בו אלו בית דין וכו' ק"ה היה שבה לפניו פלוני בשליה וכו' ואמר לנו רבותי כרי וכו' וכבשל הנזכר כחב לי גם לאשחתי פלוני המזכר ומכר אותו מידו לידו בפניכם רבותי ולכן וכו' ואלו ראיתי הנט שכתב הכבש הנזכר ומכר אותו ליד השליח הנזכר לפניו והחזיר לו שכל ענייני הנזכרין נעשו כהוגן וכתקון חכמים וקדשנו הנט והחזירו לינשה וכו' . ואני בהיותי משחד חמיר פן הכשל בכוראה ומה להחזיר אשה איש ובהיותי חושק לדבוק בדרכיך וללכת בעקבות מדווחך להחזיר ולחוש ולדקדק בכל מה שאפשר ומה בענין כזה השפתי שמה דדיינין כאלה היו עדי מסורה הנט לפי פשט לשונם ואם כן אין עד נעשה דין ושטר מעשה ביה דין זה כאלו אינו ואין למדן ממנו כלל ואף אם נאמר ביון ששלשם ראו דנין פ"פ ראייתם כמו בעדות החדש ולא בעיני הגדה כלל דלא קיי"ל כרב אשי דכ"ה: דברך דחיה אמרה אשי' ככי יש לחוש במה נמסר בליה שהיה שעה שאינה ראו לדין ולא נעשין דיינין אף לפירוש-תוספתא ז"ל (בב"ק ז': ד"ה עגון וכו') משום דראייתם סוי כחלתי דין וה"ל כשראו בליה פסולין ואם למי שמפרש משום דהוי כאלו נחטו להעיד אף בראויה ביום על שנתנו להעיד אשתי אשתי נעשין דיינין וכגון הא היכה למיחש לבית דין טועין דומיא דהכיה אודיהא דכתיב כה דוכן פתגמי וכו' (בבב"ב ד"ה:) וגל שכן למע שכתב הרמב"ן ז"ל בפ' האשה שנתארמלה שאפשר דהא דלא בעיני הגדה דרבנן אבל בדאורייתא בעיני הגדה ואף ראויה ביום אין דנין פ"פ ראייתם ושינה היה בעדות החדש דלא כתיב כה הגדה והא"פ שהרב ז"ל כתב אחר כן ומיחו מסהכרה וכו' נעשה הפך למע שכתב ההלכה הגה כיון שאפשר ללכת מידו כל ספק לשלוח ולנסותה ויעידו אלו הבית דין בפני בית דין אחרים שהם קדשו הגה ויעשו לה מעשה בית דין אחר בכל מאי דאפשר לתקוני מתקנין לכתחילה ומפני זה השפתי בדבר וההכח הנזכר מיקל הרבה בהוראותיו לעלמנו ולאחרים ועם כל זה אני מכבדו ומנסהו לחכמתו ולזקנתו נכנס ראשון ויולא - כלל אלה איחל אלפי למלקות השוכתך בטל מאת ה' אפרוש לרוב סוכת שלומים בלב ובנפש אל הנשאים האלילים אלופי ובעי מליני רעי החכמים בניך דון חסדו גר"ו ודון ראויה גר"ו ושלום כבוד תורתך רבינו ל"ד יגדל וישגה ויפרוץ לרוב תמלך וחנשא ביקרך ובהדר גלון טווח על כסא ה' למך על כל ישראל חשב עולם לפני אלכים כנפשך השוכנה והטעורה ונפש הלעיד בעבדך וזיונקי מים על ידך משתחוו מרחוק נוסק הרלפה תחת כפות רגליך אלו הוא יצחק ב"ר ששת :

ש"פ כתב שלחתי לחכם היר עמרים ניר על המעשה ביד מהגט

החכם עיניו בראשו אל מי ישועות פתוח שרשו ימי שלום בחילך שלום בארמנותיך ה' אליהך ירנך ישמור את נפשך ומכל לרה יפךך . ואדיע לפני כבודך כי זה האיש הניח פה סרקסטה יע"ה שטר מעשה בית דין שקבל נט בשליח קבלה מפלוני כמו שהראה מן המעשה ב"ד ובאמת כי לשון המעשה ב"ד קצ"ר מאד וגם יש טעויות בלשון וזה כוראה שלא דקדקו בכל הדקדוקים הארטיים נעט ומפני זה השפתי למע שריותי כחוב בו ואמר לו הרי שפלוני מנחה לי שליח וכו' והכשל כחב לי נט לאשחתי הנזכר ומכרו מידו ליד השליח בפניו והחזירו לו שכל ענייני הנזכרין נעשו כהוגן וכתקון חכמים וקדשנו הנט והחזירו לינשה וכו' . ואני בהיותי משחד חמיר פן הכשל בכוראה ומה להחזיר אשה איש ובהיותי חושק לדבוק בדרכיך וללכת בעקבות מדווחך להחזיר ולחוש ולדקדק בכל מה שאפשר ומה בענין כזה השפתי שמה דדיינין כאלה היו עדי מסורה הנט לפי פשט לשונם ואם כן אין עד נעשה דין ושטר מעשה ביה דין זה כאלו אינו ואין למדן ממנו כלל ואף אם נאמר ביון ששלשם ראו דנין פ"פ ראייתם כמו בעדות החדש ולא בעיני הגדה כלל דלא קיי"ל כרב אשי דכ"ה: דברך דחיה אמרה אשי' ככי יש לחוש במה נמסר בליה שהיה שעה שאינה ראו לדין ולא נעשין דיינין אף לפירוש-תוספתא ז"ל (בב"ק ז': ד"ה עגון וכו') משום דראייתם סוי כחלתי דין וה"ל כשראו בליה פסולין ואם למי שמפרש משום דהוי כאלו נחטו להעיד אף בראויה ביום על שנתנו להעיד אשתי אשתי נעשין דיינין וכגון הא היכה למיחש לבית דין טועין דומיא דהכיה אודיהא דכתיב כה דוכן פתגמי וכו' (בבב"ב ד"ה:) וגל שכן למע שכתב הרמב"ן ז"ל בפ' האשה שנתארמלה שאפשר דהא דלא בעיני הגדה דרבנן אבל בדאורייתא בעיני הגדה ואף ראויה ביום אין דנין פ"פ ראייתם ושינה היה בעדות החדש דלא כתיב כה הגדה והא"פ שהרב ז"ל כתב אחר כן ומיחו מסהכרה וכו' נעשה הפך למע שכתב ההלכה הגה כיון שאפשר ללכת מידו כל ספק לשלוח ולנסותה ויעידו אלו הבית דין בפני בית דין אחרים שהם קדשו הגה ויעשו לה מעשה בית דין אחר בכל מאי דאפשר לתקוני מתקנין לכתחילה ומפני זה השפתי בדבר וההכח הנזכר מיקל הרבה בהוראותיו לעלמנו ולאחרים ועם כל זה אני מכבדו ומנסהו לחכמתו ולזקנתו נכנס ראשון ויולא - כלל אלה איחל אלפי למלקות השוכתך בטל מאת ה' אפרוש לרוב סוכת שלומים בלב ובנפש אל הנשאים האלילים אלופי ובעי מליני רעי החכמים בניך דון חסדו גר"ו ודון ראויה גר"ו ושלום כבוד תורתך רבינו ל"ד יגדל וישגה ויפרוץ לרוב תמלך וחנשא ביקרך ובהדר גלון טווח על כסא ה' למך על כל ישראל חשב עולם לפני אלכים כנפשך השוכנה והטעורה ונפש הלעיד בעבדך וזיונקי מים על ידך משתחוו מרחוק נוסק הרלפה תחת כפות רגליך אלו הוא יצחק ב"ר ששת :

שאלות ותשובות ריב"ש סימן שצ

לשון לא יאלץ ותימר כפי שמואל כדעתיה שמואל אמר היתה כחובה כהלכה
 כלומר יולא זה רבי אבכו בשם ר' אלעזר יודע אשורית ויודע לעז יולא זה
 אשורית בלעז יולא זה בלעז יודע אשורית ויודע לעז מה שיוצא את
 אחרים בלעז יבא כהדא כל שאיני חייב בדבר אינו מוציא את הרבים ידי
 חובה; כך מלאחי נסתחו בשני ספרים שפייסו בהם והף סופו כחוב כן
 בלקוטי הרמב"ן ז"ל ונראה שפי' כך בתחלה אמרו שהם טעה הסופר או
 הקורא והשמים פסוק אחד והרגמו המתרגם יאלץ והקבו על זה מדחק בכל
 לשון לא יאלץ ומחוק מה שתרצו משמע דהוה סבירא להו דמחזי' הכי קחמי
 קראש על פה לא יאלץ ולא על פה בלבד אמרו מפני שאין מגלה כלל לפניו
 אלא חזי' הרגמה בחיזה לשון על פי המגלה הכחובה עברית לא יאלץ דעל
 פה הוא ומשום הכי פרכינן אמאי יאלץ ומפקינן דמאי דתני שמואל כדעתיה
 הוא דאמר דהיה כחובה כהלכה אם קראש ללעז יאלץ דכ"ג לאו על פה
 הוא כיון שסתם המלוח שהוא מוציא בפיו כחובה לפניו במלות אחרות ומחזי'
 דחק בכל לשון לא יאלץ לאו משום פסול על פה הוא אלא הכי קחמי דכל לשון
 פסול למי שאינו מכיר בו חוץ מלשון הקדש או לשון יוני אבל למכיר בו
 היתה כחובה לפני עברית וקראש בלשון אחרת שמכיר בה יאלץ ומשום הכי
 תני שמואל דטעה והשמים פסוק אחד והרגמו המתרגם יאלץ דאם טעה
 דקחמי חיינו טעה הקורא חיינו דשמואל ממש ואם ר"ל שהשמים בו הסופר
 כדאיתא בגמרא דילן (י"ח:) כרי אחת ההשמטה כיון שהיה במקלחת
 ככתוב' דמיה שאלו קראש עברית יאלץ ולפיכך חף בשארמה יאלץ והא דשמואל
 משמע דאיתא דלא בגמרינן דאמרינן הכי. דמי חילימא דכתיבא אשורית וקרי
 לה יונית על פה הוא וכו' ולשמואל בירוש' משמע דכי האי גונא לא קרי ליה
 על פה כיון שמתוך הכתב הוא מתרגם והאשור' היה לומר דלא פליגי דכי
 אמרינן הכי בגמרא דילן חיינו למאי דמוקמינן מחזי' בלעז יוני דוקא דאלמא
 כ"ל שאפילו השומע מבין הענין אינו יולא אלא בלשון יודע דהיינו יוני ומשום
 הכי אמרינן דעל פה הוא לפי שאין לשון הכחוב נוטה יותר ללשון יוני מלשון
 אחר ולשון אחר הוא פסול אבל למאי דמסקין דכל הלשונות כשרין למכיר
 בן דאלמא כל שמבין הענין יולא אפשר דלא פליגי דשמואל דירושלמי
 שכיון שכל הלשונות שוין מי שמתרגם בחיזה לשון על המגלה עברית הכחובה
 לפניו לאו על פה מקרי שטתה הענין כחוב הוא דפסולא דעל פה מפקינן
 ליה דמח' להלן בספר חף כאן בספר וכו' ולעז מתוך הספר בספר מקריא
 וברמב"ם ז"ל תפס הדברים כפסגן וכחז' אכל אם היתה כחוב ככתב עברי
 וקראש ארמית לארמי לא יאלץ שנמלא זה קורא על פה וכו' והיינו משום דמשמע
 ליה דשמואל דירושלמי פליגי' אמר' דילן ומ"מ משמע דשמואל יודע אשורית
 ויודע לעז יולא הוא בלעז דסתמא דברייתא דטעה והשמים פסוק אחד וכו'
 השטתה בירוש' לא משמע למי שאינו יודע לשון הקדש בלבד אלא ששטתה משמע
 לידע אשורית ותרגום דיואלץ זה ולעז דקאמר שמואל מקרי כל מי שהוא יודע
 בלשון לעז. ובה רבי אבהו וחלק ואמר דאמר דאשורית ויודע לעז יאלץ זה
 אשורית כלומר במגלה שהיתה כחובה כהלכה ועל דשמואל קאי ופליגי
 עליה ואמר דאינו יולא זה בלעז דלעז לדדידיה בעל פה שוויה רבין כיון דאפשר
 לו לאמרם בכח ובתר הכי בעי יודע אשורית ויודע לעז מהו שיוצא את
 אחרים בלעז כלומר מחוק מגלה הכחובה אשורית דהיכא למימר שאש"פ
 שלעלמו אינו מוציא בלשון לעז היינו משום דלדידיה דמי לבעל פה דכיון
 שהוא יודע אשורית בדין הוא שלא יאלץ ידי חובתו אלא אשורית אבל אחרים
 לעזין אפשר שהוא מוציא לדדידהו מגלה הכחובה אשורית ללעזיה קאי
 ופשיטא דכיון שאינו יולא אינו מוציא ואם עובדת הירושלמי שכתבתי מדוקדק'
 יש ללמוד ממנה שהיודע אשורית ויודע לעז יולא במגלה הכחובה בלעז
 דבלעז קמא דקאמר הירושלמי משמע דאמגלה קאי. ולפי דרך זה מה שכתב
 הרמב"ם ז"ל מסכים עם הירושלמי אבל הירושלמי הכתוב ב' ואלו אמרינן
 (ה"ח) הוא כן רבי אומר אומר אי שחין ק"ש נאמרה אלא בלה"ק מה טעה
 והיו הדברים האלה ר' לוי בר חיטא על לקוטרין שמת קליהון קריין קריאה
 שמת בעי מעכבתהו כלומר מפני שהיו קורין אותה בלעז שמת רבי יוכי
 ואקפד כלומר על שהיה רוצה לעכב את המר כך אינו אומר מי שאינו יודע
 לקרוא אשורית אל יקראנה כל עיקר כלומר בתמימה אלא יולא זה בכל
 לשון שיוודע השיב ר' ברכיה ברי מגלח אסתח הוה יודע לקרוא אשורית
 ולעז אינו יולא זה אלא אשורית ולעז יולא זה בלעז וכן יולא זה בכל לשון
 שהוא יודע ע"כ. כלומר שר' ברכיה החיב לרבי יוכי ואמר שאין דנין לידע
 ממי שאינו יודע ומגלה תוכיה שהיודע לקרוא אשורית ולעז אינו יולא זה
 אלא אשורית כלומר במגלה הכחובה אשורית שאש"פ שכיון שהמגלה כחובה
 לפניו לאו על פה מקרי דשפיר קרינה ביה בספר החמירו עליו לקרותה
 אשורית ולעז השומעה בלעז מפי מי שהוא יודע אשורית ויודע לעז יולא זה
 בלעז דלית ליה מאי דאמרינן בירושלמי דמגלה יבא כהדא כל שאינו מחוייב
 בדבר וכו' אלמא אש"פ שהחמירו לידע אשורית לא החמירו לידע לעז והף
 בק"ש אפשר שהוא כן כך נראה פירוש סוגיות ירושלמיות הללו אם נוסחתי
 מדוקדקת והעולה משתיבן שכתובה בלעז אפילו בקי בלשון אשורית יולא
 זה בלעז אבל נראה שיש טעות בטתחא ירושלמי דמגלה ומה שכתוב זה
 בלעז יולא זה בלעז ראוי שיהיה ולעז יולא זה בלעז שק כחוב בירושלמי
 שברק ואלו אמרינן ונראה שהלשון אחד ורבי אבהו בשם רבי אלעזר נכי
 דפליגי עליה דשמואל בידע אשורית ויודע לעז שאינו יולא זה בלעז מודה
 הוא דלעז יולא זה שלעזין אותה לו מחוק לשון העברי ודלא בגמרא דילן

ובתר הכי בעי יודע אשורית ויודע לעז מהו שיוצא את אחרים בלעז כלו'
 שיוודעין אשורי ולעז כמאור דאפשר דנסי דבקורא שהמגלה לפניו החמירו
 שלא יאלץ זה אלא אשורית לשומע לדדידיה סוף סוף על פה הוא לא החמירו
 ופשיט' יבא כהדא וכו' בלו' שכיון שהוא אינו רואי ללאת בקריאה זו חף
 אחרים אינו מוציא ואפשר שזהו הלשון שכתב הרמב"ם ז"ל וכיון שלא יאלץ
 הקורא ידי חובתו לא יאלץ השומע ממנו וממלא שאין לו הכרח מן הירושלמי
 שלא יאלץ הבקי בלשון עברי במגלה הכחובה בלעז ואש"פ דקיימא לן ברשב"ג
 שאין הספרים נכתבין אלא בלה"ק או בלשון יוני מגלה ודאי לגמרא דילן
 מכללא נפקא דהא מכשרינן בה גפטיה לגפטייה בשכחובה בחותו לשון ואש"פ
 שאינה מטמאה את הידים ואש"פ כתיבה מתרת לכוליה בה שאיני בקי
 שאש"פ שיוצאין בלה"ק לדודכן בלעז עדיף ספי והיינו דחק אבל קריין אותה
 ללעזיה בלעז דהיינו לתחלה ובלעז ששמת אשורית קחמי יאלץ דמשמע דוקא
 דיעבד והף לבקי נמי כיון דעקר קריית המגלה משום פרסומי נישא הוא כל
 הלשונות למכיר בדין שוין אפי' לרשב"ג ללאת לתחלה אש"פ שאין מטמאה
 את הידים אלא בלה"ק וזה מה שנתראה בזה להעמיד דברי האומר שאפי' למי
 שמכיר לה"ק יולא זה בלעז. ונראה שבטתחא הרמב"ן ז"ל היה כחוב ולעז
 יולא זה בלעז והוא ז"ל הבין הירושלמי דלא קאי אמגלה שהיתה כחובה
 אשורית אלא סתמא קאמר מי שהוא יודע אשורית ולעז יולא בקריאה מגלה
 באשורית בלבד ולעז יולא זה בלעז ומחוק כך מוציא שהבקי באשורית אינו
 מוציא הלעז במגלה הכחובה בלעז ויש סיוע לדבר ממאי דמוחזי ר' ברכיה
 בפשיטות לדדידיה ז"ל משנתנו היא זו ולפי מש"כ אינו כן אבל תמכני
 שבלקוטיו אממלאים אלעז כחוב בלעז יולא זה בלעז ומ"מ כיון שיש לפיט
 דרך מרווח למוציא אש"פ בלה"ק שאין שום ספק שיוצאות בו אין ראוי
 שנכנס עמנו ליד ספק ולמוציא אש"פ בלעז ע"י מי שהוא יודע אשורית ב:]

עוד

ולר' למוסק' ארבעה שבתות רגשות במצות הברורים שכל מי שיש
 לו זכות או חביבה על אחרו קרקע שיבא ויגיד להם חוץ ל' יום ואם לאו
 שיאבד את זכותו וכאשר שמעת בן תמחה שזה ראוי ליהאר מטעם שלא יאלץ
 דבורך של שבת בדבורך של חול ואש"פ שפי'. בו שלא להרבות בדבור מן
 הירושלמי כ"ש שראוי ליהאר את הדבור בעלמו דומה לדבור של חול ועוד
 שדומה לגמר דין שמחליטין ומפקיעין זכות היחיד שהוא אם לא יגיד ובה
 שנינו לא דנין גזרה שמא יכחוב אש"פ שיש בזה מלוא וכו' שכן שאין כאן
 מלוא להפקיע זכות מי שלא כדן ומכבדי המקום השיבו כי זה המוכח הוא
 קדום ונעשה בהשכמת הקהל ובעלת הרא"ה ז"ל וזה לשון ההשכמה הסכימו
 הרבה מוקדמין והברורים והקהל שנסתקפה י"ל בעלת ר' אהרן סלוי נר"ו
 ב"ר יוסף ז"ל שכל מי שימכור או מי שיתן במתנה שום קרקע לחברו שיבא
 רשות בידו של לוקח או של מוכר או של טהן או של מקבל מתנה שיוודע
 לברורים הדיינין או למוקדמין אם אין שם ברורים ויבקשו מהם שיכריזו על
 אותו קרקע ע"י שלוחי לבור בג' בתו כנסיות של העיר האחת בכל שבת ושבת
 ארבע שבתות רגשות שכל מי שיש לו שום זכות או שום שטר או שום שעבוד
 בשטר או בשום פנים בעולם בשטר לבד שטר כתובה אשה ומתנה שיבא
 ויודיע לברורים או למוקדמין כמו שחבר למעלה משבת ראשון של ההכרה
 עד השני ל' יום ואם לא הודיע לברורים או למוקדמין כמו שחבר למעלה
 בתוך זמן זה שיהא זכותו מופקע ולא יהא לו רשות לחבוע לעולם ויתחייבו
 לעשות לו שטר ראיה מן ההכרה עכ"ל לשון התקנה ההיא. ואמרת שגם
 תמה שכתוב בהשכמה שיתחייבו לעשות לו שטר מן ההכרה אסור מוסקי
 שיש לחוש יותר לשמא יכחוב ואין כאן לא לרבי רבי' ולא כמו פוסקין דקדק
 לעניינים ולא כמו היתוקה ליהארם והתוק ללמדו ספר וללמדו אומנות והחכם
 הנכבד ר' יוסף נר"ו מביא ראיה למנהג מהכרה דמורדת ד' שבתות
 שנראה מלשון רש"י ז"ל שכן שבתות ממש ולא שבועות ממה שזכר בגמרא
 ואין מכריזין עליה אלא בבתי כנסיות וכו' דיקא נמי דקחמי ד' שבתות וכן
 הביא בעל העטור ז"ל על הא דמורדת ירושלמי גבי סקריקין מכריזין עליו
 ארבע שבתות רגשות לאחר י"ב חדש וכו' היה הטר זה דבר זר מאד בעיניך
 אמרת הכרות המורדת הם התראות כדי לביישה ופשיטא עס בעלה ויש
 כאן משום שלום הבית ושלום ביתו עדיף והיה דסקריקין דירושלמי כל
 תקנות סקריקין משום ישוב ארץ ישראל והתירו זה כמו שהתירו משום ישוב
 א"י שבות דאמירא לכוהני וכותבין עליו אונז אפילו בשבת ואש"פ חששת למה
 שכתוב בשטר שנעשה בעלת הרא"ה ז"ל אם ראוי להניח הענין כאשר הוא או
 אם יש בזה אסור ובמקום אסור כי נהנו לא שבקינן להו ע"כ דברך :

וזה

דעתי שאין להכרה מורדת לא היו אומרינן בה שאם תעמוד במרדה
 ענין כלל להכרה מורדת לא היו אומרינן פלוגית מרדה על בעלה ולא עוד
 שתפסיד כתובהה אלא היו מכריזין ואומרינן פלוגית מרדה על בעלה ולא עוד
 ואין כאן דבור של חול כלל אדרבה דבור של מלוא הוא לביישה מפני שעשה
 שלא כהוגן וזית דין הוא ששולחין לה קודם הכרה ואחר הכרה שאם
 תעמוד במרדה תפסיד ומה ענין זה לאותה הכרה שעושין שם שאם לא יגיד
 שיאבד זכותו ואדרבה הכרות מורדת מוכתה דכתי האי גונא אסור דהו לא
 למה הווקפו ב"ד לשלוח לה שאם תעמוד במרדה תפסיד ולא החקיט לומר
 כן בשעת הכרה וכן זו שהזכירו בירושלמי דמכריזין והולכין ד' שבתות
 לאחר שיש עשר חדש יש לנו לומר שגגון זה היה שהיו מכריזין קרקע של
 פלוגית שהיה ביד סקריקין י"ב חדש ולא פדאה או שמוסיפין עוד לומר אם

[א] ע"י כה"ק שם בדיה שמואל וכו' וכו' [ב] כ"י אר"ה ס' תר"ץ בדיה מגילה. ט"ז שם ספי' י"א ופי' כתיבא הגר"א ז"ל סיק כ"א כ"ז ב"ד : ר"ל

שאלות ותשובות ריב"ש סימן שצא

ק"ו

ר"ח ליקח יקח וכדבור זה: אין בו עסקי חול כלל אדרבה יש בו הזכרה והערה לבעלים שיחשבונו לפדותו ולאחר ההכרזה הדין היה טוהר מלך החקקה של הר"ח ליקח יקח במקחו ואין ענין לאותה הכרזה שבשירכם כלל: **ונשוב** לאותה הכרזה שטענון שם שלפי דעתו היא אסורה לגמרי מן הדין ואינה באותו ענין שטענה בעלת הר"ח ז"ל לפי שגרהה מלשון החקקה שההכרזה ראויה שתעשה בענין זה שכל מי שיש לו שום זכות וכו' שיודיע להכרזה וכו' עד תשלום ל' יום זהו ענין ההכרזה שטענה בעלתו ולא עוד ואח"כ החקקה משיימה שאם לא הודיע לברורים וכו' שיהא זכותו מופקע לא שיאמר זה בהכרזה שהרי הלשון אומר ואם לא הודיע לברורים וכו' ואיני אומר ואם לא הודיע שיהא נראה שיאמר זה בטענה ההכרזה אלא הזכות מופקע ממילא מלך החקקה אבל מה שטענון שם ואומרין ואם לא שיאבד את זכותו נר' שכל בטעות ולא בהסכמה הר"ח ז"ל זהו אסור הוא מן הדין שהוא כגמל דין ושנינו ולא דנין וכמו שכתבתי וז"ל שם שאפשר לתרן לשונם לומר שאינם דנין אלא מודיעין אש"ה כיון שצריך שיטענה זה ע"י הברורים הרי הם כששקין את הדין ואין ראוי להניח זה בשום פנים וגם מה שהסכים בו הר"ח ז"ל יש לדון עליו הרבה שזה דבור של חול גמור הוא יותר הרבה מהכרזות מורדות וסקריקון ואין לומר בכן שמפני שלום ביתו ומשום ישוב ח"י התירו אש"ה שהיה אפשר לומר כן לפי שאותן הכרזות על אחוה ענין שהן כמש"כ מותרות גמורות הן מן הדין ואין לומר דמ"מ נשמע מכללן ענין חול והוא הפסד הכתובה או שיזכה לוקח במקחו דאש"ה כיון שאין לחוש בדבר אלא מפני דבור חול כל שאינו נאמר בפי' אלא נשמע מכלל מותר דהא קיי"ל (שבח ק"י) דאומר אדם לחברו אגראש שטעמוד עמי לערב אבל מה שהסכים בו הר"ח ז"ל דבור גמור של חול הוא שמכריזין ואומרין שכל מי שיש לו זכות וכו' שיבא ויודיע ואין ספק שהענין זה אצל מכיון שטענה בעלת הר"ח ז"ל ראוי ללמד עליו זכות מן הכד שאכתוב והוא שכבר התירו רז"ל (שם) דבור של חול שבביל לרבי רביס ואילו לרבי רביס הם שכל דבר המודמן חדיר אש"ה שבכל פעם ופעם הוא דבר פרטי נראה לרבי רביס ניכר מדהאן ברית מועד קמן (ב"י) ושנינו כל לרבי רביס ואמרו עליו בירושלמי (ה"ב) אלו הן לרבי רביס דמי ממונות ודיני נפשות ודיני מכות וכולי וטעם מפני טורח הרבים הוא להעמיד המשפט וטעם בדברים הללו וכן מה ששנינו (שם י"ח): ואלו כותבין במועד גטין וסוברין דייחיקי ומתנות וכו' וכחכ הרמב"ם ז"ל שהטעם מפני שכל אלו לרבי רביס הם הרי נראה שהדברים המודמין חדיר ויש בכן תקון המדינה אש"ה שבכל פעם ופעם הם פרטיים לרבי רביס מקרו ואש"ה ששנינו אין דנין אש"ה שהוא לרבי רביס כמו שמפורש בירושל' החס הוא משום גאה שמה יכחז ואין בדבר אסור דבור בלבד אבל כל שאין אסורו אלא משום דיבור של חול בכיוולא בענין זה שהוא טוהר תמיד ויש בו תקון המדינה יש לדון בו שהוא מותר מלרבי רביס - ואין לומר שגם כזה יש לנו לגזור שמה יכחז לפי שאין לנו אלא מה שנתנו חכמים ז"ל ולא להדש גזרות מעלמיו שלא שנינו אלא אין דנין ואין כאן דין אלא דבור חול גרידא שיש להחירו מפני לרבי רביס וגם זה בתחלה לא הייתי מתירו שאין הדבר נאה אבל הענין מתמיה והנה מה טוב אם ירצו הקהל הקדוש אשר שם לתקן המנהג ושתעשה אותה הכרזה בערב שבת בין מנחה לערבית אבל אם אינם רוצים ראוי לומר כמו שאמר רבי על רבי יוסי כבר הורה זקן אש"ה שאלו היה ר' יוסי קיים היה כפוף ויושב לפני רבי וכו' שיש לנו לומר כן על הר"ח ז"ל שהיה רב מובהק אבל מ"מ הו' ללא לוסיק עלה והוא שטענה ההכרזה כמו שהוא ז"ל חקקה ולא יסיים בה המכריז ואם לא שיאבד את זכותו לפי שזה אסור גמור הוא מן הדין ואין ראוי להניח הכרזה בשום פנים שאין זה מחקתו ז"ל אלא הדבר נפל בטעות בלא ספק א]:

ר"ח ליקח יקח וכדבור זה: אין בו עסקי חול כלל אדרבה יש בו הזכרה והערה לבעלים שיחשבונו לפדותו ולאחר ההכרזה הדין היה טוהר מלך החקקה של הר"ח ליקח יקח במקחו ואין ענין לאותה הכרזה שבשירכם כלל: **ונשוב** לאותה הכרזה שטענון שם שלפי דעתו היא אסורה לגמרי מן הדין ואינה באותו ענין שטענה בעלת הר"ח ז"ל לפי שגרהה מלשון החקקה שההכרזה ראויה שתעשה בענין זה שכל מי שיש לו שום זכות וכו' שיודיע להכרזה וכו' עד תשלום ל' יום זהו ענין ההכרזה שטענה בעלתו ולא עוד ואח"כ החקקה משיימה שאם לא הודיע לברורים וכו' שיהא זכותו מופקע לא שיאמר זה בהכרזה שהרי הלשון אומר ואם לא הודיע לברורים וכו' ואיני אומר ואם לא הודיע שיהא נראה שיאמר זה בטענה ההכרזה אלא הזכות מופקע ממילא מלך החקקה אבל מה שטענון שם ואומרין ואם לא שיאבד את זכותו נר' שכל בטעות ולא בהסכמה הר"ח ז"ל זהו אסור הוא מן הדין שהוא כגמל דין ושנינו ולא דנין וכמו שכתבתי וז"ל שם שאפשר לתרן לשונם לומר שאינם דנין אלא מודיעין אש"ה כיון שצריך שיטענה זה ע"י הברורים הרי הם כששקין את הדין ואין ראוי להניח זה בשום פנים וגם מה שהסכים בו הר"ח ז"ל יש לדון עליו הרבה שזה דבור של חול גמור הוא יותר הרבה מהכרזות מורדות וסקריקון ואין לומר בכן שמפני שלום ביתו ומשום ישוב ח"י התירו אש"ה שהיה אפשר לומר כן לפי שאותן הכרזות על אחוה ענין שהן כמש"כ מותרות גמורות הן מן הדין ואין לומר דמ"מ נשמע מכללן ענין חול והוא הפסד הכתובה או שיזכה לוקח במקחו דאש"ה כיון שאין לחוש בדבר אלא מפני דבור חול כל שאינו נאמר בפי' אלא נשמע מכלל מותר דהא קיי"ל (שבח ק"י) דאומר אדם לחברו אגראש שטעמוד עמי לערב אבל מה שהסכים בו הר"ח ז"ל דבור גמור של חול הוא שמכריזין ואומרין שכל מי שיש לו זכות וכו' שיבא ויודיע ואין ספק שהענין זה אצל מכיון שטענה בעלת הר"ח ז"ל ראוי ללמד עליו זכות מן הכד שאכתוב והוא שכבר התירו רז"ל (שם) דבור של חול שבביל לרבי רביס ואילו לרבי רביס הם שכל דבר המודמן חדיר אש"ה שבכל פעם ופעם הוא דבר פרטי נראה לרבי רביס ניכר מדהאן ברית מועד קמן (ב"י) ושנינו כל לרבי רביס ואמרו עליו בירושלמי (ה"ב) אלו הן לרבי רביס דמי ממונות ודיני נפשות ודיני מכות וכולי וטעם מפני טורח הרבים הוא להעמיד המשפט וטעם בדברים הללו וכן מה ששנינו (שם י"ח): ואלו כותבין במועד גטין וסוברין דייחיקי ומתנות וכו' וכחכ הרמב"ם ז"ל שהטעם מפני שכל אלו לרבי רביס הם הרי נראה שהדברים המודמין חדיר ויש בכן תקון המדינה אש"ה שבכל פעם ופעם הם פרטיים לרבי רביס מקרו ואש"ה ששנינו אין דנין אש"ה שהוא לרבי רביס כמו שמפורש בירושל' החס הוא משום גאה שמה יכחז ואין בדבר אסור דבור בלבד אבל כל שאין אסורו אלא משום דיבור של חול בכיוולא בענין זה שהוא טוהר תמיד ויש בו תקון המדינה יש לדון בו שהוא מותר מלרבי רביס - ואין לומר שגם כזה יש לנו לגזור שמה יכחז לפי שאין לנו אלא מה שנתנו חכמים ז"ל ולא להדש גזרות מעלמיו שלא שנינו אלא אין דנין ואין כאן דין אלא דבור חול גרידא שיש להחירו מפני לרבי רביס וגם זה בתחלה לא הייתי מתירו שאין הדבר נאה אבל הענין מתמיה והנה מה טוב אם ירצו הקהל הקדוש אשר שם לתקן המנהג ושתעשה אותה הכרזה בערב שבת בין מנחה לערבית אבל אם אינם רוצים ראוי לומר כמו שאמר רבי על רבי יוסי כבר הורה זקן אש"ה שאלו היה ר' יוסי קיים היה כפוף ויושב לפני רבי וכו' שיש לנו לומר כן על הר"ח ז"ל שהיה רב מובהק אבל מ"מ הו' ללא לוסיק עלה והוא שטענה ההכרזה כמו שהוא ז"ל חקקה ולא יסיים בה המכריז ואם לא שיאבד את זכותו לפי שזה אסור גמור הוא מן הדין ואין ראוי להניח הכרזה בשום פנים שאין זה מחקתו ז"ל אלא הדבר נפל בטעות בלא ספק א]:

שצא מודילה אל הרב. רבי חסדאי שלמה נר"ו להשיב על דבריו בענין המגלה הבתובה בדעו:

כתבת האדון נ"ד זה לשונך ותחלה אדקדק מן הגמרא שלנו דיוודע אשורי ויודע לעו מוציא את הלועו בשכתובה בלעו דדאיך בגמ' (י"ח) היכי דמי אילימא דבתיבא אשורית וקרי לה יונת על פה הוא אסור רבי זירא בכתובה בלעו - דדאי מאן דפרך גם ביוודע אשורי משתעי שאל"כ מה מועיל המגלה בידו הרי אינו מכיר בה רק לבן ושחור ועל זה משני ר' זירא בשכתובה בלעו ואם כדברי הרשב"ן ז"ל היה לו לבאר בשכתובה בלעו וגם הקורא אינו יודע אשורי ועוד כי המקשה לא הקשה והלא אשורי הוא מכיר וכל שאינו יוצא ולא ראוי לצאת בזאת הקריאה אינו מוציא ע"כ:

ואני אומר שאין לדקדק מכאן כלל דהפסח קיימין אמר דמוקמי רב ושמואל למתני' בלעו יוני כלומר ומתני' רשב"ג ולדידיה לעו יוני ואשורי שון ויואלין ביוני אף למכיר באשורי ואינו מכיר יוני כמו שאמר לעו יוני לכל כשר והא דקתני מהניחין ללועוהו בלעו ס"ד דלאו דוקא ללועוהו אלא אורתא דמלתא נקט דאי לאו לועו הוא למה יניח לה"ק ויקרא בלעו ח"כ דאש"ה דמפרשי' בלעו דקתני מתני' בלעו יוני מאי דקתני ללועוהו לא ללועוהו יוניס דוקא אלא כל לעוהו בכלל נפטי' מדייס וזולת' וכלס קרין אותה בלעו יוני - ומה שכתב הרמב"ן ז"ל הוא לפי המסקנא דאשיקא דמתניתין - בכל לעו קאמר אלא שלא הוכשר אלא ללועוהו המכירין לא נאמר דלעוהו דוקא המכירין הלשון הוא ולא לשון הקדש והטעם הוא שכיון דאש"ה

עוד כתבת שאם לאחת מנחה שליה לקבל לה גיעה מיד ארוכה שהוא בולגסיא ושלמה הניח מעשה ב"ד שקרעו הגע והתירוה לינשא ובער המעשה ב"ד קצר מאד ויש בו טעיות מדקדוק הלשון מורה שאין הב"ד יודעים בעיב גטין וקדושין כראוי וכחז בו אלו ב"ד וכו' כן היה שגל לפנינו שלמה וכו' ואמר לע רבותי הרי שפליגיה מנחה לי שליה וכו' והטעם בכזכר כתב לי גע לאשתו פלוגיה האזכרת ומכר אותה מידו לדי בפניכם רבותי ולכן וכו' ואני ראיתי הגע שכתב הטעם הכוזב ומכר אותה ליד השליח הכוזב בפנינו ונחזרנו לנו שכל עניני הגרושין נעשו כהוגן וכחקון חכמים וקרענו הגע והתירוה לינשא וכו' נאספקת שמה הדיינין האלה היו עדי מסירת הגע כמו שיראה מפשט לשונם וא"כ אין עד נעשה דין ושטר מעשה ב"ד זה כאלו אינו ואין למדין ממנו כלל ואף אם נאמר כיון ששלחתם ראו הגעין דנין פ"פ ראייחם כמו בעדות החדש ולא בעי' הגדה כלל דלא קיי"ל כרב אשי דפ' האשה שנתארמלה דבדרך דחיה אמרה אש"ה יש לחוש שמה נאמר בליגה שהיא טעה שאינה ראויה לדין ואז אין נעשין דיינין וכו' וכגון הא איכא למיתש לב"ד טועין דומיה דהיחא אודיחא דכתיב בה דוכן פתגמי וכו' וכ"ש למה שכתב הרמב"ן ז"ל בפרק האשה שנתארמלה וז"ל דאפשר דבי לא קיי"ל כרב אשי ה"מ בקיום שערות אבל בשאר מילי הגדה בעיין כי הסוה לינשא דאמרין בפרק החובל ואי בעית אימא ולא מוקמינן לה בשראויה בליגה אלא אפילו ראויה ביום אין עד הרואה נעשה דין אלא בהגדה אחרים ואש"ה שהרב ז"ל כתב אחר כן ומיהו מסתברא וכו' נטה לספק מה שכתב תחלה הנה כיון שאפשר ללאת מידי כל ספק לשלוח ולנסיא"ה

(א) כ"י אר"ה כ"י ש"י - ט"ז ש"ס ס"י - י"ג ופ"ג כ"י ס"ק כ"י ונתיבא הר"ח ז"ל סק"ס: (ב) ר"פ א"ש ס"י - ק"י א"ח כ"י - ופ"י לקמן (ס"י ס"י) ולפ"י (ד' ק"מ): (ג) לרבנן

שאלות ותשובות ריב"ש סימן שצא

ועוד כיצד אפשר לספוקי בשומע ביאלא ה"כ הקורא אינו יולא וכלל מה שאין הקורא יולא לפי שאין כהן בשב"ד ועל פה כוחו וא"כ איך מקרי בשב"ד לשומע ואם כהינו לו ללחם בשמיטה היינו מפני שהוא שומע מן הקורא בשב"ד ושומע כעונס וכאן אם היה קורא לא היה יולא ולא כוח להו למפסמא ממי שאינו מהוי"ב בדבר אלא משום דלא עדיף שמיטה מקריאה ואם לא עלמו ה"כ קורא לא יולא אבל לפירוש הרמב"ן ז"ל הוא כפשוטו שבשומע הוא לעז שאינו יודע אשורי ואם הוא היה קורא היה יולא אבל עתה שבשומע כלעז מפי יודע אשורי אין לפסול אלא מפני שהקורא אינו מויליא לעלמו בקריאה כה"כ ולכן לא יוליא אחרים וגם משום שכל על פה ה"כ :

עוד

כהנח וודאי אפילו אם נראה לומר כי לשון לעזות ר"ל שאין יודעין לשון אשורי אין ראוי לומר שלשון הכרייתא בגמפיי' ומדי' ועלמיי' רוצה לומר שאין יודעין כלל לשון הקדש פ"כ :

ואני

אומר הרמב"ן ז"ל מפרש לגמפיי' ללעזות גמפיי' והמתני' קאי דקתני ללעזות בלעז ולעזות כולל בלשונות זולתי אשורי אם גמפיי' אם מדי' אם עלמיי' וזולתה ולזה פירשה הכרייתא שאין לעז גמפיי' כשר אלא ללעז גמפיי' ולעז מדי' ללעז מדי' וכן כלם ובכרייתא פירוש מתני' הוא :

עוד

כהנח וכן נראה מפרש מדברי רש"י ז"ל שביבש (י"ז ב"ד"מח"ל) גבי ה"כ לא רביא אלא להא דהא דקתני לא יולא לשון מכירין עבון עלמיי' למדי' ובהכי משתני מתני' דקתני וכלל לשון לא יולא ואם כדברי הרמב"ן ז"ל לא היה לו לפרש אלא במכירין כדק"ד דמקשה אלא שיודעין גם אשורי ואע"פ שאפשר שדקדק רש"י ז"ל מדלח קתני בכרייתא עלמיי' לעלמיי' כדקתני בלידך דקתני יולא מ"מ מהכרייתא עלמיי' יש להבין שיותר מדוע היה לומר שבמכירין לא יולא בלשונם אם מכיריים גם אשורי ממה שיאמר שלא יולא בלשון אחר שאין מכירין הפי' אין יודעין אשורי דכיון דאין מכירין אחרו לשון שבשומעין וגם אינו אשורי מה מועיל להם העדר ידיעהם באשורי אלא ודאי וכו' פ"כ - ואני אומר איברא שרש"י ז"ל כן דעמו. שברי כחב במשנה בפירוש לעזות שיודעין לשון אחר שאינו לשון הקדש וברמב"ן ז"ל הוא שפירש דין זה ממה שמלא בירושלמי ומה שנהאח במלה לעזות ומעטם הדבר בעלמו שאין להכשיר הלשונות הפסוליים כי אם בשאינו יודע אשורי דאז איכא פרכומי ניכא דידיעה שפי בלשון המכיר בו מלשון הקדש שאינו מכיר בו דהא לרבנן במגילת תודו דכל הלשונות פסולין כי הם אשורי משום דכתיב ככתובם וכלשונם ולרש"י ז"ל אף בשאר ספרים פסולין זולתי אשורי ויוני וגם הרשב"א ז"ל גפ"ה לדברי הרמב"ן ז"ל וסירובלמו כפשוטו מנחור כדבריו ואין לריך לדקדק' הם בצאור הלשון אם בטעמו ומה שבוקשה לך הכרייתא בעלמא שסיב הדום יותר להכשירע זה הרי זה מנחור כבר במשנה במלה לעזות שפירובה שאינו מכיר לשון אשורי ומכיר לשון אחר כפי מה שפירש הרמב"ן ז"ל אבל היה לריך להכשירעו שלא נאמר מכיר אשורי ושאר לשונות אינו יולא כי הם באשורי מפני מעלה לשון אשורי אבל למי שאינו מכיר אשורי יקרא בשאר לשונות ואף אם אינו מכירן שרי' אין יהרון לאשורי על שאר לשונות למי שאינו מכיר בו וכן אין יחרון בשאר לשונות לאחד על האחר בין מכיר לאינו מכיר והוא חמינה במתני' דקורין אותה ללעזות בלעז בכללעז קאמר ואף לגמפיי' יקראנה מדי' כיון שאינו מכיר אשורי משו"ה אשמעינן ברייתא דלא יולא בלעז כי אם בלעז המכיר בו :

עוד

כהנח ובהג' נהבאר פירוש סירושלמי כמו שפרשתי למעלה קודם שראיתיו שאלו בפירוש הרמב"ן ז"ל מי הודיענו דיודע אשורי ויודע לעז אינו יולא במגלה הכתובה בלעז שישאל עתה אם מויליא אחרים אלא ודאי בשכחובה אשורית איירי עד כאן :

ואני

אומר זו אינה קושיא דלפירוש הרמב"ן ז"ל מתני' היא דקתני ללעזות דוקא ופי' שאינו יודע אשורי ואף אם לא היה בלשון המשנה סברה היא וכוח כמו פשיטא לי דהמרינן בכלי תלמודא והכל מדברי רבי אבכו בשם רבי אלעזר וס"ק פשיטא לי דיודע אשורי ויודע לעז יולא כה אשורית כלומר בקריאת המגלה אינו יולא כי אם באשורית ולא אדשמואל קאי ולעז יולא כה בלעז כד נוסחא דמדיקדקת בירושל' וכן היחה נוסחא של הרמב"ן ז"ל ויש נוסחאות שאין כהוב כהן ולעז אלא בלעז יולא כה בלעז ורענו לומר לפי גרסא של הרמב"ן ז"ל שכלעז שאינו יודע אשורי יולא כה בלעז אבל הא מדעיא לי יודע אשורי ויודע לעז מהו שיויליא את אחרים בלעז כלומר שאינו יודעין אשורי ופשיטא ייבא כהדס וכו' ולפי גרסא זו הוא מנחור כדעת הרמב"ן ז"ל עוד יש בירושלמי בפ' ואלו נאמרין (ה"א) רבי אומר אומר אני שאין ק"ש נאמרה אלא בלשון הקדש מה פשיטא וכו' הדברים האלה רבי לוי בר חייהל על לקרקע שמע קליהון קריין ק"ש כפי מעכבתינן כלומר מפני שהיו קורין אותה בלעז שמע רבי יוסי והקפד אמר כך אני אומר מי שאינו יודע לקרוא אשורית אל יקראנה כל עקר כלומר בחמיה אלא יולא כה בכל לשון שיודע הויב רבי ברכיה כרי מגלת אסתר היה יודע לקרוא אשורית ולעז אינו יולא אלא אשורית ולעז יולא כה בלעז וכן יולא כה בכל לשון שהוא יודע כלומר שרבי ברכיה הויב לרבי יוסי שאע"פ שמי שאינו יודע לקרוא קריאת שמע אשורית יקראנה בלשון שיודע אין לומר שהיודע אשורית יקראנה בלעז מגלה הויבא וברי בירושלמי הזה מנחור נגלה כדברי הרמב"ן ז"ל והיו דמותיב רבי ברכיה בפשיטות משום דמשנתנו היא זו קורין אותה ללעזות בלעז וגם מה בירושלמי הויבא ראייה הרמב"ן ז"ל לסברה :

לרבנן דס"ל (שם ח'): ספרים נכתבין בכל לשון במגלה אינו מועיל אלא אשורי משום דכתיב ככתובם וכלשונם כדאיתא בפ"ק ומשו"ה אינה מעמאה את הידים בשאינה כתובה אשורית אלא שכתבו כל הלשונות למכירין כהן משום פרכומי ניכא למה יתירוס למכירין בלשון הקדש יקראוהו בלשון הקדש דהא איכא פרכומי ניכא ולשון כשר ויפי עדיף אלא ודאי לא הכירו אלא למי שאינו יודע אשורי ויודע כלעז הכוח ואע"פ שבאשורי וכל ללחם אש"פ שאינו מכיר דקתני סופא (י"ז) אש"פ פרכומי ניכא דידיעה ממש עדיף ומשו"ה אמתין כהא קורין אותה ללעזות בלעז כל' לכהלה ובסיפא קתני יולא דוקא דיעבד ואע"פ דאש"פ למכרנה דמיקמינן מתני' בכל לעז אית לן למימר נמי בשכחובה בלעז דאי לא על פה הוא דה"ל איתא בגמרא (י"ח) בשפיקא דקראת הרגום מ"מ ליכא למידק מאי דדליק מר משקלח ופריח דגמרא - וגם מה שזכרתי מסברה דודאי מאן דפריך ביודע גם אשורי משתני שאל"כ מה מועיל המגלה בידו הרי אינו מכיר בה רק שחור ולכן אינה כותבה שאל"כ אף לדבריך יקשה למאי דאמרין אפסקא דקראת הרגום לא יולא כיצד דמי אילמא דכתיבא מקרא וקא קרי לה הרגום היינו על פה אלא דכתיב הרגום וקרי לה הרגום ובדאי מאי דמקשינן מעיקרא אילמא דכתיבא מקרא וקרי לה הרגום במכיר שני הלשונות היא שאל"כ מה מועיל המגלה בידו אף אם יכיר בה הרי אינו קורא מחוכה כלל כיון שאינו מכיר הלשון שהוא קורא בו וכי אמרין בהר הכי אלא דכתיבא הרגום וקרי לה הרגום באינו מכיר הרגום' היא ומשו"ה לא יולא ולדבריך כו"ל לפרושי כיון דמעיקרא הוה סלקא דעתך דמתני' במכיר הרגום והשתא מוקמינן לה בשאינו מכיר אלא לא קשיא שהדבר מוכרע מעלמו ואין לריך לפרש דכי איירי בשקורא בלשון שאינו כתוב מיירי במכיר בשתי הלשונות ואש"פ מקשינן דהוי על פה וכי איירי בשקורא בלשון הכתוב כי קתני בה לא יולא מיירי בשאינו מכיר הל' הקורא וכי קתני בה קורין אי בכל לעז מיירי מכיר הלשון הכוח ולא אשורי ואו הכירו לו לשון פסול ואי בלעז יוני דוקא ורש"י ז"ל בכל ענין כשר שכרי שוב הוא לאשורי - גם אפשר לומר שמה שכוקשה לך מה מועיל המגלה בידו הרי אינו מכיר בה רק לכן ושחור איש קשה דמ"מ הוה סלקא דעתך דעל כל פנים בספר בעינן ולא על פה וכל שהספר לפניו אש"פ שאינו מכיר בו הרי רואה בספר ועל המלה הראשונה הכתובה בספר קורא המלה הכתובה מן הלשון שהוא יודע ועל כשניה מן הכפר קורא השניה וכן כלם ואע"פ שאינו קורא מתוך הכתוב כוה סלקא דעתך דמקרי בכפר כיון שבנתה קריאתו הוא רואה במגלה ואז מבין שהמלות הכתובות במגלה פירושה מה שהוא קורא בלשון אחר ועוד שאפשר שהף ע"פ שאינו מבין לשון אשורי יודע הוא לקרות בו ואפילו הכי מקשינן דכיון דאינו קורא מתוך הכתוב ממש ובלשון הכתוב במגלה על פה ולא בכפר מקרי :

עוד

כהנח אלא ודאי שבביל שיש בקורא חוספת ידיעה על השומעים לא ימנע ממנו לכויליא אותה ואפילו אם נהמר שלעלמו אינו מויליא דלא דמי למי שאינו מהוי"ב בדבר שאינו רהוי להויליא עלמו כלל אבל זה רהוי היה לכויליא עלמו אלא שנתחוספה בו ידיעה זו של ל' אשורית כגע עלמך מי שאשחקד לא היה יודע ועכשיו יודע נאמר שהשחקד היה מויליא ועכשיו אינו מויליא הא לא דמיא אלא למי שיולא במויליא בכל הכרכות פכ"ל :

ואני

אומר אע"פ שאין זה דומה ממש למי שאינו מהוי"ב בדבר בירושלמי משום הוחם שהטעם למי שאינו מהוי"ב בדבר שאינו מויליא אחרים הוא מפני שאינו מויליא לעלמו. וגם זה אינו מויליא לעלמו בזהה הקריאה ולא דמי למי שיולא במויליא בכל הכרכות דהה טעמא משום דכל ישראל ערבים זה לזה וגם זה שיולא נקרא מהוי"ב בדבר מפני חיוב הכרו שלא יולא וביינו טעמא דאמר' ההם (ר"ס כ"ע) חוץ מנכרם הלהם ובכרם כיון וכ"ה לכל ברכת הנכנין משום דלא שייך בהו כל ישראל ערבינן זה לזה שאין זה חובת גברא לא ליהכפי ולא ליבריך אבל כהא ליבא למימר הוי טעמא שברי שבין שזה יודע אשורי ואינו יולא בקריאה זו לא יוליא אחר אבל אי איכא לדמויייה להכיח דבני אדם במקדשין בביב"כ איכא לדמויייה דאמרין ההם (פסחים ק"א) שמויליאן אורחים ידי חובתייהו הע"פ שבמקדש אינו יולא לפי שאינו במקום כבודו ואפי"ה מויליא אחרים. אלא שעדיין יש להלק בין כשהפסול מתחמת המקום ובין כשהוא מחמת הקריאה בפלמ"ה ומה שאמרה כגע עלמך וכו' אכלא ודאי הכי כוח שחז היה יולא בקריאה זו לעלמא ויהי מויליא אחרים כיון דלא אפשר ליה באשורי-שלא יבין בו ואע"פ שיולא בו לכן זה המכיר בו עדיף ליה אבל כשהוא שיודע אשורי והשורי עדיף לא הכירו לו לשונות פסולין לא ללחם ולא להויליא בהן אחרים :

עוד

כהנח ולכן אני מתנגס לומר שכונה סירוש' היא בשכחובה אשורית ששאל שהאל נהי נמי דלעלמו אינו מויליא דה"ל כמו קראת על פה מי אמרין שיויליא אחרים דכל' אחרים ודאי אינה הלא שומעין מה להם הם הקורא מגלה אשורית בידו או מגלה בלעז כיון שהוא מבין בשתי הלשונות ברי מה שיקרא יקרא בדיוק כאלו כחובה בלעז והסיבו לו דכיון שאינו יולא ולפולס לא היה ראוי ללחם בזהה הקריאה כוה ליה כמי שאינו מהוי"ב בדבר שאינו מויליא ואין ספק חללי שכונה הרמב"ם ז"ל היחה לפרש בירושלמי הוה כאשר פירשתיו אי וכו' ע"כ :

ואני

אומר אפשר שזאת היחה כוונת הרמב"ם ז"ל וכן נראה אבל מה נעשה שנהלה בירוש' שגסחפקו בדבר כזה ואם היה אפשר שהשומע יולא איך לא יולא הקורא שברי גם הוא שומע ומפני שקורא ג"כ לא גרע

שאלות ותשובות ריב"ש סימן שצב

ק"ח

לפרוע ואבילו איכא עידי הלואה אלא כי ההוא דנרסין ב' ג' נש' פשוט (קפ"ה) ש"ס שאמר מנה לפלוני בידי ואסרו יתוסים חזר ואמר לנו אבא פרעתו אין נאמנין וכגון שהלוה וקבע זמן להלוואתו וזמן בחוד וזמן דלא עביד איניש דפרע בלא זמניה וכאידך דנרס' שלחו סתם שמתה וסת' בשמתיה וכו' (קפ"ד): וכולהו חלה נונא בתבס- הרמב"ם ז"ל (כפ"א מהלכות סלוה ולוה) ז"ל אין הלואה שבע"פ נגבית מן היורשים וכו' ובשלשהם יש הוצאה נסורה דאביהם של יתוסים היה חייב החוב ההוא ואי נפי שיש עדי הלואה או הודאת בעל חוב ובגדון החאק דליכא חזא מהני ואפי' עדי הלואה אפי' הכי כיון דמלוה זו סליק חד דרנא דתפס והוא נפרע סתם שרתת ידוואלו היה רוצה בשעת הודאתו בבית דין היה יכול לשעון לקוח הוא בידי אי נמי החזרתו והיה נאמן גם עתה נאמן ודאי לשעון עליו עד כדי רסיו ובשבועה וכן נראה שכתב הרב ז"ל בפרק הנזכר והיורש תזוד ומוען שתקנת הנאונים אינה אלא בבעל חוב שיש לו שטר ולא במלוה ע"פ שכן נראה דעת הרמב"ם ז"ל שכתב בס' הגו' כבר הקנו נאונים אחרונים שיהא ב"ח נובה ממלמלין מן היורשין וכן דנין ישראל בכל ב"ד שבעולם - וכתב עוד הרב ז"ל אבל בסעיף דזו כותבין בשמרי חובות וכו' מכל דתקנה במלוה בשטר היא דאי במלוה ע"פ מה הועילו בבתיבת שמרות ודבר בעל העשור ז"ל ירית שכ' בחוב בחלק ראשון ואמר מר זוטרא ברית דרב נחמן שטר חוב היוצא על היתוסים אע"פ שכתוב שבת אינו נובה אלא מן הזבורית וכו' (גיטין ל') באחריות ואפסיקא דתפס יתוסים שאסרו בין גדולים בין קטנים בין לשבועה בין לזבורית וב"ח דתפס בינונית בחיי אבוהון תפס כדמוכח בפרקא בתרא דתובות (ק"י) ודוקא מקרקעי אבל ממלמלי דשבק אבוהון מדינא לא מנבינן כלל אפי' בשטר דקיי"ל ממלמלי דיתפסו לבעל חוב לא משתעבדי אבל מינה מלימא דער בחמיה והאידיא תקנתא דרבוותא למנבא ב"ח ממלמלי אפי' מיתוסים ובשטר רבינו יעקב דוקא סלוה בשטר אבל מלוה ע"פ לא גבי ממלמלי ע"כ - ומדמנבא לתקנתא דרבוותא להא דאמר מר זוטרא ברית דרב נחמן שטר חוב וכו' משמע דס"ל ז"ל דבשטר תקינו ותו לא ועשה לו מניפין מדברי ר"ת ז"ל והארכת הרבה במענות הכתות כמו שכתוב בשאלתך בארוכה :

תשובה תקנת הגאונים ז"ל שיגבש ב"ח ממלמלי דיתמי ככל ענין היא בין במלוה בשטר בין במלוה על פה ומי לנו יודע וזקי בתקנת הגאונים גדול מן הרב אלפסי ז"ל והוא כתב בפרק סגול בתרא ז"ל והשתחא דממלמלי משתעבדי לב"ח חייבין ממלמלי דשנק אבוהון מן לפני יאוש בין לאחר יאוש בין חלני בין לא חלני דה"ל כמלוה על פה וקיי"ל השתחא דמלוה על פה נובה מן היורשים בין ממלמלי בין ממלמלי חלל ודאי הכי להן מעות של רבית וכו' עכ"ל גם הרמב"ם ז"ל הביא נדושים דברי הרב אלפסי ז"ל והם דברי הרמב"ם ז"ל (כפ"א מהלכות גזלה ואבדה) - וכן נראה דעת כל האחרונים ז"ל ומלשון הרמב"ם ז"ל בשם רבו הרמב"ן ז"ל שכתב נראה כן שאמר עשהו כקרקעות וא"כ אפי' במלוה על פה היא שהרי מלוה על פה נובה הוא מן היורשין מן הקרקעות אפי' מן הדין כדאפסיקא להכתב בפ' גע פשוט ובפרק קמח דקדושין (י"ג:) אי משום דשעבודא דאורייתא אי משום שלא חטול דלא בפני לוויין ועוד שכל הפוסקים פסקו דשעבודא דאורייתא כן וא"כ אין הפרש בין מלוה בשטר למלוה ע"פ אלא לגבי לקוחות משום דליה קלה חלל לגבי יורשין שוין הן כל דליכא למיחש לפרעון וא"כ ראוי שחסיס חקל' הגאונים ז"ל סוה בשניסה ועוד ז"ל בחר עטמא חף בלא תקנת הגאונים ז"ל קיי"ל מלוה על היתומים לפרוע מוצה חזיכה אפי' ממלמלי כדאיתא בפ' זי שהיה נשוי (ג"ה:) בעובדא דקטינא חלל שחלקו המפרשים ז"ל אי סופין אותה לקיים מלוה זו כמו שכופין לגוה עלמא למאן דאמר פריעט בעל חוב מלוה שמכין אותו עד שחלל נפשו שדעת רבינו חננאל ז"ל שכופין אותו בין בשופי בין במילי דאחרתהא ושמות! וכן דעת הרמב"ם ז"ל ואין כן דעת רש"י ז"ל בפרק מי שהיה נשוי (ס"ג ד"ה מלוה וכו') דכיון דמלוה דרבנן היא לא כייפינן להו וכן דעת הרמב"ם ז"ל (פרק י"א מהלכות מלוה ולוה) וכן הרמב"ן ז"ל ורוב האחרונים ז"ל כדמוכח בהסוה עובדא דקטינא - ועוד נותנין פסס לדבריהם דכיון דמשום כבוד חזיכה הוא ח"ן ב"ד של מעט מוזכרין עליה דכ"ל מלוה עשה שמחן שכרה גזרה כדאיתא בפרק כל הבשר (ק"ה) מ"מ לכולי עלמא מלוה על היתומים לפרוע מוצה חזיכה אפי' ממלמלין - בין במלוה בשטר בין במלוה על פה כל דליכא למיחש לפרעון דכטלוה איכה משום כבוד חזיכה וא"כ הגאונים ז"ל שתקנו לגבות מהן ממלמלי נראה שפשו כן חס מפני שראו מפני חקון בעולם שראוי לכופן במלוה זו אפילו בגביית ממלמלין ככ"ד ואף בשטר יורשין שאין נשים לא פלוג כיון שרוב היורשין הם נשים או מפני שראו שעתה נכסי רוב הפולס ח"ן קרקעות חלל ממלמלין - וסחורה וכלום סומך עליהן כמו בקרקע דומיה דמאי דאמרין בפ' מליאת האשה (ס"י) גמלים של ערביא וארנקי דמחוזא חסך נובה פורקא מהם וא"כ מפני טעמים אלו מלוה בשטר ומלוה על פה שוין - גם מלשון בעל העשור ז"ל נראה שכן דעתו שהרי שכתב דלא גבי מדינא כחכ אפילו במלוה בשטר ח"כ נראה שעיניק דבריו במלוה על פה חלל שאפילו במלוה בשטר כן דיון וא"כ כשכתב ח"כ והאידיא תקנתא דרבוותא וכו' ככל ענין היא דח"כ היה לו לפרש - ומה שכתב בעד מפי עד בשם רבינו יעקב ז"ל שאין התקנה חלל בשטר הוא דעת יחיד ואין לסמוך עליו שאין אומרים למי שלא ראה את החדש יבוא ויעיד והמנהג יוכיח שמעשים ככל יוס להצות ממלמלי דיתמי בין למלוה בשטר בין למלוה על פה ומש"כ הר"ם במ"ז (פרק י"א מהלכות מלוה ולוה) חלל במערב היו כותבין בשמרי חובות וכו' לא שאל לא כתבו לא יהיו דנין בתקנת הגאונים שהרי כבר כתב הרב ז"ל כסמוך שכן דנין ישראל בכל ב"ד שבעולם חלל ראה לומר שנמערב כדי שלא יהיו לריבין לתקנת הגאונים כמה שאפשר הנהיגו לכתוב בשטרות שעבוד ממלמלין בין בחייב בין אחר

עוד כתבת הדרון נ"ר: בענין ההשתדלות כמה אחר החלמוד נודע לדורות האחרונים כהנהו פוזדי דמייתי סתם נגמרה :

ואני חומר כבודך במקומו מונח: הלא שמה ריע דמי איכה מידי דלך ידעינן ואיכנו לא ידעי וכהו גם מפרשי הפסוק נסחפקו במלות ההם זה חומר נכה וזה חומר נכה כי רש"י ז"ל פי' בהם מיני גמלים ויש שפירש סהם פרדים :

ואכתוב לך מה שכתב בלשון מורנו הרב רבינו נסים נ"ר כזה חס לשונו וכו' לדברי המתירין ח"ל להחזיק בפמנה הכוה מפני מה שכתבת כמה שלשון ההשתדלות בני הרמכים והגיד לך כמה שטרחת לחשוב חולי חולל להעמיד המנהג הכוה ולא יכולתי למרתי חולי מ"פ רז"ל חסו האחסהרנים בני הרמכים מי ידעינן מה היה לא היה כונס לומר שחמתי החלמוד לא היו יודעין זה חלל לומר שכלל לא היו בקיחין זו ואפי' אותן שאין מכלל ממי חלרן מפני שהמלות החלס זרות ואין לכן הכרים במקרה וחלפ"כ ענינם ופירושה היה מקובל בידם ולזה חמתי חולי הלעז הכוה מקובל בפירוש המלות ואין להעביר המנהג מפני חוחו טעם ועיינתי בדברי מפרשי המלות בפסוק ומהם אמרו כי האחסהרנים ונה מורכבת וענינה חלס סרין וכו' נוספת וכו' וכו' וכו' כי סימן הכרים וענינה כמלות חפונות בלוח מפני מירם והם כדריס ומפירש מהם שחמס כופיל ומהם שחמס חמורס חמר בני הקמכים כלומר בני כוכיות סהם חפונים יחר זהו מה שפירשו בני קלח מפרשים ז"ל ושלחתי לבעלי חלסו הכוה חס סס קורין לפרדים פוטרס וחמרו ח"ן כי לא יפילו חמלס הכוה חלל על הכוסים עולי סימים ומעשה ח"ן ספק כהלעז הכוה משום ופוסל הקריחה לגמרי וכו' לדברי רש"י ז"ל שכתב בהם מיני גמלים עד כחן לבון הרב נר"ו כזה ובפירוש סירוסלמי טרה לפרשו כמו שפי' כבודך להעמיד דברי הרמב"ם ז"ל לולי סירוסלמי שפסקו ואלו נחמין וגם כן נדחק לפרשו חלל לדברי הרמב"ן ז"ל פירושו מזווח כפשוטו חס היום הדרון נ"ר דנריך טושים ונכותים לקיים דברי הרמב"ם ז"ל כתבתי זה להעמיד דברי הרמב"ן ז"ל מאשר ערב חלי ומתוק ליפה וליתן פס כבודך כי כל דנריך נזויים בלדק ח"ן כהם נפתל ועקם וגם כי נראו חלי דבריו בעטמס וחלס הנזה ולא חלי :

שצב אושקה דחכמ דבי יוסף בר חיים רבהן בן ארדום

שאלת יעקב נפטר לבית עולמו ואחריו נפטר משה בנו וב"ד החרימו שכל מי שיש בידו מנכסיהם שיגיד הכל בפני הסופר שלהם ועד אחר עמו וזה נוסח החרם על דעת המקום ית' ועל דעת רבים ועל דעת קהלות הרחוקות ועל דעת המחמיר כהריסין אנו וסארין ומקללין ומשמתין ופגדין כל בר ישראל או בת ישראל איש או אשה מהדרים בעיר הזאת או חוצה לה שבא לידו או לרשותו או לירה או לרשותה או שהם עתה בידם או ברשותם שום כסף ושוה כסף או מעות או שום מטבע או בגדי צמר או בגדי פשתים או משי או בגדי משי או שום סחורה אחרת או כלי כסף וכלי זהב ושסלות או כלי עץ או כלי חרס או כלי מתכות או שמרי תבובות או שמרי סקרנות הן שיהיו בנופן של כותים או של יהודים או של ישמעאלים או משכונות או שום דבר דמתקרי נכסי מנכסי יעקב המפרי ומהו בנופן שום שנפטר לבית עולמו יעקב הנזכר עד היום הן משהו פרושה ולמעלה הן שהם היום ברשותו או שבאו לידו דרך גולה ונבנה או השאלה או בכירה או פקדון או בשום צד וענין אחר בעולם היא מחוייב האיש ההוא או האשה ההיא להגיד הכל ביושר ובאמונה לסופר ב"ד העיר הזאת בפני עד אחר עמו הכל באר הישב בכאן ועד יום שני הקרוב ולא יכסה ולא יערים ולא יחדש ולא יעשה שום קנוניא ושום הערמה ושום מתנה ושום הברחה ושום פקדון ושום דבר אחר כרי להבחיט כלל מהנכסים הנזכרים ושלא להגיד הכל באר הישב בכה החרם הנזכר וכמו כן יהיו מחוייבים כל איש ואשה מדרי העיר הזאת או חוצה לה שעשו שום מתנה או שום מכירה או משכונת או הברחה או שום קנוניא מהנכסים הנזכרים או שמקצתם כדי לכפותם או להבריחם להגיד הכל באר הישב לסופר הגו' בבית החרם ג"כ יהיו מחוייבים כל איש ואשה לבטל כל א' מהן כל מודעא וכל מחאה שספר עד עתה או שיפסוד בכאן ואיך כדי לפסוד ולגרוע מלהגיד שום דבר לסופר הנזכר כנזכר בכה החרם וכל העובר על שום דבר מהכתוב לעיל ארור יהיה בזאת התורה על דעת המקום יתברך ועל דעת רבים ועל דעת המחמיר ארור יהיה מפי וכו' וכתוב באותן הגדות שהגדו מכה החרם ההוא אך הגיד שאול הימיני בעד שלמה הקרחי שנתן לו משה בן יעקב הנזכר כוס אחד כסף שימשכן אותו ע"כ - ובא יורשו של משה הנזכר או הבא מכרו ותבע ברין משלמה הנזכר שיתן לו הכוס ושלמה השיב שהאמת כך הוא שהיא קבל מיד משה הנזכר הכוס למשכן אותו ושהוציא עליו רצורך משה הנזכר מעות ושיש לו לקבל מהכוס הנזכר שמינים דינרין ושעושה בו דין לעצמו הנקרא בלשוננו חאק בעד מה שהייב לו יעקב הנזכר והיורש מוען שאין מקום לחאק ההוא מפני שחפיסה זו אינה מחיים שהרי החרם אינו מחייב להגיד אלא משפירה יעקב ואילך ועוד שהוא אומר שקבלו מיד משה בנו וחפיסה דלאחר מיתה לא מהניא כדאיתא בפרק הכותב (פ"ה) בקריביה דדבי יוחנן ורב פפא ברית דרבי יהושע ח] דאמר להו רבא הבי אמר רב נחמן והוא שתפס מחיים ובעובדא דהוא בקרא (פ"ד:) דאמר ליה רב נחמן אית לך סהדי דלאחר מיתה תפסה אלסא דאי הוו ליה סהדי או אי נמי הוו אידך מודה כי הכא רלא מהני חפיסה - ושלמה השיב לדברי היורש דאע"ג דקיימא דמילתא היא דדינא דנפסא חפיסה דלאחר מיתה לא מהניא סכ"ס כל גאונים האחר' תקנו שיהיה ב"ח נובה ממלמלין מן היתומים ותקנה אפילו בדלא תפס דמפקינן להו סירי יורשים למיחב לבעל חוב ואע"פ שנראה שתקנה זו לא תקנה אלא בב"ח שיש לו שטר אי נמי מלוה ע"פ וכדאפסיקא להכתב בפרק ג' פשוט (קט"ז) מלוה ע"פ נובה מן היורשים והוא פשוטא דבמקרא הוא וי"ל דלאו כל מלוה ע"פ חייבים היורשים

[ח] לפנינו איכה זה בר"פ וכו' בר"י דמי' שחטסו היה חכמה בעד חוב של עמון : [ט] ע"י ס"ך ח"מ סי' ל"ט סק"ב : מורה

שאלות ותשובות ריב"ש סימן שצב

אבל פרעתי' וכיון שהעבד מעיד שעדיין חייב לו המנה אינו נאמן לפטור עצמו בטענה אחרת מחוץ כמנו שיכול להכחיש העבד וס"ה נאמן בטענה אלא כרי הוא כשנים מעידין בו שהייב לו מנה שאו חין מנו להאמינו כמה שטוען אבל הנה חייב לי כנגדן - וכן נראה גם כן מה שכתב בסמוך וכן כפרן שכתב עליו עד אחד וטען שפרע או שהחזרתי הפקדון כרי זה מחוייב וכו' רוצה לומר שטען תהלה בבית דין לא היו דברים מעולם ואחר שכתב העבד טען שפרע וכן פירש הראב"ד ז"ל דברי הרמב"ם ז"ל בהשגותיו ולכן קראו כפרן ודין זה כתבו הרמב"ם ז"ל בפ"ד מהלכות מלוה ולוה בפרקא מחללה וכן כוונת רבותי שכתב במלוה על פה וכו' ושם נאר הראב"ד ז"ל טעם הדבר באור רחב וגם כמה שכתב הרמב"ם ז"ל לפי שטר שיש בו עד אחד וטען שפרעו וכו' פירש הראב"ד ז"ל בשוהמזק כפרן על פי שטר זה אלא שאין נראה כן מפשט דברי הרמב"ם ז"ל שהרי כתב אחר כן וכן כפרן מכלל דרישא לאו כפרן אבל נראה בזה שדעת הר"ם ז"ל דכיון שאם היו שנים בשטר היו מחייבין אותו ממון ולא היה נאמן לומר פרעתי אף בעד אחד בשטר מחייבו שבוטה וכיון שהוא מודה שלוח ואינו מכחיש העבד ס"ל כשנים בשטר ואינו נאמן לומר פרעתי ומכל מקום דבריו בדין זה מן המחמירין דאף אם טוען בעד אחד בשטר שיהיה עד גמור לחייבו שבוטה כדעת הגאונים ז"ל דכל מקום ששנים מחייבין אותו ממון אחד מחייבו שבוטה וכמו שכתב בעל הלכות ז"ל בשם רבנו קמחי שלא כדברי קלח מפרשים ז"ל שאזכירן דעד אחד בשטר לאו כלום הוא אלא כשהיו שנים מחומין בשטר ומלאו לקיים כתב ידו של אחד ולא מלאו לקיים כתב ידו של שני והשהייתו בסברא זו מן הירושלמי (כתובות פ"ב ה"ד) מ"מ עדין קשה היאך אפשר שיפה כח עד אחד בשטר משנים בעל פה ואם לזה בשנים על פה היה נאמן לומר פרעתי ואיך לא יהיה נאמן בעד א' בכתב - ואם החמר שאני הכא דמלי אמר שטרך בידי מאי בעי לא היה דכיון דלא גבי בשטר זה אלא מבני חרי הוה ליה ככתב ידו שהוא נאמן לומר פרעתי כמו שכתבו הגאונים ז"ל והרמב"ם ז"ל עלתו והרמב"ן ורוב המפרשים ז"ל אלא שגראש שאין דינו של הרמב"ם ז"ל ברור בעד אחד בשטר שנאמר בו מחוייב שבוטה שאינו יכול לישבע משלם וכבר חלק עליו הרשב"א ז"ל בהשגחה - מ"מ כנגדן שלפניו חין לומר בו מחוייב שבוטה שא"י לישבע משלם וכו' לדעת תלמידי הרב אלפסי ז"ל דכיון שאפרים רב"ט יוסף הלוי ז"ל שאין מחוייב שבוטה ע"פ ע"א כי אם בהסלה עושהו כרי אבל בטענה שמה לא נחלקו על רבם כמה שכתב בהלכות פ"ל כל הנשבעין בטענה דתנא ורבייחס מדאמרין בשבוטה (מ"י) אבל טענת מלוה והעדאית עד א' אפי' לא טענו אלא פרוטה וכפר בו חייב וכן בר"מ מליע"א (ד"י) כלל הקוה שכתב שפי טענה וכפירה סן שאין אלמלא דוקא בטענו כרי אבל בטענו שמה לא ולרביהם כיון שאין כאן שבוטה דאורייתא אפי' יהיה חייב הסת דבר פשוט הוא שאין לומר בו מחוייב שבוטה שאינו יכול לישבע משלם וזה מבוחר בכתב מקומות בהלמוד ומטעם זה מנה לי בידך והלה אומר חמשים ידענא ותמשים לא ידענא חייב משום דהוה ליה מחוייב שבוטה דאורייתא מפני הודאתו מקלה ואינו יכול לישבע דהא קאמר לא ידענא ומשלם וצממה לי בידך והלה אומר היני יודע קי"ל דפטור גם הראב"ד ז"ל כך דעתו בהשגות (פ"ד מהלכות גולה ואבדה) דלא אמרינן מחוייב שבוטה שאינו יכול לישבע משלם ע"פ עד אחד כי אם בטענה כרי הלא שהרמב"ן ז"ל הכריע בדברי הרב אלפסי ז"ל דאפי' בטענה שמה מחייב שבוטה דאורייתא ע"פ עד אחד ככתוב בארוכה בחדושו פ"ב שבוטת הדיינים וכן דעת האחרונים ז"ל ומ"מ כיון דאיכא מנו חין לומר בו מחוייב שבוטה שאינו יכול לישבע משלם ו] :

סוף דבר כדון זה אם חין עדי ראה דבר פשוט הוא שהוא נאמן כמנו דהחזרתי ואין לומר בו משפיל"מ ואע"פ שטענותיו מקודם ההודאה מה בכך לא איכפת לן שהרי המפקיד מכללן אלל חברו בעדים וליכא ראה יכול לטעון עליהם ולומר אחת היית חייב לי מקודם שהפקדתי לי והראיה מהא שהבאתי למעלה דבסוף פ' המקבל הוא גברא דחבל הכינא דאשכנחא שטענהו כיחס מקודם שמשכנו וזה מבוחר בכתב מקומות בהלמוד ובגדון זה ג"כ אע"פ שהודאם שהכוס בידו מה שטוען עליו פחה אינו כנגד הודאתו שהרי אף אם אמר בהודאתו שכתורת פקדון בא לידו אע"פ יכול לטעון עליו ולומר הוא היה חייב לי מקודם לכן ומהימן כיון דאיכא מנו דהחזרתי שהרי אינו סותר הודאתו ולומר לא בא לידו בחזרה פקדון אלא בחזרה מכירה ומה לי עדי פקדון מה לי עדי הודאה פקדון וכי מפני שכתב בהשגות הודאתו ולא אמר שהמחיס היו חייבים לו אחד זכותו והלא הבית דין לא הכריעו שכל מי שיש לו חבישה על היורש שיגיד ואם לא יגיד יפסיד זכותו אלא להועלת היורש הוא בהכריו שכל מי שכתב לידו כוס דבר מהיורש שיגיד ואם כן למה יפסיד זה זכותו מפני שלל כגיד ואין זה דומה כלל לאומר לא לוייתי שהוא כחומר לא פרעתי שאם אומר אח"כ לוייתי ופרעתי סותר דבריו הראשונים אבל כאן חין זה סותר דבריו כלל ואפי' באומר לא לוייתי יכול הוא לחזור ולטעון גזרתי שלייתי ופרעתי כל שלא באו עדים שהרי היה יכול לעמוד בטענהו מבלי שיכחיש עד ועדים אבל כשכחו עד ועדים שלוח אז חין יכול לחזור ולטעון לוייתי ופרעתי ואף אם העדים מעידים כדבריו שלוח ופרע משום דכל האומר לא לוייתי ובא עדים שלוח כחומר לא פרעתי דמי וכך הם דברי הרמב"ם ז"ל (פ"ו ופ"ו מהלכות טוען וטען) וכן דברי הראב"ד ז"ל בהשגות (פ"י י"ד מה' מלוה ולוה) ובגדון זה אם הודא שפלוני הפקיד בידו כוס ופחה אומר שהוא חייב לו עליו חין זה סותר דבריו וכל [איכא] דאיכא

האומר וכדמוכחא הוה סוגיא דפרק הזהב (מ"ו) דאמרין וליקנינהו ניסליה חנב כודר ופריק דליכא סודר ואקשינן איכפל הנא לאשמועינן בגברא ערטינא דליח ליה ולא כלום ואמאי לא פריקין כגון דליכא עדים או שיש עדים אלא שהם קרובים או עבדים שכן דרך הנמ' אלא שמת מינה אע"פ דליכא עדים מהני קנין כודר א] וכו' אמרינן בהודאה בפני עד אחד כל דא"ל אחת עד או שהודא לו הודאה גמורה ולא בדרך שיהיה הודאה היא אם הודה לדבריו בעד ואם כפר לדבריו לריך לישבע וזה דעת הרמב"ן ז"ל והב"ח ראייה לזה מן הירושלמי (הנהדרין פ"ג ה"ח) ככתוב בחדושו פ' חזקה - ויש קלח בוכחה לזה בפרק זה בורר בסוגיית הודאה אחר הודאה מלטרפין ב] ואם כן לדבריהם כיון שמודה שהודה לפניו הרי יש כאן הודאה גמורה ואי איכא עדי ראה ליכא שום מינו ואינו נאמן לטעון על הכוס אבל ליכא עדי ראה יטול לטעון על הכוס עד כדי דמיו מנו דאי בעי אמר החזרתי ואף על גב דאי אמר החזרתי הוה ליה מעיז והשחא לאו מעיז הוא אפי"ה נאמן הוא בטענה כמו שכתבתי למעלה ב] :

ומה שכתבתי וטענת בעד היורש דכיון שיש כאן עד א' המחייבו שבוטה והוא מודה לדבריו הוה ליה מחוייב שבוטה שאינו יכול לישבע ומשלם כהס"א דנכחא דרבי אבא (ג"כ ל"ג:) אינו כן דכיון דאיכא מנו מבלי שיכחיש בעד מהימן וההיא דנכחא דרבי אבא בדאיכא עדי ראה היה חין שם מנו כלל-כי אם מנו שהיה יכול להכחיש בעד ובמנו כי הוה לא מהימן אפילו שבוטה אי משום דלא חניף היגיש לאכחושי סהלא כמו שכתבו קלח מפרשים ז"ל אי משום דכיון שהעבד מחייבו שבוטה כרי הוא חייב שבוטה להכחישו וכל שאין נשבע להכחישו ה"ל כשנים וכשם שאם העידו שנים שהטף בפניהם לא היה נאמן לומר חטפי ודידי חטפי בדאיכא עדי ראה דהא ליכא מנו כן בעד אחד חין נאמן לומר חין חטפי ודידי חטפי שהרי הוא מחוייב שבוטה להכחיש בעד וכל שאין מכחישו כוה ליה כאלו העידו בו שנים אבל בדליכא עדי ראה אפי' חטף בפני שנים נאמן לומר חין חטפי ודידי חטפי מנו דאי בעי אמר החזרתי שהגזול את חברו בעדים חין לריך להחזיר לו בעדים וכל שכן בעד א' דלא עדיף משנים ד] - וכן כתב הרמב"ן ז"ל בפרק כל הנשבעין ובפרק חזקה וזה לשון וכו' יודע דהך נכחא ברשותו של גזול היה שראוי עדים כשנא לבית דין שהם לא ראוהו נאמן לומר חין חטפי ודידי חטפי מנו דיכול למימר החזרתי לו ואפי' באו שני עדים שהטף עכ"ל - ואע"פ שדעת הרמב"ם ז"ל שהגזול את חברו בעדים לריך להחזיר לו בעדים רבו כמו רבו החולקים עליו ב] גם רבי מאיר הלוי ז"ל כן כתב בהשגחה לרמב"ן ז"ל שהגזול את חברו בעדים חין לריך להחזיר לו בעדים והב"ח ראייה מסוגיא דפ' האשה שנתארמלה (י"ח) על משנה ומודה רבי יהושע דמשמע ההם דדין גזלה ודין מלוה שוין בזה דאי לא ליחגי מודה רבי יהושע באומר לחברו מנה גזלתיך וכחזרתי לך נאמן דהפס שהסר הוא הפס שהחזיר ואם יש עדים בגזל הוא אומר החזרתי לך אינו נאמן וקלם הרמב"ן ז"ל בחדושו את הרמ"ם ז"ל וקרא עליו את המקרא הזה שפחים ישק משיב דברים נכוחים גם הראב"ד ז"ל כתב בהשגחה בנכחא דר' אבא שהם לא ראהו וטול לומר החזרתי ויכול לומר חין חטפי ודידי חטפי - ולזה נראה שכיון ר"י ז"ל בלשון שכתב בשמו או שיהיה במקום שנים כשכחא במקום שנים מחייבין אותו ממון רוצה לומר שדין עד אחד שיכחישו הנשבע שבוטה או שיהיה עדות בעד כאלו שנים מעידין בו כן לאפוקי שאם עד אחד מעיד שהלכו מנה והוא אומר כן הוא אבל פרעתי דודאי לא נימא בכה"ג ס"ל מחוייב שבוטה להכחיש בעד ואינו יכול לישבע שהרי מודה לדבריו וישלם דלא עדיף עד א' משנים שאם היו מעידין שהלכו וכו' נאמן עדיין לומר פרעתי - ועוד שהרי אם העד היה אומר ליה ולא פרע וככתב אומר לוייתי ופרעתי ודאי נשבע להכחישו ואינו משלם וא"כ איך אפשר שבעד אומר שלוח ואינו יודע אם פרע זה אומר לוייתי ופרעתי שישלם זה אי אפשר בשום פנים אבל אם חטף מחברו וכגלה לפניו והוא אומר דידי חטפי אם היו שנים מעידים שהטפה לא היה נאמן לומר דידי חטפי שהרי מנו שביד חברו בחזקה שהוא שלו הוא ואין לזה שום מנו להאמינו בו אף כשאין שם אלא עד אחד והוא אומר חין חטפי ודידי חטפי אע"פ שאם היה מכחיש בעד היה נאמן שבוטה עכ"פ בשמודה לדבריו ואינו יכול להכחישו שבוטה הוה ליה מחוייב שבוטה שאינו יכול לישבע ומשלם שהרי העד כיון שאינו מכחישו הוה כשנים ומחייב אותו ממון וכל שכן אם העד ה' מעיד שהטף לאו דידים הטף שמשלם ואע"פ שמכחישו כמה שאומר דלאו דידים חטף כיון שהודה לדברי העד דהטף כוה ליה כאלו שנים העידו בו שהטף ובזב אינו נאמן לומר דידי חטפי ואע"פ שכתב להכחיש בעד אבל אם מפני הטעם האחר שאומרים קלח מפרשים דלא חניף היגיש לאכחושי סהלא אם העד מעיד דלאו דידים חטף וזה מכחישו נאמן הוא שבוטה להכחישו דהשחא הא איכא מנו דאי בעי אמר לא חטפי שהרי גם עשה מכחיש בעד אף לטעם כב' שעד א' הוה כשנים כמה שאין הנשבע מכחישו אם כן כשהעבד מעיד שהטף ואין הלה מכחישו הוה כשנים מעידין בו שהטף ובזב אינו נאמן לומר דידי חטפי ואע"פ שמכחיש בעד אם לא ברואיה ברורה - ומה שהבנה מדברי הרמב"ם ז"ל אינו כן כי מה שכתב (בפרק ד' מהלכות טוען וטען) מנה לי בידך וכו' עד א' מעיד עליו וכו' שכתב מעיד עליו שטעדין הוא חייב לו אותו אם שלא זה ידו מחוק ידו אם כשהוא מעיד שהוא חוק זמנו והנעטן בא לפטור עצמו בטענה שגם הוא חייב לו מלך הנה כנגדן וזהו שהפס בלשון הרב ז"ל אבל הנה חייב לי כנגד אותו מנה ולא אמר

[6] וכו' הוה' (כ"ב מ"י) כדאי קנין : [7] ע"י לטול (ס"ו ל"ג) ובש"ך ח"מ ס"י פ"א ס"ק י"ט כ"ב : [8] ד"מ ח"מ ס"י פ"א ס"ק י"ט כ"ב : [9] ע"י ג"כ ח"מ ס"י פ"א ס"ק י"ט כ"ב : [10] ע"י ג"כ ח"מ ס"י פ"א ס"ק י"ט כ"ב : [11] ע"י ג"כ ח"מ ס"י פ"א ס"ק י"ט כ"ב : [12] ע"י ג"כ ח"מ ס"י פ"א ס"ק י"ט כ"ב : [13] ע"י ג"כ ח"מ ס"י פ"א ס"ק י"ט כ"ב : [14] ע"י ג"כ ח"מ ס"י פ"א ס"ק י"ט כ"ב : [15] ע"י ג"כ ח"מ ס"י פ"א ס"ק י"ט כ"ב :

